

KIRMIZI BEYAZ

HAYAT KÜLTÜRÜ DERGİSİ

04

2008
İLKBAHAR

- * DÜNYA HIZLA KATILIM BANKACILIĞINA DÖNÜYOR
- * 21. YÜZYILIN HARİKALAR DIYARI: DUBAİ
- * GEN BİLİMİ
- * TAŞIN SANATA DÖNÜŞTÜĞÜ YER: GAZİANTEP

albayrak

2008 UNESCO
KAŞGARLI MAHMUD YILI

DİLSİZ KALIRSAN SAĞIR DA OLURSUN

Milletler, gelişigüzel insanlardan oluşan yığınlar değildir. Bir arada bulunan insanlara “millet” hüviyetini kazandıran “kültür”dür. Şahsiyet sahibi olan her milletin ve o millete mensup her bir ferden kendine ait bir kültürü muhakkak vardır, olmalıdır. Çünkü “şahsiyet, hayatı meziyet kılar.” Kültürün başat öğelerinden biri dinse diğeri de dildir. Bu bakımdan dile çok büyük ehemmiyet vermek gerekir. Dil, öyle bir öneme sahiptir ki, ihmale gelmez, zira dilini kaybeden insanlar, beraberinde manevi olarak şuur kaybına da uğrarlar. Tarihimizde bunun örneklerine sıkça rastlanır.

Dil, duygularımızı, düşüncelerimizi, heyecanlarımızı, ihtiyaçlarımızı, kısacası bizi insan kılan her türlü unsuru muhatabımıza aktardığımız bir vasıta olmak sebebiyle, insan topluluklarını bir grup, bir yığın olmaktan çıkarıp, aralarında fikir birliği, his kardeşliği bulunan bir cemiyet haline getirir. Asırlar boyunca, hayat tecrübelerinin, yaşanmışlıkların imbiğinden süzülüp gelen kelimeler, kendine hayat sahası bulur, birikir ve bugüne ulaşarak dilimizi oluşturur. İşte kendimizden çok önceki nice insandan, atalarımızdan bize miras kalan bu dili konuştuğumuz insanların arasında bir varlık ispat edebiliriz. Birbirimizin dilinden anlamadıkça yalnızlaşıyorsak, o halde dilimizden kopan her kelimeye ya da dile intikal eden her nev-zuhur kelimeye birbirimizi anlamada problem yaşama ihtimali artar ve gitgide yalnızlaşmaz mıyız? Madem dil, bizi mayalayan kültürün olmazsa olmaz bir parçasıdır, madem bir insan topluluğuna kimliğini kazandıran unsurdur, o vakit ona sıkı sıkı sarılmak icap etmez mi? İşte biz bunun derdindeyiz.

Bugün dilimizde yaşadığımız iki türlü sıkıntı var. Hemen her gün dilimiz yeni bir kavramla karşılaşılıyor. Yabancı dillerden gelen kelimeler, kimi zaman olduğu gibi kalıyor, kimi zaman o kelimeyi karşılayacak yeni kelimeler icadına gidiliyor. Bugün bizim, teknik, edebiyat, bilim, felsefe gibi pek çok sahada yüzlerce, hatta binlerce yeni kelimeye ihtiyacımız olduğu düşünülürse, dilimizin yabancı kelimelerin istilasına uğramasının önüne geçebilmek için, o kelimelere Türkçe karşılıklar bulmak sağlıklı bir yol olabilir. Türkçede bulunmayan bir kavramı, Türkçe köklerden üretilen bir kelimeyle dile kazandırmak, zamanla onu kültürümüze mülk etmek, önünde eğileceğimiz bir hizmettir. Bundan başka bir de dilde tasfiyecilik mevzuu var. Dilimizdeki yabancı menşeli kelimeleri atalım, öz Türkçe kullanalım deniliyor. Fakat bu tasfiye işlemi, hâlihazırda dilimizde yaşattığımız, asırlardır hayatini kaybetmemiş, bütün müesseseleriyle bizim olan kelimeleri hedef alırsa, o vakit, bütün bir fikir hayatımızı baltalamış, dile sınıksız bağlı duygu ve düşünce sistemimizi hak ile yeğsən etmiş oluruz. Bu sınıfa girebilecek kelimeler, her ne kadar köken itibarıyla başka bir dile ait olsa da, artık bize de mülk olmuştur. Bu türlü bir kıyım, dili fakirleştirmek, kısırlandırmaaktır. Kısır bir dile, ne edebiyatta, ne sanatta, ne felsefede vs. hiçbir doğum gerçekleştirilemez. Böyle bir dil, kendini devam ettiremeyeceği için de, gün gelip yok olmaya mahkûmdur.

Bütün bunlar çerçevesinde Türkçemize sahip çıkmak için, hem birey hem de toplum olarak üzerimize düşen vazifeler nelerdir, dil şuurumuzu nasıl teşekkül ettirebiliriz ya da nasıl yükseltebiliriz, bunları düşünmeliyiz. Bunun için fırsat kollamalı ve elde ettiğimiz fırsatları da lâyıkıyla değerlendirme gayreti içerisinde olmalıyız. Türkçe, nasıl bir dildir, Türkçeyle neler yapılmıştır, neler yapılabilir, mesela bir felsefe dili, bir edebiyat dili olmuş mudur? Günlük hayat içinde yaşayan Türkçenin vaziyeti nedir? Bunları merak etmeli, sorgulamalı, öğrenmeliyiz.

Kırmızı-Beyaz'ın bu sayısında dil üzerinde durduk; çünkü bu yıl UNESCO tarafından Kaşgarlı Mahmut yılı ilan edildi. O, Türkçenin ilk sözlüğünü yazan kişi. Ta 11.yy'dan bize miras kalan eseriyle yâd edeceğiz onu. Bu kapsamda yapılacak çalışmalarla, kültürümüzü, dilimizi biraz daha yakından tanıyacak ve hatta tanıtaçağız. “Kendimize” yaklaşıcağız belki. Bir de “kendimizi” bilirsek... O zaman kimi bileceğimizi tahmin etmek hiç de güç değil.

Ömer Bolat
CEO | Albayrak Grubu

20 EKONOMİ DÜNYA HIZLA KATILIM BANKACILIĞINA DÖNÜYOR

36 GEZİ 21. YÜZYILIN HARİKALAR DIYARI: DUBAİ

52 GEZİ TAŞIN SANATA DÖNÜŞTÜĞÜ YER: GAZİANTEP

60 KÜLTÜR ALLAH'I ZİKRENDEN DUA TANELERİ VE OSMANLI'DA TESPIHZENLİK

64 MEKÂN BİR BOĞAZIÇI KLASİĞİ; OBA

66 SPOR SPORMENLERİN SPORU: GOLF

70 SAĞLIK CEP TELEFONU, BİLGİSAYAR VE ELEKTRONİK EŞYALARA DİKKAT EDİN...

72 TEKNOLOJİ YARARLARI VE ZARARLARIYLA GEN BİLİMİ

84 SİNEMA BİBAM VE OĞLUM

ALBAYRAK TURİZM SEYAHAT
İNŞAAT TİCARET A.Ş. ADINA SAHİBİ | NURİ ALBAYRAK
GENEL YAYIN YÖNETMENİ | HAYRETTİN KÖKTAŞ
SORUMLU MÜDÜR | AV. ÖMER CERRAH

YAPIM TÜRK MUTFAĞI İLETİŞİM HİZMETLERİ
BÜYÜKDERE CD. NO: 157/10 ZİNCİRLİKUYU-İSTANBUL
TEL: 0212 275 7505 www.tmih.com.tr

BASKI | KORİDÖR MATBAACILIK SAN. LTD.ŞTİ. | İKİTELLİ İSTANBUL TEL: 0212 549 88 61

İRTİBAT ADRESİ

ALBAYRAK GRUBU KURUMSAL İLETİŞİM KOORDİNATÖRLÜĞÜ
ÇAYHANE SOKAK NO: 1 34020 TOPKAPI İSTANBUL TEL: 0212 544 3333
FAKS: 0212 544 4748 E-POSTA: kirmizibeyaz@albayrak.com.tr

EDİTÖR | SEDA YEŞİLDAL GRAFİK TASARIM | ALİM ARAS | İŞA CEYLAN
FOTOĞRAFLAR | HALİT ÖMER CAMCI | METEHAN KURT |
ÇİĞDEM OYGUR | TAYFUN KARADAĞ | HAKAN ÖZHAN

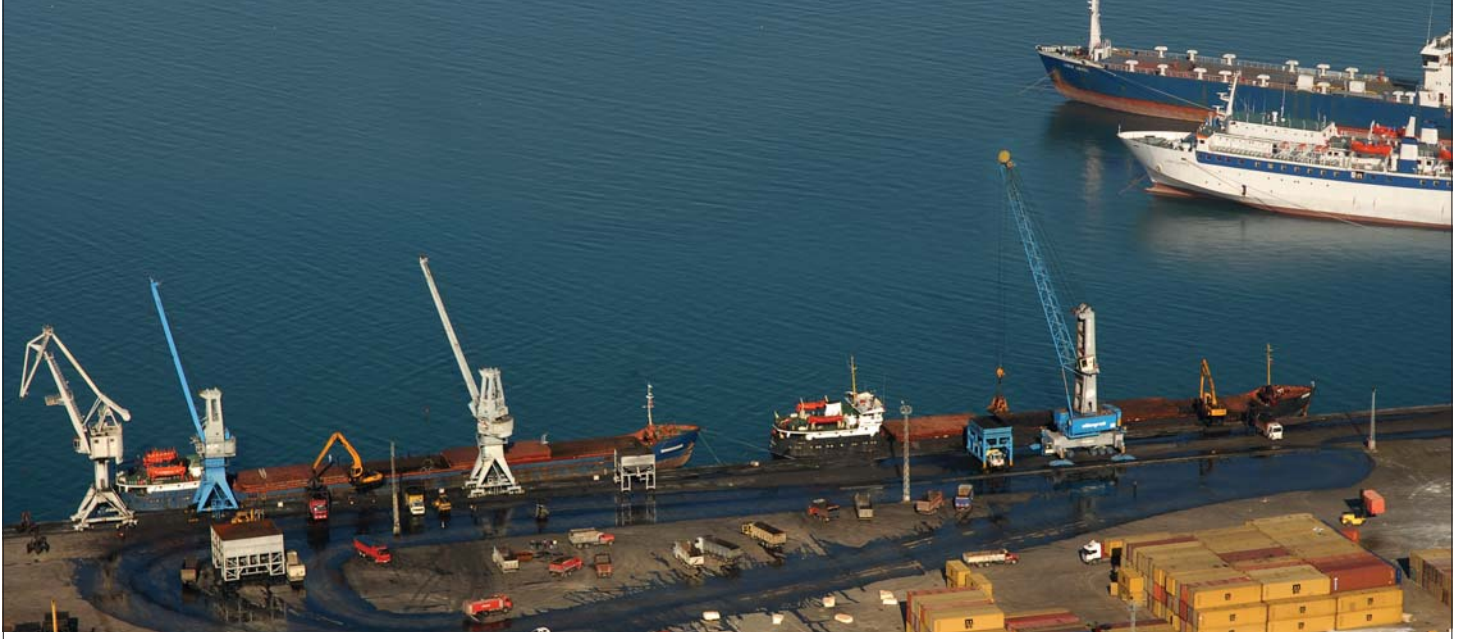
TV NET DIGITURK 55. KANAL'DA

Televizyon izleyicisine alternatif bir bakış açısı ve habercilik yaklaşımı sunmayı amaç edinen Tv Net, D Smart, Digiturk, Türksat 2A ve karasal yayımla geniş kitlelere ulaşıyor. www.tvnet.tv.tr adresinden de online olarak izleyicileriyle buluşan haber kanalı Tv Net, son dönemde değişen yüzü, güçlü haber kadrosu ve yeni programlarıyla dikkat çekiyor. Tv Net Genel Yayın Yönetmeni Şenol Kazancı, Türkiye'nin ve dünyanın hemen her köşesindeki gelişmeleri en doğru ve hızlı şekilde izleyiciye ulaştırmayı hedeflediklerini söyledi.

TÜRKİYE'NİN BİRİKİMİ 14 YAŞINDA

Yeni Şafak gazetesi 14 yılı geride bıraktı. Kendi kulvarında saygın bir konum elde etmeyi başaran Yeni Şafak, 14 yılda ciddi bir mesafe kat etti. Gerek yazar kadrosu ve gerekse okur kitlesiyle karşılıklı olarak büyüyen, gelişen Yeni Şafak Türkiye'nin birikimi olmayı sürdürüyor.

İRAN HEYETİNDEN TRABZON LİMANI'NA ZİYARET

İran İslam Cumhuriyeti Trabzon Başkonsolosu Muhammet Rafii, Trabzon Limanı'na yaptığı ziyarette, geçtiğimiz günlerde iki hükümetin bakanlıkları nezdinde yapılan ikili görüşmelerde ticaret hacminin 2010 yılına kadar 15-20 milyar Dolar düzeyine çıkması yönünde karşılıklı görüşmelerde bulunulduğunu hatırlatarak, bu ticareten Trabzon'un da pay almasını ümit ettiklerini belirtti. Rafii, gemiyle Avrupa'dan getirilen yüklerin Trabzon Limanı üzerinden 15 gün içerisinde gelebileceğini hâlbuki Fars Körfezinden yapılan sevkiyatın en az bir ay sürdüğünü, bu yüzden de Trabzon Limanı'nı çok önemsediklerini belirtti.

Trabzon Liman İşletme Müdürü Muzaffer Ermiş ise on yıl sonra Trabzon'a bir başkonsolos atanmasından memnun olduklarını, bunun İran'ın Trabzon'a verdiği önemin de göstergesi olduğunu ifade etti. Ermiş, Albayrak Şirketler Grubu olarak 4 yılda Trabzon Limanı'na 7 milyon dolarlık yatırım yaptıklarını ve 2007 yılında 2 milyon ton yükleme ve boşaltma yaptıklarını vurgulayarak, İran'ın Avrupa ile ticaretinin de Trabzon üzerinden gerçekleşmesi için ülke olarak çaba gösterilmesi gerektiğini belirtti.

HEDEF STAGE III STANDARTLARI

Türkiye'nin ilk dizel motor üreticisi TŪMOSAN, İTÜ ile işbirliği kapsamında geliştirdiği Stage II dizel motorlarını 2007 yılı başından itibaren traktörlerinde kullanmaya başladı. Öte yandan diğer bazı motor aileleri için Stage III A çalışmalarını da başarıyla sonuçlandırdı. TŪMOSAN, şu aşamada tüm motor aile gruplarında Stage III B standartlarını 2010 yılı öncesinde yakalamaya yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.

KAŞGARLI MAHMUD VE DÎVÂN-I LÜGÂTİ'T-TÜRK

UNESCO 2008 Yılı'nı Türk dili, tarihi, kültürü ve coğrafyası açısından son derece önemli bir kaynak olan Dîvân-ı Lügâti't-Türk'ün yazarı Kaşgarlı Mahmud Yılı ilan etti.

Yazı: Mehmet Ali Emirhanoglu

Kaşgarlı Mahmud Kimdir? (d.1008 m. - ö.1105 m.)

Büyük Türk dilcisi Kaşgarlı Mahmud, Kaşgar'dan 45 km. güneybatıda Opal kasabasında dünyaya geldi. Tam adı "Mahmud b. Hüseyin b. Muhammed"dir. Karahanlı soyundan asil bir ailenin ferdi olan Muhammed b. Hüseyin'in oğludur. O dönemde Kaşgar, önemli bir ilim ve kültür merkezi idi. Günümüzde, Çinliler'in hâkimiyeti altında olan Doğu Türkistan sınırları içerisinde. Kaşgarlı Mahmud dönemin bütün klâsik ilimlerini tahsil etti. Arapça ve Farsça öğrendi.

Saciye ve Hamidiye Medreseleri'nde tahsil gördükten sonra kendisini Türk dili tetkikatına vakfetti. Bu amaçla Orta Asya'yı boydan boya kat ederek Anadolu'ya oradan da Bağdat'a gitti. 15 yıl boyunca Türkler'in yaşadığı bütün illeri, şehirleri, obaları, dağları ve çölleri dolaştı. Bu geziler inceleme amaçlı idi. Türkler'in örf ve âdetlerini asıl mahallinde araştırdı. Gezileri sırasında, ana dili Türkçenin Hâkaniye, Oğuz, Kıpçak, Argu, Çiğil, Kepenek şivelerini öğrendi. Arapça ve Farsçayı iyi bilmekteydi. Türklerin bulunduğu bölgeleri gezmiş, ana dili olan Türkçenin bütün lehçelerini yerlerinde öğrenmiş, geleneğini, göreneğini yakından izlemiştir. Kitabında bütün Sirderya (Seyhun) kıyılarını dolaştığından söz etmektedir. Sonradan anlaşıldığına göre bu geziler, Dîvân-ı Lügâti't-Türk kitabına bir tür

ön hazırlık gibi olmuştur.

Kaşgarlı Mahmud 1057'de Kaşgar'dan ayrılarak Bağdat'a yerleşti. Kitabında belirttiğine göre, ailesi Kaşgar'dan Irak'a göç edenlerdendir. Melikşah'ın (1072-1092) eşi Terken Hatun'un maiyetinde pekçok Kaşgarlı, bu dönemde Irak'a gelmişti. Mahmud'un ailesinin de bunlarla birlikte gelmiş oldukları düşünülebilir. O sıralarda Irak, İslâm Dünyası'nın en önemli kültür merkezlerinden biriydi. Bu nedenle bilimle uğraşanların buraya gelmek istemeleri doğaldı. Ayrıca Bağdat bu dönemde Türk nüfuzu altına girmişti.

Dîvân-ı Lügâti't-Türk

Kaşgarlı Mahmud "Dîvân-ı Lügâti't-Türk" isimli ünlü eserini 1072 yılında Bağdat'ta yazmaya başladı. 12 Şubat 1074 tarihinde tamamladı. Eserin tamamlanmasından sonraki iki yıl içerisinde dört defa baştan sona gözden geçirerek 1076'da son şeklini verdi. Kitabı 1077 yılında, Abbasi Halifesi Muktedî-Biemrillah'ın oğlu Ebü'l-Kasım Abdullah'a armağan etmiştir. Kitabın asıl nüshası bu gün Ayasofya Müzesi'nde muhafaza edilmektedir.

"Türk Dillerinin Divanı" anlamına gelen "Kitâbü Dîvân-ı Lügâti't-Türk" yalnız bir sözlük değil; İslâm öncesi Türk edebiyatını, tarihini, coğrafyasını, folklorunu,

Dîvân-ı Lügati't-Türk yabancılara Türkçeyi öğretmek amacıyla 1073-1077 tarihleri arasında Bağdat'ta yazılmış bir sözlüktür.

Türklerin Tarih Boyunca Kullandığı Alfabeler

Göktürk Alfabesi

Türklerin kullandıkları bilinen ilk alfabe Göktürk Alfabesi'dir. Issık Göl yakınında bir kurganda bulunan iki satırdan oluşan yazı, Göktürk alfabeleri karakterinde olup M.Ö. 5-4 yüzyıllara tarihlenmektedir. Göktürk Alfabesi 38 harf ya da işaretten oluşmaktadır. Bunlardan 4'ü ünlü, 30'u ünsüz, 4'ü de hece işaretleridir.

Uygur Alfabesi

Sogd kökenli olup bazı değişikliklerle Türkçeye uygulanmıştır. Harf sayısı 18'dir. Bunlardan 3'ü ünlü, 15'i ünsüzdür. Sağdan sola doğru yazılır. Z hariç tüm harfler bitişirilir. Uygurlar Çin, Hint ve İran kültürlerinin etkisinde kalmış ve çok renkli bir kültür geliştirmişlerdir. Uygur alfabesi 18. yy.'a kadar kullanılmış sonra tamamen unutulmuştur.

Arap Alfabesi

Türkler Uygur alfabesinden sonra Arap alfabesini kullanmıştır. Türkler Arap alfabesini olduğu gibi almamış bazı harfler ekleyerek kendi dillerine uyarlamaya çalışmışlardır. Bilindiği gibi Arap alfabesi aslında 28 harfli olup birleşik olan lam-elif ile birlikte bu sayı 29 olmaktadır. Türkler İranlıların Arapçaya birtakım harfler ekleyerek kullandıkları 33 harfli alfabe almışlardır. Çünkü bunu kendi ses düzenlerine daha uygun bulmuşlardır.

Latin Alfabesi

1 Kasım 1928 yılında kabul edilen yasa ile Türkçenin yapısına en uygun alfabe olduğuna karar verilen Latin Alfabesi alınıp, yeniden düzenlenerek yürürlüğe konmuştur.

nemdir. Bu Oğuzlardan bir kısmı gruplar hâlinde Harezm yolu ile Horasan üzerinden Yakın Doğu'ya uzanarak oralaradaki Selçuklu gibi büyük devletlerin kuruluşunu hazırlamışlardır. Kaşgarlı Mahmud'un, eserinde Oğuzlara ve Oğuzcaya bu denli geniş ve ağırlıklı bir yer vermiş olmasının sebebi de, onların bu dönem Türk dünyasındaki yayılma durumları ile orantılıdır.

Dîvân-ı Lügati't-Türk Nasıl Bulunmuştur?

Büyük dil bilgini Kaşgarlı Mahmud'un Dîvân-ı Lügati't-Türk isimli muazzam eseri, 1910'a kadar adı bilinen, fakat kendisi meçhul bir eserdir. Diğer bir deyişle, o zamana değin, eserin sadece adı vardı, fakat kendisi ortada yoktu. Eser, bugün bütün dünyada biliniyor, hakkında makale, kitap yazılıyor ve üzerinde tartışmalar yapılıyorsa, bunu büyük kitap aşığı, ilim ve kültür sevdahısı Ali Emiri Efendi'ye borçluyuz. Ali Emiri Efendi, Kaşgarlı Mahmud tarafından 1072-1074 yıllarında Bağdat'ta Abbasi Halifesine sunulmak üzere yazılan bu muhteşem eseri, sahaflarda Dîvân-ı Lügati't-Türk olduğu bilinmeden satılırken fark etmiş ve derhal kendisi satın alarak Türk kültür hayatına kazandırmıştır. Bu sebeple, Ali Emiri Efendi'nin isminin, eserin yazarı Kaşgarlı Mahmud ile birlikte her zaman anılmayı hak ettiğine şüphe yoktur. Aslında, Ali Emiri'nin kitabı buluşu ve daha sonra yayınlattığı romanlara konu olacak güzelliğindedir.

Ali Emiri Efendi sahaf Burhan'dan bu eseri 33 liraya satın aldı. Ancak, Ne sahafın ve ne de eseri satanın onun Dîvân-ı Lügati't-Türk olduğundan haberleri yoktu. Eğer bunun farkına varmış olsalardı, çok daha büyük meblağlara satacakları kesindi. Daha kötüsü, bu eser kitap avcılarının eline geçmiş olsaydı, anında yurt dışına kaçırıp karşılığında bir servet elde edilmesi mümkündü. Ali Emiri Efendi böyle bir esere malik olduğu için tarif edilemez bir mutluluk içindeydi. Çünkü bu kitap Osmanlı ulemasının asırlardır peşinde koştuğu "Dîvân-ı Lügati't-Türk"ün ta kendisiydi. Bir başka nüshası da dünyada yoktu!

Dîvân-ı Lügati't-Türk için en veciz değerlendirmelerden birini yine Ali Emiri Efendi yapmıştır: "Türk dilinde şimdiye kadar bunun gibi bir kitap yazılmamıştır. Bundan sonra da yazılamaz. Bu kitaba hakiki kıymeti verilmek lazım gelse, cihanın hazineleri kâfi gelmez." demiştir. Besim Atalay'ın yaptığı ilk tercümeden sonra son yıllarda Seçki Erdi ve Serap Tuğba Yurtseverin hazırladıkları yeni çeviri, Kabcacı yayınları arasından 2005 yılında yayınlanmıştır. Bu çalışma Dîvân-ı Lügati't-Türk'ün yeni Türkçe ile okuyucuya ulaşması bakımından önemli olduğu gibi, özel bir yayınevi tarafından yayınlanmasıyla da dikkate değerdir.

BİR TÜRK LÜK ATLASI, BİR UMMAN: DÎVÂN-I LÜGÂTİ'T-TÜRK

Röportaj: Seda Yeşildal

Fotoğraflar: O. Metehan Kurt

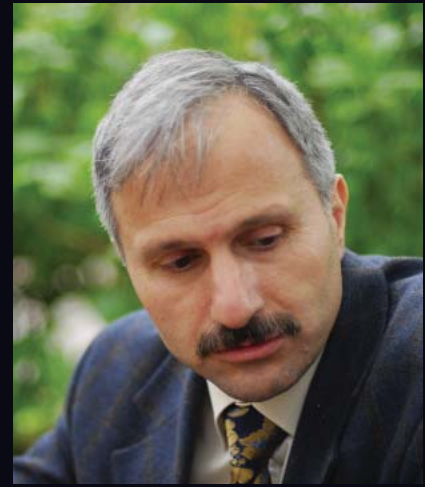
UNESCO, 2008'i doğumunun 1000. yılı sebebiyle Kaşgarlı Mahmud yılı ilan etti. 2008'de Kültür Bakanlığı ve Türk Dil Kurumu tarafından pek çok etkinlik gerçekleştirilecek. Bu senenin, ilk sözlüğümüz ve ilk dilbilgisi kitabımız Divân-ı Lügâti't-Türk'ün yazarına ithaf edilmesi, Türk kültürü ve dili açısından çok önemli bir kazanç olarak değerlendiriliyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türk Dil Kurumu, çalışmalarına başladı bile. Bu kapsamda, eserin tıpkıbasımı yapılacak ve Türkiye'nin onur konuğu olarak katılacağı Frankfurt Kitap Fuarı'nda sergilenecek. Kaşgarlı Mahmud'un Doğu Türkistan'da bulunan türbesinde incelemeler yapılacak ve gerekirse restore çalışmalarına başlanacak. Planlanan ilk etkinlik bakanlığın Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü ile düzenleyeceği uluslararası sempozyum. Bu sempozyuma, Almanya, İngiltere ve ABD'deki çeşitli üniversitelerde çalışan bilim adamlarının yanı sıra Rusya, Tataristan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Azerbaycan gibi Türk cumhuriyetlerinden birçok bilim adamı katılacak. Söz konusu sempozyumun ana teması Kaşgarlı Mahmud ve Divân-ı Lügâti't-Türk olacak. Dünyanın ilk karşılaştırmalı dil bilimcisi olan Kaşgarlı Mahmud, aynı zamanda bütün Türk dünyasının ortak atası kabul ediliyor. Bunu dikkate alan bakanlık, Kaşgarlı Mahmud'u anma ve anlama etkinliklerine diğer Türk cumhuriyetlerinde ve doğum yeri olan Kaşgar'da da devam edecek. Biz de bütün bu etkinliklerin,

Öncelikle genel okuyucu kitlesine hitap edecek şekilde, Kaşgarlı Mahmud ve eseri Divân-ı Lügâti't-Türk hakkında kısaca malumat verebilir misiniz?

Mehmet ÖLMEZ: Ben yazarın, yani Kaşgarlı Mahmud'un köyüne kadar gittim. Arapça eserde adı Mahmud bin Hüseyin el-Kaşgarî şeklinde geçiyor. Kaşgar, bugün Uygur özerk bölgesinde güneyde bir şehir. Uygurların kültürel manada birinci önemli şehridir. Uygurlar, "Kaşgar'a gittiniz mi?" diye sorarlar muhakkak. Cevabınız hayırsa, Uygur bölgesine hiç gelmemişsiniz demektir. Kaşgar'a gittiğinizde, Kaşgarlı Mahmud'un türbesi şehrin ortasında değil, zaten kendisi de şehirden değil. Kaşgar çok büyük bir bölge, tarihte de önemli bir ticaret bölgesi. Kaş taşı denilen değerli bir taşın almış ismini bölge. Fakat şu anda bu taş Kaşgar'da bulunmuyor. En baştan beri, Türklerle meskûn bir bölge Kaşgar. Biz, Türk tarihini, tespit edildiği kadarıyla 720 tarihli

Prof. Mehmet Ölmez

Doç. Dr. Mustafa Kaçalın

Türk kültür ve dilini anlama ve anlatmada çok iyi bir fırsat olması temennisiyle dergimizde bu konuya yer vermek istedik. Yıldız Teknik Üniversitesi'nden Prof. Mehmet ÖLMEZ ve Marmara Üniversitesi'nden Doç. Dr. Mustafa KAÇALIN Bey ile Kaşgarlı Mahmud'u ve Divân-ı Lügâti't-Türk'ün serencâmını anlatan bir röportaj yaptık.

Orhun yazıtlarıyla biliyoruz. Fakat Türklerin İpek Yolu bölgesine çok daha önceden gittiğini, bugün o bölgede yaşamayan, kaybolmuş yerli halklara ait metinlerden anlıyoruz. O bölgede Tuharlar vardı, fakat bugün yok, sonra Soğutlar, Sakalar... Onların metinlerinden ve Çinli seyyahların notlarından yola çıkarak bu bilgilere ulaşıyoruz. İşte Kaşgar, Türklerin çok eskiden gidip yerleştiği, çeşitli ticari ve kültürel faaliyetlerde bulunduğu bir yer. Fakat Kaşgarlı Mahmud, bizzat Kaşgar'dan değil, oraya çok yakın olan Oypal isimli bir kasabadandır. Kaynaklara göre, siyasi şartlar gereği, Bağdat'a kadar gitmiş. Arapçayı, Arap kültürünü, İslamiyeti, bunun yanı sıra Türkçeyi, Türk diyalektlerini çok iyi bilen birisi. Türk diyalektleri diyorum, çünkü bir yazı dili yok o dönemde. İslâmi döneme ait bir yazı dili, bildiğimiz kadarıyla ona gelene kadar yok. Budist, Mahihest Uygurlara ait metinler var. Fakat Kaşgar'a uzak bir bölgede, biraz daha

farklı bir yazı karakteri. Türk yazısı denilen fakat aslında İran'dan alınmış bir yazı karakteri. Kaşgarlı Mahmud bu yazıyı biliyor. Fakat Müslüman Uygurlarca bu yazı kullanılmamış. Kaşgarlı Mahmud, ilk kez Arap yazısıyla bu eseri meydana getirmiş diye biliyoruz. Fakat sık sık, başka eserlerden, şiirlerden, atasözlerinden alıntılarda bulunmuş. Tabii Arap harfli kaynaklar vardı, fakat onlar bize ulaşmamış.

Eserin dil açısından önemi nedir?

M.Ö: Dil açısından önemi pek çok sebeple izah edilebilir. Öncelikle, yazılı olmayan Türk dillerinden bahsederken, fonetik konusunda örnekler verir. Türkler "deve"ye, "tevey" derken, Oğuzlar "devey" der, gibi örnekler... Yani iki dil arasındaki ayrımı ortaya koyar. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Çok açık ve net olan ses ayrılıklarını ortaya koyar. Bugün bilmediğimiz Türk halklarından bahseder, onların dillerinden örnekler verir. Ama en çok yer verdiği ise Oğuzcadır. Yani dilimizin yazı dili değil de konuşma dili olduğu dönemden bahseder.

Dîvân için Türkçenin bilinen en eski sözlüğü tabiri kullanılıyor. İçerdiği yaklaşık 8000 kelime ve bunların izahı açısından mühim bir eser. Peki bu eser nasıl ve ne amaçla hazırlanmış? Kaşgarlı Mahmud için böyle bir eser hazırlama ihtiyacı hissetmiş?

Mustafa KAÇALIN: Dîvân, Farsça bir kelimedir, bütün müesseseleriyle Araplara geçmiştir. Yani devlet zabtı, arşiv gibi anlamlara geliyor. Osmanlılarda da Bizans müessesesi olarak tanınmış, yani devlet zabtı u rabtı. Kelimesi ve yaşayışıyla Osmanlı'nın divan toplantısı, sicil kayıtları neyse, ilk başta Dîvân-ı Lügati't-Türk'ün kültür kaydı bakımından yaptığı bu. Bir konudaki bilgi ve belgenin tamamının kayda geçirildiği kitap ve yer demektir dîvân. Burada Türk dillerinin bir havuzu, bir kucaklayıcı denizi anlamında düşünebiliriz eseri. Tabii bu sözlüğü, böyle A'dan Z'ye dizmek istediğiniz zaman, bu bir çılgınlıktır. Sesleri ağızdan çıkış sırasına göre dizmiş mesela Radloff. Bu mantıkta bir dönem Avrupa'da böyle yayınlar, özel dizinler yapılmış. Divanın da toplanıp dizilmesinde böyle bir şablon yapılmış. Kelimeler yazılırken bir telaffuzu düşünüyoruz ama görüntü de öne çıkabiliyor. Yani ortasında şu ses bulunan kelimeler, ortasında şu ses bulunmayan kelimeler gibi tasnif yapılabiliyor. Bunların değişkenlerini, aşıya doğru kombinasyonlarını koymuş. Hafızadan kaçan bir şey genellikle yok. Eğer anlamsız bir kelime gelmişse, bu kullanılmaz diyor, yani öldüğü anlamda. Türkçeye yönelik tespitleri var, mesela geniz sesinin ikiye ayrılması gibi. İşte Türkçeyi böyle ele alıp toparlayınca, 8000'i aşkın kelime ortaya çıkmış. Bugün en geniş kelime kadrosunu kullanan yazarı ele alsak, yaklaşık 2500-3000 civarındadır.

Evliya Çelebi'nin kelime kadrosu 5000, ki o çok büyük bir yazardır. Evliya Çelebi'nin eseri, yalnız kendisinin kaydettiği kelimelerle 5000'dir. Bu harika bir beceri.

M.Ö: Üstelik Evliya Çelebi ile aralarında 600 yıllık bir fark var ve bunun başka bir örneği yok.

M.K: Bu bakımdan bire iki, bire üç katlamış. Sonra kâğıt, özel bir pamuktan imal edilecek, sonra bunu kaydedeceksiniz, muhafaza edeceksiniz, sonraki zamanlara intikal edecek... Bu bakımdan çok önemli. Kaşgarlı, on altı yıl kadar Türk illerini dolaşmış ve bunları kaydetmiş. Kelimeleri kalıplarla tespit ettikten sonra yazmaya başlıyor. Yazarken de şöyle bir şiir vardır, şöyle bir gramer özelliği vardır diyerek eserin arasına bazı bilgiler serpiştiriyor. Bunları topladığı başka bir eseri var Cevahir adlı. Fakat şimdilik bu eser elimizde yok. Dîvân, bu gibi aralara serpiştirilmiş deliller bakımından mühim. Kaşgarlı'nın bir bibliyografyası da var elbette, pek çok eseri görmüş. Budist ya da başka dinden olan Türklere "kâfir Türkler" diyor ve onlardan alıntılar yapıyor.

Eserin önemini ifade ettiniz. 8000'i aşkın kelimenin izahını bulmak mümkün eserde. Bundan başka Türklerin tarihi ve coğrafi yayılımına, yaşam tarzlarına ilişkin bilgiler de veriliyor. Genel olarak nelerden bahsediliyor eserde?

M.K: Öncelikle bir sözlük tabii eser. Fakat sadece kelimelerden bahsediyorsa bir sözlük, bir kelimeye ihtiyaç duyduğunuz zaman bakarsınız, duymazsanız bakmazsınız. Kaşgarlı'nın aralara serpiştirdiği bazı efsaneler var. Alper Tunga ile ilgili ağıt parçaları var, 1040'lara kadar bazı Türk kabileleri arasında yaşanmış savaşla ilgili bilgiler veriyor, on iki hayvanlı Türk takviminden bahsediyor. Gerçi bu takvim için Asyatik tabirini kullanmak daha yerinde olabilir. Çünkü Japonlarda, Çinlilerde, Korelilerde de var. Anadolu'da Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın kitabında da var. Daha çok önemli olan Oğuz damgalarıdır. Oğuz damgalarının muahhar râvisi Camiü'd-Tevarih'tir (1308). Kaşgarlı'nın bunlardan bahsi 1070. Kaşgarlı'da bu olmasaydı belki Camiü'd-Tevarih'te de olmayacaktı. Çünkü bazı kitaplar bir önceki kaynaklardan kaydeder ve kaydettiğini siz fark edersiniz, o söylemez. Camiü'd-Tevarih'in müellifi İran sarayının bir tabibi ve böyle bir kitap da yazmış. Oğuz damgaları Kaşgarlı da olmasaydı, belki Kaf Dağının arkasında, sisli puslu, efsanelere karışık, ayağı yere basmayan, kaçkını göçkünü bilgi parçacıkları olacaktı belki. Buradan anlıyoruz ki, Türkler, dağların arkasından gelen değil, ayağı yere basan, kültürlü, okuma bilen, bunu da intikal ettiren, yıktığını yapan, hatta yıktığından daha güzelini yapan insanlar. Bir de o dönemde Fransızca diye bir dil yokken, Türkçenin Delil diye kitabı var. Arapça, Çince, Hintçeyi bir kenara bırakırsak, o dönemden yadigar kalmış başka bir dil hatırlıyor musunuz?

M.Ö: Bırakın Almanca, İngilizce ya da Rusça bir sözlüğü, bir metin bile yok. Fransızca biraz daha eskiye gidebiliyor belki, ama sözlüğü yok.

M.K: Tabii ki bazı diller ölecek, sonra başkaları doğacak. Ama Türkçe ölmemiş bir dil, biraz daha ayakları yere basan, başlangıcı ta eskiye uzanan bir dil.

Türkçenin önemine dair konuşmaya devam edeceğiz fakat ilginç bulduğum bir husus var. Kaşgarlı, 11.yy.'da çizdiği haritada Japonya'yı da göstermiş. Fakat Japon haritası, bir Japon tarafından 14-15. yy.'da çizilmiş.

M.K: Kaşgarlı Mahmud'un haritasında övünme payımız yok, çünkü ikinci sınıf bir harita. Fakat Türklerin en eski haritasıdır. İkinci sınıf desek de, bu bile bir değerdir, çünkü Türkler haritadan da anlıyor. Haritaya ve dünyaya o zamandan hakimler anlamını çıkartabiliriz buradan. Japonya bir kayıt olarak geçiyor, harita üzerinde bir işaret. İlk defa adımız geçiyor diye, Japonlar, bir kimlik ve aidiyet şuuruyla çalışıyorlar Dîvân üzerinde. Japonlar böyledir. Bunda Burkancı ifadeler var diye Türkçe öğreniyor. Biz, Uygurcadan bana ne diyoruz. Dîvân'ı bunun için inceliyor Japonlar. Fakat bizde lise kitaplarında bile belki yoktur, varsa da yuvarlak cümlelerle geçer.

Bugün kullandığımız atasözlerinin ilk kaynağı da Dîvân'dır. Mesela "At binenin kılıç kuşananın." diyoruz, burada da "Er atın, kuş kanadın." diye geçer. "Aç ne yemez, tok ne demez.", "Avcı ne kadar av bilirse, ayı da o kadar yol bilir." Bütün bunlar, bugün de hâlâ yaşayan, kullandığımız atasözleridir.

Ali Emîrî Efendi

M.Ö: Çizdiği haritada Japonya, Şark kısmında, üstte bir yerde işaretlenmiş Cabarka diye. Ortada ise Türk ülkeleri, şehirleri yer alıyor.

M.K: Bugün de dünyanın şekillenışı böyledir, Greenwich'e göre doğu, Greenwich'e göre Ortadoğu ve Uzakdoğu. Bir zamanlar da Ayasofya üzerinden geçen meridyene göre şekilleniyordu. Hayat böyle.

Eserin önsözü de çok önemli. "Türkler Tanrı'nın ordusudur. Türkler cihan hükümdarıdır, onlara derdini anlatmak ve arzuna nail olmak için Türkçe öğrenmen gerekir." diyor eserde.

M.K: Bugün Almanya'da iş gören Türkler'in hukuklarını takip etmek için, Türkler Almanca öğrenmeyeceklerinden, Almanların Türkçe öğrenmesi lazım. Aynı bunun gibi, halife ordusunda Türkler var ve mühim noktalar. Türkler, Arapçayı biliyor. 860 yılında Buhari, Kur'an'dan sonra en büyük eseri veriyor. Arapça yazıyor ve Arapça eser veriyor o yıllarda. İslâmiyet 610-632 yılları arasında gelmiş. Aradaki sene farkı çok değil. Böyle düşününce, Türklerin Arapları tanıması, Arap teması, başlangıçtan beri var. Bu ilerliyor ve 1000'li yıllara geldiği zaman artık iç içe girilmiş, Abbasilerden sonra cihan hâkimiyeti Türklere geçiyor. Sancak Türklere teslim edilince, artık onların dilini öğrenmek, onları tanımak ve kendini onlara tanıtmak gerekiyor. Peki bunu kim üstlenecek? Bunu bir Arap yazmıyor, çünkü Arap, o zamana göre "efendi". O zaman bir Türk'e sipariş edilecek. Çünkü temas halindediniz ve mecbursunuz anlaşmaya. Bir zaruret bunu yazdırmıştır. Yoksa Türkçe büyük bir

dildir, Türkler büyüktür diye değil. Zaten büyük olan bunun farkında değil, yüzyıllar sonra biz onun büyüklüğünü fark ediyoruz. Alparslan 50.000 kişiyle Romen Diyojen'i yendiğinde, o belki bir çatışmaydı, bir harp bile değildi. Ama dünyanın haritasına bakınca, çok büyük bir harpmiş. Şimdi anlıyoruz ki Kaşgarlı çok büyük-müş, fakat kendi zamanında normal bir iştir yaptığı.

Yani zaruretten dolayı, temas halinin bir gereği olarak öğrenilmesi lazım Türkçenin, öyle mi?

M.K: Tabii. Mesela Şinasi Tekin hoca, Almanya'da kitabını yazdı, Amerika'da ders verdi. Amerikalılara ders vermek için değil ki.

M.Ö: Divân'ın İngilizceye çevrilmesini sağlayan Şinasi Bey'dir. Şu anda bunu kullanıyoruz, en iyi çeviri bu. 1928'de tam bir tercümesi olmasa da, ünlü bir Arap edebiyatı uzmanı Carl Brokelmann tarafından tercüme edilmiş. 1940'a kadar bütün dünyada kullanılan kitap bu. Başka bir kaynak yokmuş. 1940larda Türk Dil Kurumu bir tıpkıbasım gerçekleştirilmiş. O tarihten sonra aslına göndermeler yapılmış. Fakat o günün teknoloji-siyle bu da kötü bir baskıdır. 1990'a kadar, bütün dünya bu kötü baskıyı kullanmak zorunda kaldı, daha doğrusu kullanamadı. Daha sonraki yıllarda Kültür Bakanlığı'nın yaptığı bir tıpkıbasım da var ve iyi bir baskı. Dünyada ses getiren en önemli yayın, Besim Atalay'ın üç ciltlik tercümesidir. Diğer Türk ülkelerinde yapılan tercümele-rin çoğu da Besim Atalay'ın çalışmasına dayanır. Uygur araştırmacılarının yaptıkları tercümele-r, diğer Azerice, Kazakça, Farsça tercümele-rden daha orijinaldir. Çünkü Kazakça, ya da Özbekçe tercüme, Besim Atalay'ın oku-ma hatalarını da tekrarlıyor, bu bakımdan onu aşan ve yenilik getiren bir tercüme değil. Divân'daki kelimeler en çok hangi dilde yaşıyor diye bakarsak, bugün Çin'de Uygurların kullandığı dildir.

Bu senenin Kaşgarlı Mahmud Yılı ilan edilmesi neye hizmet edecek?

M.Ö: Türkiye dışında da Divân ile ilgili toplantılar yapılırsa, meselâ Paris'te, zannederim bunu Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Unesco Milli Komisyonu düşünüyor, bence katkısı olur. Bu bizim temennimiz. Türkçenin hiç de öyle göçebe dili olmadığı ortaya koyulmuş olur. Tarih açısından, folklor açısından da önemli bir eser, çünkü Türkler hakkında, onların hayat tarzları hakkında bilgi veriyor.

M.K: Meselâ eserdeki dörtlükler bestelenmeli ve çocukların kulaklarında yer etmeli. Sonra ders kitaplarına girmeli. "20-25 yaşından sonra istersen kütüphanede kendi iradenle bak"a terk edilmemeli. Ben meselâ fakülteydim, bunu okutacağım ders kaldırdı. Okullarımızda okutuluyor mu? Ne kadar? Biraz ayaklarımız

yere bassın. Yine eser, coğrafya sahasının uzmanlarıyla mütalaa edilebilir. Haritası incelenir ve 11. yy.'da biz, bu yerleri bu adlarıyla biliyorduk diye gösterilebilir.

M.Ö: Meselâ tarihçilerimiz 'Oxus'dan bahsediyor. Eserde bunun Türkçesi var. 'Oxus' da bilinsin, fakat Türkçe karşılığı olan "Yıldız" da bilinsin. Biz, dünya kültürünün dışında değiliz, onun bir parçasıyız. O halde 'oxus'u da bilmek zorundayız, Türkçe karşılığını da. Sonra bugün kullandığımız atasözlerinin ilk kaynağı Divân'dır. Mesela "At binenin kılıç kuşananın." diyoruz, burada da "Er atın, kuş kanadın." diye geçer. "Aç ne yemez, tok ne demez.", "Avcı ne kadar av bilirse, ayı da o kadar yol bilir." Bütün bunlar, bugün de hâlâ yaşayan, kullandığımız atasözleridir. Bütün bunlar tarih ve kültür malzemesidir. Bazen acımasız şeyler de geçer eserde. Komşu Türk halkları var, onlarla olan ilişkilere de yer veriyor. Böylelikle o dönemde din konusunun çok önemli olduğunu anlıyoruz. Aynı dilden de konuşsa, İslâmiyet dairesi dışındakileri kendine pek yakın görmüyor.

Divân deyince illâ ki Ali Emîrî Efendi'yi yad etmek lâzım. Eseri bir sahaftan satın alan o. Kendisinin kitap sevdasını bilmeyen yok. Hatta babasının ona açtığı dükkânı da sırf kitap sevdası yüzünden yürütememiş. Gelen müşteriye, "Bak, ne istiyorsan al oradan." deyip de kitap okumaya devam edince, haliyle iş yapamamış. Hatta kitap merakı sebebiyle, evlenip çocuk çocuk sahibi de olamamış denir. Gündüz okuduğu kitapları, gece uyurken sesli tekrarladığı için, yanındakileri de uyutmamış.

M.K: Ali Emîrî, 15.000 kadar kitabı kendi parasıyla toplayan, kitap aşığı bir zat. Belki 15.000 beyit de hafızasında var. 1924'de vefat ediyor. Ziya Gökalp ile aynı yılda. Her ikisi de Diyarbakırlı. Benim hocam Kemal Erarslan da öyle. Bu vesileyle, Diyarbakır'ın Türk kültürüne çok büyük hizmetleri olduğunu da söyleyelim. Bir maliye nazırının kızına nasihati, "Bu kitap, altın değerindedir. Sıkıntıya düştüğün vakit bunu otuz altından daha az pahaya satmazsın." şeklindedir. Bu hanım, kitabı bir zaruret halinde kitabı sahaflara götürüyor ve satıyor. Ali Emîrî Efendi de bu eseri sahafta görüyor, bakıyor ki bir Türklük atlası, bir umman. Hemen bir şekilde parayı tedarik ediyor ve kitabı alıyor. Çok itimat ettiği Kilisli Rifat'a teslim ediyor kitabı.

Pek çok kişi eseri görmek istemiş. Ziya Gökalp, "Ben sevda nedir bilmezdim, bu kitaba tutuldum." demiş. Yine Talat Paşa da eseri merak edenlerden. Fakat Ali Emîrî Efendi, ancak Kilisli Rifat Bilge'ye teslim ediyor kitabı düzenlenmesi için.

M.K: Evet. Kilisli Rifat'ın istinsah bugün Arkeoloji Müzesi kütüphanesinde. Kitap, devlet matbaasında diziiliyor ve kültür dünyamıza katılmış oluyor.

Eser o kadar özen gösterilmiş ki, Kilisli Rifat, onu muhafaza edecek yer bulamamış. Umumi Kütüphane'ye götürmüş, orada muhafaza edilsin diye. Müdür, her gün kaç kişinin gelip gittiğini, esere bir şey olmasından korktuğunu ileri sürerek kabul etmemiş. Sonra Vefa Okulu'na, Maarif Muhasebecisi'nin kasasına, Matbaa-i Amire'ye götürmüşse de hiçbir yerden kabul gelmemiş eseri kasada muhafaza etmek için.

M.K: Ali Emîrî Efendi, çok eli öpülesi, çok büyük adam. Bizim tapumuzu, bizim kimliğimizi bulmuş ve bize kazandırmış. Rahmetle anmak lazım. Bekâr bir kişi. Aile sevgisine, mesleğine, özel zevklerine harcayacağı her şeyi kitaplara hasretmiş. Ve sonra da bunu memleketine armağan etmiş.

Talat Paşa 300 lira hediye göndermiş ve Ali Emîrî kabul etmemiş. "Vatani, milli bir ufaklık hizmete para almış olacağım. Vicdanıma ağır gelir. Siz bu parayı ihtiyaç sahiplerine verin. Divân-ı Lügati't-Türk sadakası olsun." demiş. Hatta Fransa'dan gelen, 30.000 altın, özel bir kütüphane, yüksek maaş, hizmetkârlardan oluşan cazip teklifi dahi reddetmiş yüce bir insandır Ali Emîrî.

M.K: Eklemek istediğim bir şey daha var. Hocalar tarafından Mesnevi okutuluyor, Gülistan okutuluyor, Şehname ezberleniyor, okutuluyor, okunuyor, fakat Divân okutulmuyor.

M.Ö: Ezberlenmiş bir şekilde, çok büyük bir kitaptır vs. denir ama okutulmaz. Ali Emîrî Efendi hakkında bir de şunu söylemek gerekir. Kitaplarının hiçbirini satmıyor, hepsini vakfediyor. Madem öyle, bari sizin adınızı verelim dediklerinde, "Bu, millet'in kütüphanesidir." diyor. Ve öylelikle "Millet Kütüphanesi" adını alıyor. Öyle mahviyetkâr biri Ali Emîrî Efendi. Onu da hayırla yâd edelim bu vesileyle. ■

Türk dillerinin bir havuzu, bir kucaklayıcı denizi anlamında düşünebiliriz Divân-ı Lügati't-Türk'ü.

Divân-ı Lügati't-Türk'ten bir sayfa

ARTIK ENDÜSTRİYEL TASARIMDA TÜRK ŞİRKETLERİ DE VAR

Endüstriyel tasarım sahasında, başarılı bir firma olmaktan başka, ZuluDesign, Türkiye'de bir ilke imza atarak, ilk Türk traktörünü üreten firma olma vasfıyla, tasarım sektörüne damgasını vuruyor.

Röportaj: Seda Yeşildal

Fotoğraflar: Çiğdem Oygur

Zafer Uluçay

"2003 yılında İstanbul'da kurulan ZuluDesign, merkezi olan Beylerbeyi'nde, iki ila yirmi yıl arası tecrübeye sahip on çalışanıyla, müşteri memnuniyetini hedef alan bir hizmet veriyor. Endüstriyel tasarım sahasında, başarılı bir firma olmaktan başka, ZuluDesign, Türkiye'de bir ilke imza atarak, ilk Türk traktörünü üreten firma olma vasfıyla, tasarım sektörüne damgasını vuruyor. 1976 yılından beri Konya'da traktör ve motor üretimi yapan yıllık 45 bin traktör kapasiteli TÜMO-SAN (Türk Motor Sanayii), 2004'te özelleştirildikten sonra, yönetimi devralan yeni sahipler, büyük bir

atılım hamlesi başlatıyorlar. Bu çerçevede çıkarmak istedikleri yeni model traktörün tasarımında ZuluDesign ile çalışmak istediklerini belirtiyorlar. ZuluDesign da, gerek firma sahiplerinin geniş vizyon sahibi olmaları ve gerekse de ilk defa Türkiye'de her şeyiyle (motor üretimi, araç tasarımı vs.) bir Türk traktörü üretilecek olmasının heyecanı ile projeye başlıyorlar. Bütün bunların seyrini kendilerinden dinlemek, endüstriyel tasarımın Türkiye'de nerelerde olduğunu, ZuluDesign'ın ne gibi çalışmalar yaptığını öğrenmek üzere bir röportaj yaptık ve firmanın kurucu üyesi Zafer ULUÇAY Bey ile endüst-

ri ürünleri tasarımcısı Berk KESKİN Beyden sorularımıza etraflıca cevaplar aldık."

ZuluDesign'ı kurarken amaçlarınız neydi? Şu an kendinizi nerde görüyorsunuz?

Zafer Uluçay: ZuluDesign'ı kurarken, daha önce çalıştığımız yerlerdeki bazı eksikliklerden yola çıktık aslına bakarsanız. Genel olarak yurt içinde bir tasarım kültürü eksikliği vardı. Bir de mühendislik ve endüstriyel tasarımın bir arada yapılabileceğini gösteren pek fazla firma yoktu. Bu neticeler yüzünden, yerli üreticiler, yurt dışındaki tasarımcılarla çalışır duruma gelmişlerdi. Bunu bir miktar olsun engellemek için yola çıktık ve birçok konuda başarılı olduk. Şimdi amacımız yurt dışındaki üreticilerle çalışmak.

ZuluDesign nasıl bir çalışma grubuna sahip? Firmamızın çalışma yöntemi nedir?

Zafer Uluçay: Bizim firmamız, belki biraz klişe bir tabirle, müşteri odaklı bir firma. Esasında biz problem çözmek için varız. Önce problemi tespit etmek lazım. Problemi yaşayan kişiye bakmak lazım. Problem hangi aşamada, hakikaten bir problem var mı, onu bulmak gerekiyor. Ve problemi bulmanın, onu biraz daha iyi tespit edebilmenin yöntemleri var. Çeşitli araştırmalar, gözlemler, incelemeler doğrultusunda problem tespit ediliyor. Çünkü problemi yaşayan kişi, yaşadığı şeyi tam

Tasarımcı olarak bizlere düşen iş, söz konusu problemi, mümkün olduğunca araştırma yaparak yakalamak ve probleme çözüm bulmak.

olarak ifade edemeyebiliyor, ihtiyacını anlatamayıyor. Tasarımcı olarak bizlere düşen iş, söz konusu problemi, mümkün olduğunca araştırma yaparak yakalamak ve probleme çözüm bulmak. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, müşteri, her zaman derdini tam anlatamıyor. Biz de bu gibi durumlarda, müşteriye yer yer yönlendiriyoruz. Mesela, müşterinin bir isteğinin ona hangi pazarları açabileceğini, ne gibi sonuçlar doğuracağını anlatıyoruz. İsterse bunu kullanıyor ya da daha sonra kullanmak üzere bizimle temasa geçiyor.

Peki, müşteriye yönlendirirken, nasıl bir yol takip ediyorsunuz?

Zafer Uluçay: Dilerseniz bu konuda Berk Bey, yaptığımız bir iki çalışmadan bahsetsin.

Berk Keskin: Meselâ Tümosan'a yaptığımız bir traktör çalışması vardı. Bunu yapmadan önce, müşterilerin traktörden ne beklediğini bilmemiz gerekiyordu. Bu açıdan, tasarımın estetik kaygısı olarak, mevcut traktörlerde ve araçlarda daha güçlü, daha estetik, daha yalın tasarımlar nasıl olabilir, onları inceledik. Daha sonra bunları tablolar halinde müşterimize sunduk. Müşterimiz, hazırlanan tabloları görünce, o doğrultuda bir karar verip kendi hedef kitlesine daha doğru bir şekilde ulaşabildi.

Zafer Uluçay: Ben de birkaç şey eklemek istiyorum. Biz müşterimizde belirli hisler uyandırmak istiyoruz. Müşterimiz, 'Tüketici, benim aracıma baktığı zaman şöyle bir şey hissetsin, biraz daha mutlu olsun.' gibi isteklerle bize geliyor, fakat bazen de isteğini tam ifade edemiyor. Bu gibi durumlarda, müşterinin genel-geçer bir fikir sahibi olabileceği şematik tablolar oluşturuyoruz. Bu tablolar, müşterinin isteğini netleştirmesinde yardımcı oluyor.

Yönlendirme yapacağımız durumlarda, müşteriyle daha önce birebir görüşmeler gerçekleştiriyoruz. Müşteri, ileriyle ilgili amaçlarını ve planlarını bizimle paylaşıyor ve biz de kendisine yardımcı oluyoruz. Meselâ müşterinin isteği bir traktörse, bu durumda narinlik ya da estetik değil, daha çok kuvvet, sağlamlık ön plana çıkıyor. Çünkü traktör, iş makinası gibi kendi başına çalışan kuvvetli bir makina. Haliyle pek fazla narinlik

beklenmez. Daha sağlam olması, ürünle daha çok örtüşür. Berk Bey'in anlattığı gibi, bizim yaptığımız, istenen ürünün üzerine eklenecek ekstralar, yani kişide uyanacak his. Mesela şöyle düşünebilir bir traktör müşterisi: "Bu, benim her işimi görecektir, sağlam bir araç, işini iyi yapan bir araç." Ya da "Köyde kahvehaneye gittiğimde benim fiyakamdan geçilmez." İşte bunları söyletecek hissi bizim o müşterimizde, yaptığımız çalışma ve tasarımlarla uyandırmamız gerekir. Yani, müşterimizde, tüketicisinde ne gibi hisler uyandırmak istediğine dair bir yönlendirme içine giriyoruz. Berk Bey'in anlattığı gibi, bunu belirli tablolar yaparak gerçekleştiriyoruz. Bir de müşterinin markasını konumlandırmasıyla ilgili bir çalışma var.

Endüstrideki genel gidişat doğrultusunda gelişen tasarım ihtiyacının karşılanması konusunda ne gibi araştırmalar içindediniz? Yani sektör ne yöne kayıyor, sizin belirlediğiniz alanlar var mı?

Berk Keskin: Biz hem ürün tasarımı hem araç tasarımı yapıyoruz. Her ne kadar benzer alanlar gibi görünseler de araç tasarımı biraz daha farklı. Mesela tüm dünyada araç tasarımı, şu anda en önemli dallardan biri. Şu anda, etrafımızda gördüğümüz yeni araçların çoğu, hemen hemen bütün istekleri karşılıyor, konfor açısından, performans

açısından... Aynı şey, diğer ürünler için de geçerli. Estetiği ön plana koymak gerekiyor. Biz de konsept araçlara, konsept ürünlere bakarak, istenen kaliteyi ve estetiği yakalamaya çalışıyoruz. Bu konuda internette araştırmalar yapıyoruz. Yeni konular bulmak için daha çok çalışmak, zihnimizi açmak gerekiyor.

Zafer Uluçay: Biz tasarımcılar, okuduklarımızdan başka, daha çok gördüklerimizden kendi dünyamızı kuruyoruz. Ne kadar çok fuara gidersek, ne kadar çok ürün ve tasarım görürsek, ne kadar detaylı inceleme yaparsak, o kadar farklı geçişler, bağlantılar kurabiliyoruz. İçinde bulunduğumuz, çalıştığımız sektör dışında, nereye yöneleceğimize gelince... Yat, gemi, elektronik ürünler, ticari araçlar, motosiklet gibi alanları açma planımız var. Genel talebi karşılamak dediğiniz zaman, herkesin farklı bir bakış açısı var. İnsanların hayatını kolaylaştırmak hedef olmalı aslında ama işin içine biraz daha kazanç girdiği zaman, nispeten, herkesin risk alması gerekiyor. Bizim çalışma alanımız da daha fazla risk içeren bir alan. Çünkü her şey öngörümüzle ya da ikna kabiliyetimizle sınırlı. Yeni bir ürün yaptıracak olan kişinin bir vizyonunun olması lazım. "Ben ileride böyle bir ürün istiyorum. Sadece yurt içinde değil, yurt dışında da adım duyulsun. Oralarda da pazar açabileyim diyen." bir kişi, endüstriyel

tasarımcılarla daha yakın bir ilişki içine giriyor. En azından, bu işin nasıl yapıldığını, markaya nasıl değer katıldığını araştırmış oluyor. Çünkü bizim yaptığımız işler, daha çok markaya değer katan işler. Mesela Türkiye’de Türkiye’nin traktörü yapıldı ve Türk tasarımcılar tarafından. Biz böyle bir şeyden gurur duyuyoruz ve bize güvendikleri için mutluyuz. Karşılığını fazlasıyla vermeye çalışıyoruz. Muhatabımız da öyle. Yani tüketicilerin bazı şeylerin biraz daha farkında olması lazım. Evet, işimi gören bir ürün fakat içinde biraz daha tasarım unsuru olsun. Başka bir ürünün kopyası olmasın. Bizim ülkemizde yapılmış olsun. Bizim ürünümüz olsun. Bunlar insanlarda gurur hissi uyandırıyor. Biz, Tümosan traktörüyle bir fuara katılmıştık. Orada gelen ziyaretçiler, “Bu traktörün burada ne işi var? Türk ürünlerinden başka bir tasarım olmayacaktı burada.” dediler. Fakat tasarımın Türkler tarafından yapıldığını öğrenince, kendilerinde bir şaşkınlık uyandı. Bazen yaptığınız iş, sizi aşmış oluyor. Genel kitle beklentisinin üzerinde bir iş yaptığınız zaman, bazen insanlar konduramıyorlar, “Bunu siz yapmış olamazsınız.” gibi yaklaşımlar içerisinde oluyor insanlar. O da tatlı bir burukluk bırakıyor tasarımcılar üzerinde.

Yani, bazen Türk tasarımcı olmanın dezavantajlarını mı yaşıyorsunuz?

Zafer Uluçay: Türkiye’de böyle bir durumla karşılaşabiliyoruz. Ama yurt dışında böyle bir şey yok. Çünkü insanların, Türklere karşı belli bir yaklaşımı var. Siz, bu klişeleri yaktığınız zaman, size Türk olarak değil, başka bir ülkenin insanı olarak bakılıyor. O zaman, “Biz Türküz. Bu tasarımları Türkiye’de yaptık. Bunlar bizim ürünlerimiz.” diye açıklama yapıyoruz. “Siz böyle şeyleri yapabiliyor musunuz?” diye şaşıyorlar. Yurt dışında insanlar, ülkeleriyle değil de daha çok yaptıkları iş-

Estetiği ön plana koymak gerekiyor. Biz de konsept araçlara, konsept ürünlere bakarak, istenen kaliteyi ve estetiği yakalamaya çalışıyoruz.

Nereye bakıyorsanız, oradan besleniyorsunuz: fuarlar, dergiler, kitaplar, internet, konseptler. Daha çok konseptlere bakıyoruz, ileriye dönük bakış açılarını belirlemeye çalışıyoruz.

lerle değerlendiriliyorlar. Kişi, kendisini ülkesiyle çok ön plana çıkartmayacaksa, yaptığı işle anılır. Hangi ülkeden olduğunuzla ilgili bir sıkıntı yaşamıyorsunuz. Berk Bey, İtalya'da eğitim gördüğü için, bu işleri daha iyi bilir.

Berk Keskin: Evet, yurt dışında, Türk denildiği zaman insanların zihninde canlanan bir imaj var. Fakat bu durumdan şikayetçi değiliz. Çünkü işinizi iyi yapıyorsanız, kendinizle ve ülkenizle daha çok gurur duyuyorsunuz. Yapılabilirliğini gösteriyorsunuz. Dünya standartlarında bir iş yakaluyorsunuz.

İçinde bulunduğunuz sektör, çok hızlı geliyor. Bu hıza ayak uydurmak, hatta belki bunun birkaç adım önünde gitmek için tasarımcılar nasıl bir yol izliyorlar?

Zafer Uluçay: Nereye bakıyorsanız, oradan besleniyorsunuz: fuarlar, dergiler, kitaplar, internet, konseptler. Daha çok konseptlere bakıyoruz, ileriye dönük bakış açılarını belirlemeye çalışıyoruz. Çünkü kimse ileriye net olarak bilmiyor. İnsanların öngörülerini oluyor, "Şu firmanın tasarımları şu yönde olmuş, araçlar şu yönde gelişmiş." gibi. Oradan size bir pencere açılıyor. Bir diğer firmadan başka bir şey görüyorsunuz. Pencereler belli bir yöne doğru olacak. Bu biraz daha uzmanlık gerektiren bir alan. Renk bileceksiniz, doku bileceksiniz, sonra koku bileceksiniz. İnsanlarda uyandırdığı hissi bileceksiniz vs. Onlarla birlikte genel bakışınız değişiyor. Ya onlardan farklı oluyor ya onlarla beraber

ilerliyor. Bu, daha önce anlattığımız gibi, müşterinin genel beklentisi doğrultusunda şekilleniyor: ya günceli yakalamak ya da ileriye dönük olmak; herkesten farklı, önde olmak, herkesle bir olmak, herkesin biraz gerisinden gelmek... Her açılımda bir üçlü var yine. Buradaki seçim önemli.

Türkiye’de satılacak bir ürünün Türk tasarımcılar tarafından tasarlanmasının olumlu olumsuz yanları nelerdir? Endüstri firmalarının Türk tasarımcılarını tercih etmesinin ne gibi olumlu yanları vardır? Türk tasarımcıların yurt dışındaki şansı nedir?

Zafer Uluçay: Yurt dışındaki şanstı başlıyalım. Kendinizi doğru anlatabilir, doğru gösterebilirsiniz, yurt dışında, kendi ülkenizden daha çok şansınız olabilir. İşinizi doğru yapmaya odaklıysanız, problem yok. Biz işimizi doğru yapmaya çalışıyoruz. Herkes böyle yaparsa, çok başarılı ürünler ortaya çıkar. Bir ürünün maliyeti, endüstriyel ve mühendislik tasarımı bittiğinde, aşağı yukarı bellidir. Türk tasarımcısı tarafından tasarlanmış olmasının, hangi ülkede ne gibi satış yapılacağıyla yakından alakası var. Tanınmış olmak önemlidir. Siz dünya çapında bilinen, tanınan kişiyse, sizin yaptığımız iş, “design edition” yolunda yürüyecek bir iş haline gelir. Bu herkes için geçerli. Peki dezavantajı nedir? Çoğu zaman firma, “Bunu Türkler yapmış olamaz.” gibi bir yanılgıya düşebilir. Piyasada işini doğru yapmayan birçok farklı meslek grubu var. Bizim mesleğimizde de var ne yazık ki. Bazı müşteriler, bu tip gruplarla karşılaştığı zaman, mesleğimiz kirleniyor.

Tasarım sürecini kısaltan teknolojiler, tasarımın ge-

nel anlamda ne yönde etkilenmesine sebep oldu? Tasarımcının dijital teknolojilerle olan ilişkisi, tasarımı ne kadar değiştirdi ve nereye götürdü?

Zafer Uluçay: Dijital hayatın yaptığımız işe hız kattığını düşünüyoruz. Temel anlamda sadece bu. Bizi hızlandırıyor. Sorunlara bakışımız, değerlendirmemiz, kısacası hemen her şey, kendi bildiğimiz ve gördüğümüzle. Bilgisayar bizi sadece hızlandırıyor. Yaptığımız bir ürünü, normal şartlarda, kil model yapıp, atölyede zımparayla, eğeyle, spatulayla şekillendirip, sonra olmadı diyeceğimiz yerde, bilgisayar ortamında, dijital olarak kabaca görüyoruz. Sonra bunu çok hızlıca işlettirip bakabilir hale geliyoruz.

Berk Keskin: Eskiden, bilgisayarın olmadığı ya da yaygın kullanılmadığı dönemlerde, bir ürünün tasarımı için ayrılan zamanda, biz şu an çok sayıda ayrı alternatif üretip bakabiliyoruz. Onun için tasarımlarımız daha iyiye ve ileri gidiyor.

Zafer Uluçay: Müşteriden, daha az risk almak ve işimizi daha iyi yapmak için, biraz daha zaman istediğimizi belirtmiştik. Dijital ortam, o istediğimiz zamanı bize kazandırıyor. Belirli aşamalarda işinizi yapmak durmuyasınız. Ya hiçbir aşamayı atlamadan, adım adım gideceksiniz. Fakat bu durumda süre problemi olabiliyor. Ya da belirlenmiş aşamaları, hızlı bir sürede kat etmeniz gerekiyor. Yani baştaki elle çizim yaptığımız süreyi uzatıyoruz. Kalan sürede de acilen yapmamız gereken şeylere vakit ayırıyoruz.

Berk Keskin: Eskiden ürüne elle şekil verilir, elle zımparlanır ve bu şekilde model hazırlanırdı. Şimdi bilgisayar sayesinde, bu süreci daha hızlı geçebiliyorsunuz. Kısa bir süreye sayıca daha fazla ürün tasarımı sığdırabiliyorsunuz. ■

DÜNYA HIZLA KATILIM BANKACILIĞINA DÖNÜYOR

İlk uygulamaları dörtbin yıl önce Babil'de hüküm süren Hammurabbi'ye kadar uzanan faizsiz bankacılık sistemi bugün ABD'den Malezya'ya, Danimarka'dan Suudi Arabistan'a, İngiltere'den Filipinler'e kadar dünyanın bir çok ülkesinde dünyanın en büyük bankaları da (Citibank, HSBC, Bank of Switzerland vb.) dahil olmak üzere 300'e yakın banka tarafından tekrar uygulanmaya başladı. Katılım Bankacılığı olarak adlandırdığımız faizsiz bankacılık şimdiden 300 Milyar Dolar'lık büyüklüğe ulaşmış durumda.

Katılım bankacılığına olan ilgi; gerçek sanayi ve ticaretin desteklemesi, işsizliği azaltması ve gelir dağılımını dengelemesindeki etkileri sebebi ile her geçen gün tüm dünyada hızla yayılıyor.

Yazı: M. Talha Odabaşı

İnsanlar mal veya hizmetlere para vasıtasıyla ulaşabilmektedir. Ancak ihtiyaç duyulan mal veya hizmetin alımı için gerekli nakit kimi zaman kısmen kimi zaman da tamamen bulunmadığı ya da insanlar ellerindeki nakdin tamamını bir anda ihtiyaç duydukları mal veya hizmetin alımında kullanmak istemedikleri için farklı finansman yöntemlerine başvurulmuştur. Borç almak öteden beri bu yöntemlerden birisi olmuştur. Ancak İslam'da faiz yasak olduğu için verilen borç karşılığında bir yarar sağlamak veya fazlalık almak mümkün değildir. Karz-ı hasen müessesesi ise uzun vadeli ve yüksek maliyetli yatırımlar için uygun bir yöntem değildir. Çünkü karz-ı hasen karşılıksız borç vermek demektir ve burada verilen borcu belki de hiç geri dönmeyecek bir harcama olarak algılamak asırdır. Ayrıca insanlar herhangi bir yarar sağlamadan kendi paralarıyla başkalarının yatırım yapıp kazanç sağlamalarından rahatsız olabilirler. Öyleyse yapılması gereken borç dışında başka sermaye bulma yöntemleri geliştirmektir. Sermaye talipleri ile tasarruf sahipleri birbirleriyle doğrudan muha-

tap olamayacağına göre bu işe her iki tarafın da risklerini asgariye indiren uzman kuruluşlar aracılık etmelidir. İşte bu aracı kuruluşlar bankalardır.

Sermaye taliplerinin finansman ihtiyaçlarını karşılama ve tasarruf sahiplerine kazanç sağlama noktasında tarih boyunca faizli ve faizsiz yöntemler ihdas edilmiştir. Bugün itibarıyla sermaye sahiplerinin birikimlerini güven ortamı içerisinde ve belli standartlar dahilinde finansman gereksinimi duyanlara aktarma işlevi üzerine kurulmuş bulunan faizli bankacılıkta temel yaklaşım faiz vaadiyle borç para toplayıp faiz şartıyla borç vermektir. Faizsiz bankacılıkta ise temel yaklaşım ortaklık sermayesi olarak toplanan mevduatı alım satım işlemleri yaparak, ortaklıklar kurarak değerlendirmek ve elde edilen kârı mevduat sahipleriyle bölüşmektir. Bu itibarla faizsiz bankacılık, faizli bankacılıktan tamamen farklıdır ve kendine özgü ilkeleri bulunmaktadır. Faizsiz bankacılıkta en önemli ilke faizsiz olmaktır. Bunu sağlamanın yolu ise yeni adlarıyla Katılım Bankaları'nın ticari faaliyetlerde bulunmalarıdır. Katılım

Bankaları kredi sağlayan kurumlar değil, insanların ihtiyaç duydukları mal veya hizmeti peşin satın alıp anlaşılan vade ve tutara göre karlı olarak satan kurumlar olmalıdırlar. Biz bu çalışmamızda Katılım Bankaları tarafından bu amacı gerçekleştirmek üzere kullanılan yöntemlerden murabaha ve leasing üzerinde duracağız:

I. Murabaha

Fıkıh kitaplarında güvene dayalı satım çeşitlerinden biri olarak sayılan murabaha, bir malı alıp fiyatının üzerine veya maliyetine belli bir miktar kar ekleyerek satmaktır. Burada satıcı, sattığı malın maliyeti ve karını müşteriye söyler. Fıkıh kitaplarında işlenen bu satış yöntemine klasik murabaha denirken, Katılım Bankalarında bir fon kullandırma yöntemi olarak kullanılan murabahaya çağdaş murabaha adı verilir. Çağdaş murabahada müşteri, tespit ettiği malın katılım bankası tarafından satın alınıp kendisine belirli bir karla satılmasını talep eder. Klasik murabahada sözleşmenin iki tarafı vardır ve bu taraflar üçüncü bir şahsa ihtiyaç duymadan sözleşmeyi yaparlar. Çağdaş murabahada ise üç kişi ve iki ayrı sözleşme bulunmaktadır. Katılım bankası ilk sözleşmede alıcı, ikinci sözleşmede satıcı konumundadır. İşte Katılım bankalarını diğer bankalardan ayıran en önemli nokta burasıdır. Katılım bankaları satın aldıkları malı satmaktadır yani malı finanse etmektedir. Bu bakımdan satın almadıkları bir malı finanse edemeyecekleri gibi sadece kredi sağlamak amacıyla göstermelik satım işlemleri de yapamazlar. Buna karşılık mevduat bankaları borcu fi-

nanse ederler. Borcun finansmanı ise faizdir.

Murabaha yönteminde hammadde, mamul veya yarı mamul madde, teçhizat, makine ve bina gibi mallara ihtiyacı olup da peşin almak istemeyen veya alamayan kişi ya da işletmeler, istedikleri malın satıcısını, niteliklerini ve fiyatını ön araştırma ile belirler ve peşin alıp kendilerine karlı ve vadeli olarak satması için katılım bankalarına müracaat ederler. Banka gerekli araştırmalardan sonra müşteri ile ön anlaşma yapar. Ön anlaşma sonrasında talep edilen mal kurumun bizzat kendi yetkilisi veya vekili tarafından satıcıdan bedeli peşin ödenmek suretiyle alınıp kurumun mülkiyetine geçtikten sonra anlaşılan şartlarla müşteriye satılır. Ön anlaşma, başka bir işlem yapılmadıkça tek başına bir hüküm ifade etmez. Bu anlaşma banka açısından, müşterinin sözleşmede belirtilen miktarda kredisinin bulunduğu ve bu müşteri ile ticari işlem yapılacağını, müşteri açısından ise böyle bir ticari ilişkiye girildiği takdirde ön anlaşmada belirtilen şartlara riayet edeceğine dair taahhüt ifade eder.

Katılım bankaları birer ticari kurumdur. Bir ticari faaliyet olarak gerçekleştirdikleri murabaha işlemi ile faizli krediler arasında ayırım yapmak gerekir. Bu ayırımları şöyle sıralamak mümkündür:

* Murabahada katılım bankası ödemeyi direkt satıcıya yapmaktadır.

* Murabaha işleminde kesinlikle gerçek bir malın ticareti

söz konusudur / söz konusu olmalıdır.

- * Alkol, uyuşturucu, kumar, pornografi ve tütün gibi ürünler murabaha işlemine konu olamaz.
- * Malın mülkiyeti mal nihai alıcısına satılana kadar finansmanı sağlayan kuruluşa yani katılım bankasına aittir.
- * Murabahada malların üçüncü kişilerden satın alınmış olması zorunludur. Buna göre katılım bankası A şahsından peşin aldığı bir malı yine A şahsına vadeli olarak satamaz.
- * Satıcı müşterisinden vadede mal bedelini ödeyeceğine dair teminat isteyebilir. Bu teminat ipotek, rehin, senet veya ihracat vesaiki olabilir.
- * Alıcının mal bedelini vadede ödememesi halinde malın fiyatı arttırılmaz.
- * Murabaha işlemlerinde alıcıya nakdi ödeme yapılamaz.

Murabaha işlemi konusunda halkın zihninde kimi zaman bazı soru işaretleri oluşmaktadır. En belirgin itiraz şudur: “Sonuçta mevduat bankaları ile katılım bankaları aynı şeyi yapıyor; her iki banka da müşterilerine kredi sağlıyor. Biri aldığı fazlalığa faiz derken diğeri bunun kar payı olduğunu dile getiriyor.” Gerek halk nezdinde gerek akademik ve dini çevrelerde murabaha işlemleriyle ilgili akla takılan bazı kuşkular ve itirazlara işaret etmekte fayda var:

A. Murabaha Faiz Hilesi midir?

Murabahanın örtülü faizi içerdiği, normal ticarete bulunması gereken risk faktörünü içermediği, getirinin önceden belli olması nedeniyle ticarî kârdan ziyade faize benzediği ileri sürülmektedir. Bu tenkitleri haklı görmek mümkün değildir. Şöyle ki;

Murabaha şekil olarak sipariş üzerine yapılan bir ticarettir ve bu şekilde ticaret her piyasada yaygın bir uygulamadır.

Fiyatlamada kullanılan maliyet artı (cost plus) yöntemi normal ticarete sık kullanılan bir metottur. Ticarete satıcının maliyetin üzerine belirli bir yüzde kar payı koyması son derece olağandır. Yani kar marjı önceden bellidir.

Murabahanın normal ticaretteki riski içermediği iddiası da doğru değildir. Çünkü aynen normal ticarete olduğu gibi alıcının (müşterinin) ödememe riski vardır. Buna literatürde piyasa riski veya karşı taraf riski denir.

Bu itiraz, süreci göz ardı edip sonuca bakarak verilmiş bir hükümden ibarettir. Bu kuşkuyu dile getirenler, katılım bankaları ile mevduat bankaları arasında fazlalık alma bakımından bir fark bulunmadığını, farkın sadece isimlendirmeden ibaret olduğunu söylemektedir.

Faiz genelde borç olarak verilen bir miktar nakde karşılık alınması şart koşulan fazlalık anlamında kullanılmakta-

dır. Halbuki katılım bankalarında uygulanan murabahada sistem ve amaç farklıdır. Murabaha işleminde “gerçek” bir malın satıcısından peşin bedelle alımı ve müşterisine vadeli fiyattan satımı söz konusudur. Bu işlem çoğu zaman satıcının malı vadeli satmaması, müşterinin de peşin alamaması sebebiyle gerçekleştirilmektedir. Bazen de ilk satıcının müşterisine tanıdığı vade fazla uzun olmamakta; müşteri de bu kadar kısa vadede malın bedelini ödeyememektedir. Bu noktada katılım bankaları devreye girmekte ve malı peşin alıp taksitli olarak satmaktadırlar.

Ashında süreçteki nüans olarak görülen farklılık konunun can damarını oluşturmaktadır. Bir tablo halinde bu süreci göstermek mümkündür:

FAİZLİ BANKALAR	FAİZSİZ BANKALAR
A şahsı ev almak için 100.000 YTL'ye ihtiyaç duymaktadır	A şahsı ev almak için 100.000 YTL'ye ihtiyaç duymaktadır
A şahsı faizli bir bankaya gelerek konut kredisi başvurusu yapar	A şahsı faizsiz bir bankaya gelerek murabaha başvurusu yapar
Faizli banka A şahsına konut kredisi faiz oranını bildirir	Faizsiz banka A şahsına konut murabahasında uyguladığı vade farkı oranını bildirir
Faizli banka A şahsının krediyi geri ödeme gücü olup olmadığını araştırır	Faizsiz banka A şahsının borcunu ödeme gücü olup olmadığını araştırır
	Faizsiz banka A şahsının almak istediği evi satıcısından peşin bedelle alır
Faizli banka A şahsına istediği krediyi verir	Faizsiz banka A şahsına evi vadeli olarak satar
Faizli banka A şahsından faiziyle birlikte anaparayı tahsil eder	Faizsiz banka A şahsından evin taksitlerini tahsil eder

B. Murabahaya Konu Malın Banka Tarafından Görülmemesi

Bir mal ya kullanmak ya da ticaretini yapmak amacıyla alınır. Katılım bankalarında murabahaya konu olan mallar ticaret amaçlı satın alınan mallardır. Dolayısıyla satmak amacıyla satın alınan bir mal söz konusudur. Malın kendisine satılacağı müşteri de bellidir ve malın asıl müşterisi de odur. Katılım bankaları ise yalnızca bir “ara tüccar” gibi malı peşin alıp taksitli satmak amacındadır. Binaenaleyh katılım bankalarının memur vazifelendirerek murabahaya konu teşkil eden malları görme çabası içine girmesi lüzumsuz kalmaktadır. Katılım bankaları bu noktayı vekalet yöntemiyle aşmaktadırlar. Murabaha için başvuran müşteri katılım bankası adına malı incelemekte, kusuru olup olmadığını araştırmaktadır. Elbette daha sonra malı kendisi alacağı için incelemeyi kendisi adına da yapmaktadır. Hülasa malı görmeden almak murabaha için bir problem teşkil etmemektedir.

Faiz genelde borç olarak verilen bir miktar nakde karşılık alınması şart koşulan fazlalık anlamında kullanılmaktadır. Halbuki katılım bankalarında uygulanan murabahada sistem ve amaç farklıdır. Murabaha işleminde “gerçek” bir malın satıcısından peşin bedelle alımı ve müşterisine vadeli fiyattan satımı söz konusudur.

C. Müşterilerin Aslında Faizli Kredi Bulma Amacında Olmaları

Öncelikle katılım bankalarına başvuran müşterilerin önemli bir bölümünün faiz konusunda hassas olduğunu belirtmek gerekir. Bu açıdan katılım bankası aracılığıyla bir malı satın almak isteyen müşterilerin hemen tamamının potansiyel olarak faizli borç bulma arayışında olduklarını söylemek doğru görünmemektedir.

Ayrıca Faiz konusunda hassasiyet göstermeyip faizli finansman arayan müşterilerin niyeti aslında katılım bankalarını ilgilendirmemektedir. Zira katılım bankalarında süreç yukarıda da arzettiğimiz üzere alım satım şeklinde başlayıp devam etmektedir.

Başka bir husus da şudur: Faizli finansman arayışındaki bir kişi sahte bir alım satım işlemi tasarlayarak bunu katılım bankası aracılığıyla yapmak istese ve böylece bankayı

aldatsa bu durum da katılım bankasına bir vebal yüklemektedir. Zira herkes bildiği kadarıyla mesuldür.

D. Kâr Oranı İle Faiz Oranlarının Yakınlığı

Herhangi bir katılım bankası bankacılık sektöründe hizmet verir ve gerek diğer katılım bankaları gerekse mevduat bankaları ile rekabet halindedir. Dolayısıyla kâr oranlarını belirlerken rakiplerinin faiz oranlarını göz önünde tutmak durumundadırlar. Yani bir anlamda piyasayı gözetmek zorundadırlar. Faizli bankalarda kredi faiz oranları % 1.5 civarında iken katılım bankalarının bunu görmezden gelip kâr oranını % 2.5 olarak belirlemesi ya da % 0.5 olarak tespit etmesi mümkün olabilir mi? Eğer kâr oranını % 2.5 olarak belirlerlerse piyasayı gözetmedikleri için herhangi bir murabaha işlemi yapamaz ve iflas ederler. Kâr oranını % 0.5 olarak ilan etseler hem kârlılıkları düşer ki bu durumda piyasayı dikkate alarak işletmeleri için kendilerine

emanet edilen mevduatı doğru ve yerinde kullanmamış olurlar hem de sermaye güçleri talebi karşılayamayacağı için zor durumda kalabilirler.

Murabaha sisteminin doğru uygulanabilmesi başta şube çalışanları olmak üzere tüm katılım bankası mensuplarının hassasiyetine bağlıdır. Bu hassasiyeti oluşturmak için banka yönetiminin eğitimlere ağırlık vermesi, Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat Fakülteleri ile işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. Kurumların kalitesi bireylerin kalitesiyle doğru orantılıdır. Bu kaliteyi oluşturmak ve faiz konusunda duyarlı olan herkesi tatmin edici uygulamalardan vazgeçmemek gerekir.

II. Leasing

Leasing, finansal kiralama kanununda “kiralayanın, kiracının seçimi ve talebi üzerine, üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında kiracıya bırakması” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kanunun dokuzuncu maddesinde ise “ taraflar sözleşmede, sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini satın alma hakkına haiz olacağını kararlaştırabilirler” ibaresiyle, kira sözleşmesine konu olan malın mülkiyetinin devri hususunda tarafların anlaşabileceklerine işaret edilmiştir. Buna göre leasing, bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalarak, belirlenen kiralara karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden mülkiyetinin kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir.

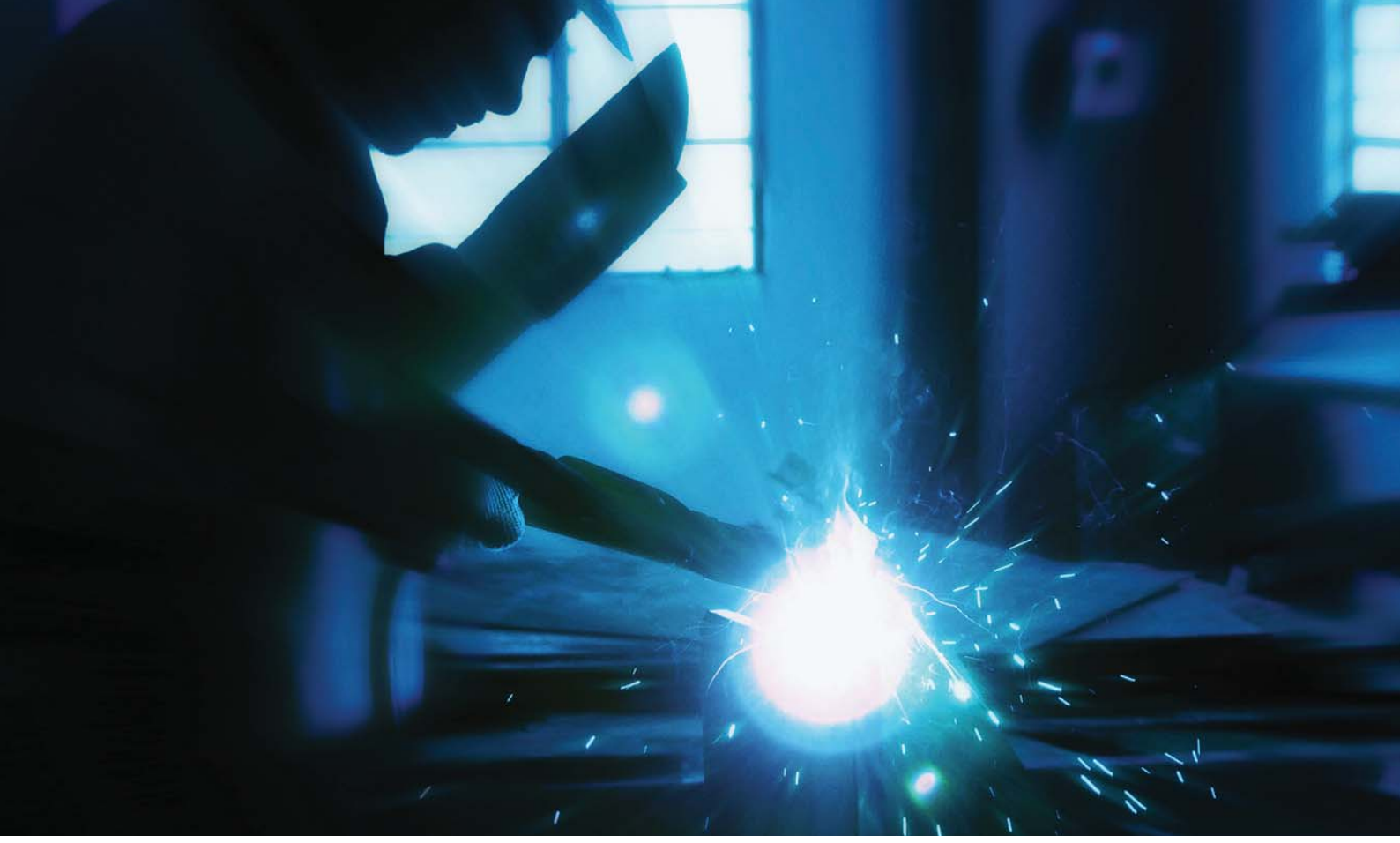
Leasing hakkında bunun dışında da pek çok tanım yapılmıştır. Ancak tüm tanımlardaki ortak nokta, bir malın mülkiyetinin, kiralayan (leasing şirketi, faizsiz banka) tarafından kiracıya (müşteri) devri hükmünü içeren bir sözleşme olmasıdır. Dolayısıyla leasing sözleşmesi “genellikle malın mülkiyetinin temlik ile sona eren menfaatin temlikinden ibaret akıt” şeklinde tanımlanabilir.

Leasing şöyle yapılır: Kişi almak istediği bir malın, katılım bankası tarafından alınıp, kendisine, normal kira bedelinin çok üstünde ödeyeceği bedellerle kiralınmasını istemektedir. Katılım bankası da müşteriyi araştırmakta ve malı alıp mülkiyetini müşteriye devretmeden, belli vadelerde ödeyeceği kira bedelleri karşılığında malı müşteriye kullandırmaktadır. Kira süresi sonunda, katılım bankası söz konusu malı müşteriye ya hibe etmekte ya da sembolik bir bedel karşılığında satmaktadır.

Leasing, murabaha yöntemindeki bazı riskleri ortadan kaldırmak üzere geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu yöntemin ortaya çıkışı şöyle anlatılmaktadır:

“Leasing, taksitli satımı takiben ortaya çıkan yeni bir sözleşme türüdür. Çok sayıdaki avantajına rağmen taksitli satım, özellikle satıcının haklarını garantiye alma noktasında bir takım eksikliklere sahiptir. Çünkü taksitli satışta akdi takiben malın mülkiyeti müşteriye geçer; müşteri malın maliki olup satıcıya sadece belirlenen taksitleri ödemekle yükümlü hale gelir. Müşteri bazen kasten, bazen de iflas veya zor durumda kalma gibi nedenlerle taksitleri ödeyebilir. Bu gibi durumlarda, malı üçüncü bir şahsın mülki-

yetine satım, hibe vb. yollarla geçirmiş, malda değişiklikler yaparak değerinin düşmesine yol açacak tasarruflarda bulunmuş da olabilir. Alıcının iflası veya vefatı durumunda mal vârisler veya alacaklılar arasında paylaşılabilir. Bu gibi durumlarda satıcının, alacağı karşılığında mala el koyması, onu geri istemesi mümkün olmaz. Çünkü mal başkasının mülkiyetine geçmiş, satıcı sadece müşterinin zimmetindeki, kalan taksitlerin toplamına denk borcu talep edebilecek durumda kalmış olur. Bu meselenin çözümü için mülkiyetin, taksitlerin ödenmesi şartına bağlandığı ipotekli/rehinli satış yöntemleri araştırılmış, bazı ülkelerin medenî kanunlarına bu şartları içeren taksitli satım düzenlemeleri eklenmiştir. Ancak bu hükümler istenilen sonucu vermemiştir. Taksitli satışın bir takım riskler içerdiğini gören satıcılar, haklarını güvenceye almak için Kira ve Taksitli Satım akdinin birleşiminden oluşan yeni bir akit türü geliştirdiler. Bu akit günümüzde “Leasing, Finansal Kiralama, Mülkiyetin Devriyle Sona Eren Kiralama veya Kiralama Görüntüsü Altında Satım” şeklinde isimlendirilmektedir.

Leasing uygulaması ilk kez 1846 yılında, İngiltere’de müzik aletleri satan bir firmanın, bir piyanoyu bu yöntemle satmasıyla başlamıştır. 1953’te İngiltere’den ABD’ye, 1962’de de Fransa’ya geçmiş ve böylece Latin Amerika, Asya ve Afrika’da yayılmıştır. Orta Doğu’da ilk kez İslâm

Kalkınma Bankası tarafından 1977 yılında uygulanmış ve 1984 yılında ise ilk kez Mısır’da kanunlaşmıştır. Leasing, Türkiye’de faizsiz bankacılık yapmak üzere kurulan Özel Finans Kurumlarıyla gündeme gelmiş, ÖFK’nın (Özel Finans Kurumu) açılmasına izin veren 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi’nin 1. maddesi ile Türk hukukuna girmiştir. 1985’te çıkarılan Finansal Kiralama Kanunu ile “Finansal Kiralama Sözleşmesi” adıyla bağımsız bir sözleşme halini almış ve ÖFK ve Leasing şirketleri tarafından uygulanır hale gelmiştir.

Finansal Kiralama Kanunu’na göre, bağımsız ve üzerinden amortisman ayrılabilen her türlü taşınır ya da taşınmaz mal leasinge konu olabilir. Buna karşılık patent hakkı, fikri ve sınai haklarla bilgisayar yazılımı gibi maddi olmayan konular üzerine leasing yapılamaz. Leasing konusu olabilecek mallara ihtiyacı olup da nakit olarak yüklü miktarda sermayeyi bu mallara bağlamak istemeyen veya yeterince nakdi sermayesi olmayanlar, bu gereksinimlerini leasing yöntemiyle giderirler. Katılım bankası, müşteri ve talep edilen mal hakkında gerekli araştırmaları yaptıktan sonra, projeyi gerçekleştirmeyi uygun görürse müşteri ile finansal kiralama sözleşmesi yapar. Kira taksitleri, malın bankaya maliyeti ile bankanın belirlediği kâr’ın toplamından oluşur. ■

ŞİRKETLERDE KURUMSALLAŞMA

Kurumsallaşmak, genel anlamda, her türlü etkileşim ve iletişimde belirli kuralların hâkim olması, bir insanın bireysel yaşamından aile yaşamına, kurum ve kuruluşlara, toplumlara ve toplumlararası ilişkilere kadar, bütün süreçlerde belirli kuralların egemen olmasıdır.

Yazı: Ayşe İnan

Ülkemizdeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin %90'ının aile şirketi olduğu ve bunlardan çok azının üçüncü nesile geçtiği ve dördüncü nesile ulaşabilenlerin ise isimlerinden bile söz edilemeyecek kadar nadir olduğu görülmektedir. Aynı aileden iki veya daha fazla kişinin aynı şirkette çalışıyor, bu kimselerden en az birinin şirketin çoğunluk hissesine sahip olması durumunda, söz konusu şirkete aile şirketi de-

niliyor. Aile şirketindeki temel ayrım noktası, çoğunluk hisselerine sahip olmak dışında, yönetim fonksiyonlarının yürütülme biçimiyle bu konudaki yetkilerin aile bireylerinde toplanmasıyla alakalıdır.

İşletmecilik ve işletme yönetimi literatürü incelendiğinde aile şirketlerinin devamlılıklarını uzun dönem sürdürmemeye nedenlerinin gerek ülkemiz, gerekse diğer ülkelerdeki şirketler açısından

hemen hemen aynı noktalara dayandığı ve sorunun genel anlamda "kurumsallaşma" olduğu görülebilir. Söz konusu sorunların şirketin hayatiyetini devam ettirmesi için en önemlisi, öncelikli olanı kurumsallaşmadır.

Kurumsallaşmak, genel anlamda, her türlü etkileşim ve iletişimde belirli kuralların hâkim olması, bir insanın bireysel yaşamından aile yaşamına, kurum ve kuruluşlara, toplumlara ve toplumlararası ilişkilere kadar, bütün süreçlerde belirli kuralların egemen olmasıdır. İş dünyası söz konusu edildiğinde, şirketlerdeki bütün süreçlerin tamamının hazırlanıp, departmanlara ve kişilere bu çerçevede görevlerinin verilmesi kurumsallaşmayı tanımlar.

Kurumsallaşmış şirketler belli bir iş akış sistematığı ile yönetilir. Kişiler yetki ve sorumluluklarını bilirler. Görevlerini yerine getirmede gerekli donanıma sahiptirler. Bir tarafta küreselleşen dünyada ayakta kalmak, diğer tarafta Avrupa Topluluğu normlarına uyma gereği, özellikle KOBİ'lerin hızla kurumsallaşmalarını tamamlamalarını ve iyi bir kurumsal yönetime geçmelerini en önemli konulardan birisi haline getirmiştir. Şirket yapısı, ister aile şirketi, isterse çok ortaklı şirket olsun, iyi ve doğru yönetim şirketlere rekabet avantajı sağlayacak ve nesiller boyu ayakta kalmasını temin edecektir.

Hal böyleyken, şirketlerin yok olma sebeplerinin başında aile şirketi olmaları gösterilmektedir. Bunun önüne geçebilmenin tek yolu ise kurumsallaşmadır. Gelecekte şirketleri üç son bekliyor: Kaybedenler, ayakta kalanlar ve kazananlar. Kurumsallaşma, iş yaşamında bir şirketin var oluş sebebidir aslında, şirketlerin varlıklarını koruyabilmeleri ve sağlıklı bir büyüme gerçekleştirebilmeleri için artık vazgeçilmezdir. Bu kavramın önemi her geçen gün artarak devam ediyor. Bugün Türkiye'de şirketlerin temel sorunu kurumsallaşamamadır. Büyük yabancı firmalar dışında, ülkemizde kurumsallaşma yönünde yol almış çok az firma vardır. Birçoğu da bu konuda cılız adımlar atmaktadır ve yakın gelecekte bu adımlar güçlenecektir, güçlenmek zorundadır. Çünkü uluslararası rekabette hayatta kalmanın neredeyse tek yolu budur. Bu birçok ortamda dile getirilmekte fakat bir türlü istenen noktaya gelinememektedir. Şirketin varlığını devam ettirmesi, önce ayakta kalmayı başarması daha sonra büyümeyi hedeflemesiyle alakalıdır. Hemen burada, halk arasında, şirketleri birinci kuşağın kurduğu, ikincisinin tuttuğu, üçüncüsünün de batıracağı yönünde bir söylemini de belirtelim. Bu temayülü değiştirmek, bu inancı kırmak için çeşitli uygulamalar yapan, şirketlerini sağlıklı bir şekilde yaşatmaya yönelik tedbirleri hayata geçirmeye çalışan pek çok aile şirketi mevcuttur.

Tüm bu hedefleri gerçekleştirmek için, evvela ülkemizde yaşanan sosyoekonomik değişime, daha sonra ise dünya genelinde yaşanan tüm gelişmelere bir an önce uyum sağlamak gerekiyor. Bu durumu ekonomide lokomotif görevini yerine getiren şirketler için düşündüğümüzde kurumsallaşarak büyümek temel hedef olmalıdır. Ama birçok şirket sahibi bu kavramlara yabancı kalmakta ısrarlıdır. Şunu da belirtmekte fayda var: Kurumsallaşmanın, profesyonel bir yönetimin gerekliliğinin farkına varıldığında çok geç kalmış olabilir. Türkiye'de, firmaların çoğu aile şirketi olduğu için, profesyonel yönetimin yerleşmesi ve kurumsallaşmanın gündeme alınmasının çok yavaş ilerlediğini söylemek yanlış olmaz. Bu çerçevede de, 'hissedar-yönetim kurulu-profesyonel yönetim üçgeni' içindeki ilişkiler son derece kaşıkıtır. Çok sık olarak bir kişinin 'her üç şapkayı' da giydiği gözlemlenir. Böyle durumlar, kurumlarda hesap verme ve hesap sorma

Şirketin kurumsallaşmasında izlenecek yolun başat yapı taşları ise şöyle sıralanabilir: Şirketin iş tanımları ve görevi, karar alma süreci, şirketin işleyişinde hâkim kuralların varlığı, yönetici atama kriterleri, insan kaynakları politikası, yetki sorumluluk dengesi, şirkette finansman, pazarlama, insan kaynakları, satın alma, muhasebe gibi birim akışının bulunması vs.

dinamiklerinin körelmesine sebep olurken, kaçınılmaz olarak performansı da aşağıya çeken faktörler.

Yukarda bahsedilenden başka, kurumsallaşmanın gerçekleştirilememesi durumu pek çok dezavantajı da beraberinde getirecektir: şirket sahipliği rol ve belirsizliği, finansman riskleri, yönetim riskleri, örgütlü çalışma kültürünün yerleşmemesi gibi. Bundan başka, profesyonel yönetim ve kurumsallaşma oranı düşük şirketlerin, ödeme ve borçlar konusunda gerekli titizliği kimi zaman gösteremedikleri gibi bir olgu da söz konusudur. Bu sadece mal ve hizmet alışverişi içinde buldukları kişi ve kuruluşlarla sınırlı kalmayarak, bazen çalışanların maaşlarına, alınan kredi ve diğer tüm borçlara kadar yayılabilmektedir. Hal böyle olunca, ödemeler hususundaki bu tek taraflı gecikmeler, verilen söz ve yükümlülükleri yerine getirmede de kendini göstermekte ve şirketin güvenilirliğine gölge düşmektedir.

Peki, neden kurumsallaşmaya ihtiyacımız var ve bunu nasıl yapacağız? Ülkemizde genelinde şirketlerin büyük bir kısmı aile şirketi yapısındadır. Yani şirketleri aileler yönetmektedir ki aslında bu yönetim çok zordur. Öyle bir yapı oluşturmalısınız ki, alınan kararlar şirkette karar noktasında bulunan herkesi tatmin etmeli, hiçbir itiraz gelmemeli aynı zamanda alınan kararlar tamamen şirketin çıkarına yönelik olmalıdır. İşte kurumsallaşmak ikinci seçenekte yer alan kararların tamamen şirket çıkarları doğrultusunda alınmasıdır. Bu ise iyi bir şirket yönetiminden önce, iyi bir aile

yönetimini gerekli kılmaktadır. Aile ve şirket çok kesim ve kırmızı çizgilerle birbirinden ayrılmalı, aile yöneticilerinin menfaatleri şirketin menfaatlerinin önüne geçmemelidir. Diğer taraftan kurumsallaşmak için yaşanacak bu değişim süreci sistemli ve planlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Önemli olan şirketlerde kurumsallaşma ve büyüme sürecinde alınacak danışmanlık, eğitim ve tanıtım desteğinin sürekli olması ve yerel bir çözüm ortağı tarafından sağlanmasıdır Aksi takdirde ortada kurumsallaştıracak, bütücecek bir şirket kalmayabilir.

İyi bir aile yönetiminden bahsetmek, ailenin kurumsallaşması olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte, aile üyelerinin ortaklık durumu, aile üyelerinin işin içindeki rolü, karar vermede birinci derece sorumluluk, profesyonellerin konumu, ortakların görev dağılımı ve yazılı görev dağılımının bulunması, aile üyelerinin maddi kazançları ve harcamalarının kurallara bağlanması gibi maddeler üzerinde durulmalı ve bunlar netleştirilmelidir. Şirketin kurumsallaşmasında izlenecek yolun başat yapı taşları ise şöyle sıralanabilir: Şirketin iş tanımları ve görevi, karar alma süreci, şirketin işleyişinde hâkim kuralların varlığı, yönetici atama kriterleri, insan kaynakları politikası, yetki sorumluluk dengesi, şirkette finansman, pazarlama, insan kaynakları, satın alma, muhasebe gibi birim akışının bulunması vs.

Kurumsallaşmaya ve gelişime kimse hayır dememekte, karşı çıkmamaktadır. Fakat şu unutulmamalıdır ki her gelişimin altında bir değişim yatar. Değişimdeki belirsizlikten korkmayarak, herkesin kendine bir vizyon belirlemesi, bir hedef seçmesi mühimdir. hedefe göre çalışmalı, değişmeli ve gelişmelidir. Ancak aile şirketleri için bu biraz zor. Bu yüzden kurumsallaşma olmazsa olmaz bir meseledir. Türkiye’de her beş senede bir mevcut üç şirketten biri ya işini devrediyor ya kapatıyor. Türkiye’deki aile şirketleri üç nesle kadar devam ederken, Avrupa’da on iki nesle kadar işlerini sürdürüyorlar. İlaveten, günümüzde insanlar kimliklerini iş yerinde ediyorlar. Kim oldukları sorulduğunda mesleklerini, çalıştıkları işyerinin adını ve unvanlarını söyleyip kendilerini tarif ediyorlar. Kurumsallaşmış, herkesçe bilinen bir şirkette çalışan kişi, kendisini tanıtmaktan gurur duyuyor. Zayıf bir aile şirketinde çalışan kişi ise hangi sektörde çalıştığını söylemekle yetiniyor. Yetenekli kişiler kurumsallaşmış şirketlerde çalışmak istiyorlar. Ayrıca geleceğine inanılmayan şirketlerde yolsuzluklar da artıyor. Adaletin geçerli ve çalışanların huzurlu oldukları ortamlarda insanlar, karşılıklı çıkarlara dayalı bir organizasyonda çalıştıklarını unutup takım ruhu kazanıyorlar.

Kurumsallaşmadan beklenenler, şirket sahipleri-ne ve profesyonellere göre değişiklik arz ediyor. Şirket sahibi, mesaiye

bağlı kalmamaktan, işi sahiplenmemekten ve hızlı hareket edememekten şikayetlenirken, planlı iş akışı, verimlilik, büyüme, kârlılık, çatışmaların önlenmesi gibi beklentiler içerisinde bulunur. Profesyonellerde durum biraz daha farklıdır. Onlar, profesyonellere güvenilmemesi, aile içi sorunların yansıtılması, âni karar almalar, yetkilerin devredilmemesi, kişisel gelişim yetersizliği, görev tanımının olmaması gibi sıkıntılardan muzdariptirler. Buna karşın beklentileri, yetki sorumluluk dengesinin kurulması, organizasyon ve görev tanımının yapılması, söz hakkı verilmesi, eğitim ve ödüllendirme yönündedir.

Genel anlamda şirketlerin, özelde ise aile şirketlerinin kurumsallaşma sürecini kolaylaştıracak ve şirketin bu süreçte hızla fakat emin adımlarla ilerlemesini sağlayacak birtakım önlemlerden bahsedilebilir. Öncelikle amaçlara uygun bir örgüt yapısı oluşturulmalı, stratejik plan yapılmalıdır. İş ve görev tanımları yazılı hale getirilmeli, iç yönetmelikler hazırlanmalıdır. Yetki ve sorumluluklar belirlenerek, aile ve iş ilişkileri birbirinden ayrılmalıdır. Aile ilişkileri belirlenip yazılı kurallara bağlanmalı, aile içi etkin iletişimi sağlayıcı, muhtemel sorun ve çatışmaları önleyici temel ilkeler tespit edilmelidir. Sürekli ve çok yönlü bir iletişim sistemi kurularak, denetim mekanizması işler hale getirilmelidir.

Rekabette avantaj yakalamak için atılması gereken en önemli adım kurumsallaşmadır. Gelecekte üç tür kuruluş olacaktır; kaybedenler, ayakta kalanlar ve kazananlar. Değişim ve kurumsallaşma yönetimindeki başarı, bu üç şirketten hangisi olacağınızı belirleyecektir. ■

TV NET İZLEYEN GERÇEĞİ ÖĞRENECEK

Yeni bir anlayış ve yeni bir yüzle Digitürk de dahil olmak üzere tüm yayın ağlarında yer alan Tv Net'in Genel Yayın Yönetmeni Şenol Kazancı ile kanalları ve Türkiye'deki habercilik anlayışı üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

Fotoğraflar: Halit Ömer Camcı

Öncelikle Tv Net'in yayın içeriği ve politikasını anlatır mısınız? Bu kanalı kimlerin, niçin seyredeceğini öngörüyorsunuz?

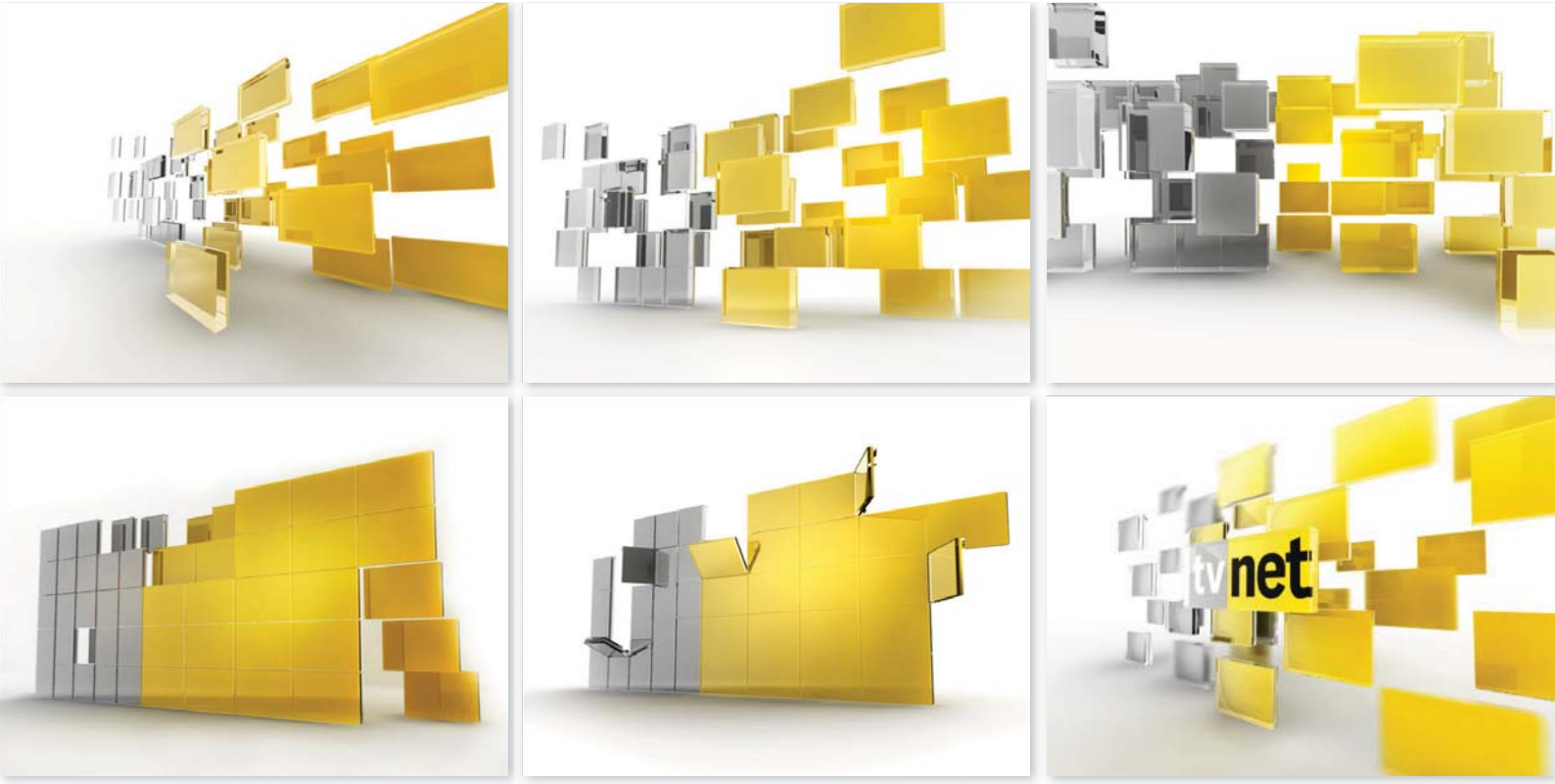
Tv Net seyircisini küçümsemeyen bir haber kanalı. Bunu üzerine basa basa söylüyorum. Ülkede bu kadar çok Tv hatta haber kanalı varken Tv Net'e ihtiyaç var mı diye düşünebilirsiniz. Ama yeni dünya düzeninde haber kaynaklarının çokluğu büyük önem kazandı. İster ekonomik baskılar ister siyasi baskılar sebebiyle olsun medyanın haberleri aktarırken yanlı tutumuna sıkça rastlıyoruz. Biz insanların sadece "Gerçeği" öğrenme haklarına katkı yapmak için varız. Dünya televizyonculuğuna El Cezire'nin yaptığı katkı ortada. En azında olaylara farklı bir açıdan bakılmasını sağlıyorlar. Biz de Türkiye'de bunu gerçekleştirmeyi istiyoruz.

Ülkemizde saygı duyduğumuz bazı haber kanalları da olmasına rağmen bu alandaki boşluğun halen dolmadığına inanıyoruz. Bunu gören çoğunluk olmasa da en azından ülkemizdeki %3 oranındaki bir seyirci kitlesinin, aydın bir kitlenin bizi takip edeceğini düşünüyoruz.

Daha somutlaştırırsak, medyadaki hangi anlayışlardan rahatsızsınız ki, ciddi bir yatırım gerektiğini böylesine bir işe giriştiniz?

Haber kanalları da dâhil olmak üzere tüm kanalların ortak ve birinci kaygısı rating'dir. Ne kadar çok izlenirseniz o kadar çok reklam alırsınız. Bunun için de çok izlenen programlar yapmalısınız. Gündemde kapatma davası mı var? Hadi onunla ilgili her gece konuklar çağır, tartışma programları düzenle, gece yarlarına kadar aynı şeyleri konuşup dursunlar. Tabii ki bu konu önemli, tabii ki üzerinde durulması gerekiyor ama bu arada diğer konular ne oluyor? Bundan önce K. Irak'a olan sınır ötesi harekât sürekli ön plandaydı, ondan önce verilen şehitler birinci haberdirdi. Ne oldu onlara? O konular bitti mi? Peki ya AB ile ilişkiler, ekonomi, uzun dönemli stratejiler... Hepsi rating yapacakları zamanları bekliyorlar. Haber kanalları da dâhil olmak üzere lunaparka gitmiş çocuklar gibi davranıyorlar. Şaşkın bir vaziyette hangi konu göze çarpyorsa o konuya saldırıyorlar. Biz burada dengeli bir habercilik anlayışı gözetmek istiyoruz. Konuları olduğundan daha önemli veya daha önemsiz bir hale getirme çabamız yok. Sonuçta bizden bir haber veya bilgi öğreneceksiniz ve bunu da hayatınızda kullanacaksınız. Dünyada aynı anda birçok şey oluyor. Bunlardan sadece birine odaklanıp diğerlerini arka plana atmak neden? Hayat böyle bir şey değil ki. Belki fazla iddialı olacak ama sanırım bizi izleyenler

daha dengeli bir akıl yapısına sahip olacaklar. En azından ekranda sürekli bir çığırkan tavrı görmeyecekler.

Peki Tv Net ne zaman kuruldu? Biraz kuruluş serüveninden bahseder misiniz?

Kanalımız 2007'de Tv Net adıyla yayına başladı. Türkiye'nin 21 ulusal kanalından birisi. Karasalda, uyduda, D-Smart'ta ve 10 Nisan'dan itibaren de Digitürk 55. kanalda yayında. İlk başlarda haber ve belgesel kanalı olarak daha mütevazı bir anlayışla yola çıkmış. Fakat grubun kanala verdiği önemin artması ile birlikte 6 aydır bir yeniden yapılanma çalışması başladı. Önce yönetime biz geldik ve altyapıdan personel yapısına, ekran görsellerinden en önemlisi program yapısına kadar bir dizi değişiklik gerçekleştirdik. Halen de devam ediyoruz.

Bu yeni dönemle ilgili değişikliklerden bahsedelim isterseniz. Nasıl bir süreçten geçilerek gelindi bu noktaya ve nelerdir bu değişiklikler?

Altı ay içinde haber ve belgesel ağırlıklı bir kanal olan Tv Net'i bir haber kanalı haline getirdik. Yeni yayın konseptimize uygun olmayan programları yayından kaldırdık. Aynı dönemde yeni bir dizayn sürecine girildi. Hem ekran görseli açısından hem de kurumsal kimlik açısından yeniden tasarlandı kanalın yüzü. Bu yeni format içeriğe de etki etti. Günü dört ana kuşağa böldük: Günaydın Türkiye ile sıcak bir başlangıç yapıyoruz güne. Öğlen kuşağında 13 var. Akşam Ana Ha-

ber var. Günün Sonu ise 11.00'de. Ayrıca gün içinde de saat başlarında ara haberlerimiz var. Işık ve diğer teknik konularda da birçok yenilikler yapıldı. Tamamladık diyemeyiz ama istediğimiz yere varmak için en azından yola girmiş durumdayız. Mesela yayınımları izleyicilerin daha rahat takip edeceği yarım saatlik ya da bir saatlik periyotlara bölmeyi hedefliyoruz. Bunu yurtdışında El Cezire ve BBC iyi bir biçimde gerçekleştiriyorlar.

Türkiye'deki genel geçer televizyon yayıncılığını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şimdi şunun altını çizmek gerek. Tematik yayın yapan kanallar dışında iki tarz televizyonculuk hâkim Türkiye'de. Televizyonun adeta bir zaman öldürme makinesi işlevi gördüğü, eğlence kültürünün emrindeki televizyonculuk; bir de haber televizyonculuğu. İlkinin kitlesinde hayatın gerçekliğinden kaçış, bir çeşit avunma var. Mevcut televizyonculuk anlayışı bu durumu alabildiğine sömürüyor. Magazin, şöhret, eğlence, show dünyası bu. Andy Warhol'un vaktiyle işaret ettiği dünya. "Gün gelecek, TV dünyasında herkes 15 dakikalığına meşhur olacak." demişti o. Haber televizyonculuğuna bakarsak, daha önce değindiğim rating meselesi dışında başka bazı ilkel problemler de var. Yayınlarda ideolojik perspektifin sık sık devreye girdiğini görüyoruz örneğin. Biz seyirciyi yönlendiren, haber değil bir anlamda seyircisi yerine karar veren televizyonculuk anlayışını hiçbir şekilde onaylamıyoruz. Bu özelliğimiz, şüphe yok ki diğer pek çok kanaldan

ayrışmamızı hızlandıracaktır. İnsanların çok duyarlı olduğu bir mesele bu.

Albayrak Grubu'nun medyaya verdiği önem de oldukça büyük. Tv Net'in yanı sıra Türkiye'nin en önemli gazetelerinden Yeni Şafak da bu çatı altında. Albayrak Grubu'nun medya konusundaki bu hassasiyeti nereden geliyor?

Albayrak Grubu ana iş alanı olarak inşaat ve sanayi yatırımlarını merkez almış bir grup. Bununla beraber grubun ilkelerinin en somut yansıdığı alanlardan biri medyadır. Yeni Şafak Gazetesi Albayrak Grubu tarafından alındığı zaman yirmi bin civarında bir tiraja sahipti. Bugün yüz elli bin civarında bir tiraja ve bu tirajdan çok daha fazla etkiye sahip.

Yeni Şafak gazetesinin yazılı basında bulunduğu konumun ve etkinin televizyonda bir karşılığı yoktu Tv Net'ten önce. Grubun Yeni Şafak gazetesi ile ortaya koyduğu ahlaki ve ilkeli gazetecilik anlayışının televizyondaki yansıması da Tv Net'tir. Tv Net, bu ülkenin bir haber kanalı olarak insanlarımıza haberi, onlara yabancı kalmadan doğru ve nitelikli bir şekilde aktarmayı hedeflemektedir.

Albayrak Grubu'nun bu anlamda özel bir hassasiyeti

ti söz konusu. Bu nedenle grubun Tv Net'e atfettiği önem de büyük. Ciddi bir yatırım yapıldı kanala bu dönemde. Bu da grubun bu işe inandığını çok net olarak gösteriyor bize. Biz de bu doğrultuda çaba harcıyoruz. Ayrıca altı ay içinde yeni binamıza da geçeceğiz. Bunun kanalımıza artı bir katkısı da olacaktır.

Tv Net'in habere ve haberciliğe bakışını anlatabilir misiniz biraz da? Ve bu bakışı biçimlendiren ilkelere nelerdir?

Yeni Şafak'ın ilkelerinin devamı olarak Tv Net'in ilkelerinden söz edebiliriz elbette. Çünkü Yeni Şafak'ın on yılı aşkın medya tecrübesi bizim de tecrübemiz. Habercilik noktasında olabildiğince cesur ve dürüst bir tarzı benimsiyoruz. Sonucu ne olursa olsun, bu tarzdan taviz vermemiz mümkün değil. Haber televizyonculuğunun dünyadaki yetkin örnekleri de bizim için önemli. BBC ve El Cezire televizyonlarının uygulamalarını yakından takip ediyoruz. Onlarda tespit ettiğimiz kimi özelliklerden yararlanmaya çalışıyoruz. Geçtiğimiz günlerde Katar'a, El Cezire'nin merkezine gittik. Orda bizi etkileyen birçok şey oldu. Öncelikle birinci sınıf ekran görselleri var. Ama daha önemlisi de içerikleri. El Cezire 1994'te günde altı saatlik yayınlara başlamış. O günden bugünkü noktaya gelmiş. Bu süreç içinde bir-

İster ekonomik baskılar ister siyasi baskılar sebebiyle olsun medyanın haberleri aktarıken yanlı tutumuna sıkça rastlıyoruz. Biz insanların sadece "Gerçeği" öğrenme haklarına katkı yapmak için varız.

çok basın şehidi vermişler. Ve bunlar için bir müze kurmuşlar. Bu müzede şehit verdikleri arkadaşlarının fotoğrafları, malzemeleri yer alıyor. Bu bizi çok etkiledi. Bir olay anlattılar. Bir habere bir muhabir, kameraman ve şoför gitmişler. Muhabir vurulunca haberi şoför aktarmış. Haberciliği bu kadar ciddiye alıp hayatları pahasına yapan insanların gazetecilikleri bize de yol gösteriyor.

Tv Net haber ağırlıklı bir kanal olmakla birlikte sanata, hayata, ekonomiye dair de birçok program yer alıyor yayın akışı içinde. Bu programlardan da bahseder misiniz kısaca?

Altı aylık bu yeni dönemde 16 tane yeni program ürettik. Birikim, Ev ve Yaşam, Technologic, Dünya Basını bunlardan sadece birkaçı. Örneğin Dünya Basını'nda her gün Hindistan'dan Amerika'ya, Filistin'den Çin'e kadar onlarca ülkenin o günkü manşetlerini paylaşıyoruz izleyicilerimizle. Hiçbir manipülasyon olmaksızın, o gün o ülkenin gündemini sunuyoruz. Diğer ilginç programlarımızdan biri de Yorumsuz. Bu programda ise ardı ardına kolajlanmış haberleri herhangi bir yorum katmadan doğal sesleriyle birlikte sunuyoruz. Zaten gün içinde insanlar televizyonu çoğunlukla sessiz izliyorlar buldukları ortamda. Bir yandan işlerini yaparken öbür yandan da ara ara göz atıyorlar. Yorumsuz böylesi bir ihtiyaca cevap veriyor. Ay-

rica ana haberden sonra prime time denilen kuşakta her gün iki programımız yer alıyor.

Fehmi Kuru, Ali Bayramoğlu, Kürşat Bumin, Yusuf Ziya Cömert, İbrahim Karagül gibi isimlerin yer alacağı gündel tartışma programları hazırlıyoruz. Haber, ekonomi ve spor bir haber kanalının olmazsa olmazları. Günün ilk saatlerinden itibaren farklı ekonomi uzmanlarıyla hazırladığımız ekonomi programlarımız mevcut. Spor da yine haberler kadar sık bir biçimde yer alıyor günlük akışımızda. Ayrıca prime-time'da da iki tane spor programımız var. Bunlardan biri Osman Tanburacı ve Sanlı Saralioğlu'nun yer aldığı Telefutbol.

Reklamverenlerin kanala yaklaşımları nasıl? Yeterince reklam alabiliyor musunuz?

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum. Bu kanal ticari kaygılarla kurulan bir şirket değil. Öncelik, ilkeli ve dürüst habercilik yapmakta. Bizi seyreden kişilerin eğitilmiş, milletini ve ülkesini gerçekten seven kişiler olduğunu düşünüyoruz. Bize özellikle bu hedef kitleye ulaşmak isteyen ve bu tür yayınları destekleyen reklamverenlerin reklam vereceklerini düşünüyoruz. ■

Habercilik noktasında olabildiğince cesur ve dürüst bir tarzı benimsiyoruz. Sonucu ne olursa olsun, bu tarzdan taviz vermemiz mümkün değil. Haber televizyonculuğunun dünyadaki yetkin örnekleri de bizim için önemli. BBC ve El Cezire televizyonlarının uygulamalarını yakından takip ediyoruz. Onlarda tespit ettiğimiz kimi özelliklerden yararlanmaya çalışıyoruz.

KIRMIZI
BEYAZ

35

albayrak

21. YÜZYILIN HARİKALAR DİYARI: DUBAİ

Modern zamanlarda dünyanın göz bebeği haline gelen Dubai, son 10 yıl içinde geçirdiği dönüşümle sadece şehirleşme ve mimari açısından değil her anlamda bir ilerleme ve kalkınma simgesi haline geldi.

Yazı: Sâra Güvercin

Romantik çağlarda yaşayan İspanyol denizciler, çizdikleri haritanın köşesine hayalî bir küçük ada kondu-rurlarmış, sevgililerine hediye olsun diye. Dünyanın keşmekeşinden kurtulup yalnızca sevdikleriyle olmak istemelerinin bir nişanesiymiş bu. Büyük şehirlerin güvensiz ortamından, yoğun temposundan, stresinden, her türlü kirliliğinden kaçarak, her zaman tepede ışıldayan bir güneş, masmavi ve berrak denizler, mutlu, asude bir kara parçasına sığınmak ihtiyacını bugün kim hissetmez ki? Düşünün, dünyada, hem de istediğiniz kıtadan seçebileceğiniz, özel güvenlik sistemi olan bir adada, türlü çiçekler ve meyve ağaçlarıyla dolu bir bahçe içindeki villada, sevdiklerinizle baş başa, mutlu bir hayat sürmenin mümkün olduğu bir şehir var yeryüzünde, hem de modern hayatın getirdiği konfor ve teknoloji-den vazgeçmeden. Tabii bunun için maddi imkânların yerinde olması gerekiyor.

1960'larda yalnızca küçük bir balıkçı şehriydi, bir de inci çıkartmakla bilinirdi. 1990'lar sonrası uygulanan politi-

kalar sonucunda ve Hong Kong'un Çin'e devredilmesinden sonra, bölgenin ticaret başkenti olma yolunda ilerleyen şehir, 2000'lere gelindiğinde dünyaya adını büyük projelerle duyurmaya başladı ve şimdilerde bölgenin en önemli ticaret ve turizm başkenti haline geldi Dubai. Arap Yarımadası'ndaki yedi Arap Emirlikleri'nden en büyük ikinci emirliği, fakat en lüks ve en modern olanı. (Birleşik Arap Emirlikleri, dünyada kişi başına düşen milli gelirin en yüksek olduğu ülkelerin başında geliyor.) Son yirmi yılda çıkartılan petrole birlikte, Dubai'nin çehresi değişmeye başladı. Bu değişimde petrolden daha çok, bölgenin finans merkezi olması büyük rol oynuyor; çünkü çıkartılan petrolün geliri, sadece %8'i kadar. Turizmin ekonomideki payı %40. Gümrüksüz alışveriş sayesinde, Dubai adeta bir alışveriş cenneti haline geldi. Şimdi "Ortadoğu'nun tüccarlar şehri" diye anılır oldu.

Bir zamanların çöl ortasındaki şehrinde, enteresan projelere imza atılıyor, özellikle bina tasarımları açısından. Bunlardan en ilgi çekici olanlarından ikisi, palmiye şek-

lindeki yapay ada ve 300 takımadadan oluşan dünya haritası. Şehrin otelleri de fazlasıyla lüks, hatta dünyanın en lüks otellerini barındırıyor şehir. Şeklinden dolayı Yelken Otel diye bildiğimiz bina, dünyanın ilk yedi yıldızlı oteli. Banyo muslukları dahi altından yapılmış, 50. katında özel bir helikopter pisti ve özel müşterilerini karşılamak için Rolls Royce marka arabaları, denizin üç kat aşağısında ise, etrafı camla çevrili bir gazinosu var. Yelken Otel, "Burj Dubai" ya da "Burj el-Arab" olarak da anılıyor ve dünyanın en yüksek binası olma unvanına sahip (818 m). Karadan tam 300 metre uzaklıkta, çelik ve camdan yapılmış bir otel. Dünyaca ünlü şarkıcılar şehre konser vermeye geliyor. Fakat bunca insanı Dubai'ye çeken etkenlerin başında, vergisiz alışveriş yapmanın tadına varmak geliyor olmalı.

Dubai'ye gitmek için, en iyi seçeneklerden birisi turlara katılmak. Çünkü bu şekilde gittiğiniz takdirde, uçak biletleri ve otel fiyatları çok uygun olabiliyor. Birleşik Arap Emirliği, Türk vatandaşlarına vize uyguluyor ama korkuya mahal yok, çünkü saatlerce kuyrukta beklemiyorsunuz. Vize alırken en önemli ayrıntı, Dubai'de bir otelde rezervasyon yaptırılmış olması. Günümüzde, internet marifetiyle, cebinize uygun bir yerde rezervasyon yaptırmak hiç de zor değil. Türkiye'den vize alamazsanız, fakat yine de Dubai'ye gitmek isterseniz, bunun da alternatif yolları var. Emirates Hava yolları, Dubai bağlantılı bir seferle Uzakdoğu'ya yapılan yolculukta, yolcuya kefil oluyor. Ayrıca otel fiyatları biraz daha aşağı çekiliyor ve vize işlemlerini havayolları hallediyor. Eğer otel rezervasyonu yaptırdıysanız, Türkiye'den vize beklemenize gerek kalmıyor. Gideceğiniz otelin rezervasyon teyidi ve yetkilisinin telefon numarasını alıyorsunuz. Dubai Havalimanı'na inince, pasaport polisine gidip, pasaport kontrolü öncesinde gideceğiniz salonda, otel rezervasyonu yapan bankolar tarafından karşılanıyorsunuz. Yanınızda rezervasyon kağıdı yoksa, rezervasyon yapanların isimlerini bilmeniz de kâfi. Ücretsiz olarak, kalacağınız oteli arayıp rezervasyon kağıdını fakslatıyorsunuz. (şehir içi telefonlar ücretsiz.) Bunun için tayin edilmiş özel görevliler var. Sonra bu teyit kağıdıyla pasaport bölümüne gidiyorsunuz. Otel rezervasyonunu kontrol eden görevli, orada kalacağınız günler için gerekli olan vizeyi sorgu doğrudan veriyor. Şehre gitmek için hemen oradaki otobüsleri tercih edebilirsiniz fakat petrolün bol olduğu bir ülkede taksiye binmekte de pek mahzur olmasa gerek.

Dubai'de yaşayanların çoğu yabancı, Hintli sayısı %55 iken, Dubai'nin kendi vatandaşları bu yüzden ancak %20 oranında pay alabilmiş. Hintli sayısındaki bu fazlalık hükümeti bazı tedbirler almaya sevk etmiş, artık Hintlilere oturma izni vermiyorlar.

Mevsimin bir gereği ya da cilvesi olarak, yaz aylarında hayat kapalı mekânlara sığdırılıyor. Çünkü sıcaklık ve nem bir araya gelince, insanlar için katlanılmaz bir hale geliyor. Bilhassa Temmuz, Ağustos aylarında sokaklarda yürümek neredeyse imkânsızlaşıyor. Belki de Dubai'yi kış aylarında ziyaret etmekte fayda var. Çünkü Ocak ayında hava sıcaklığı en yüksek 25°C iken Temmuz'da 42°C olabiliyor. Şehrin hayat bulduğu eski merkez, Dubai Nehri'nin kıyısında. Uçsuz bucaksız çöllerin, sarp dağların arasına sıkışmış şehir hayat bahşeden nehir, Dubai'yi Deira ve Bur Dubai olarak iki ana bölüme

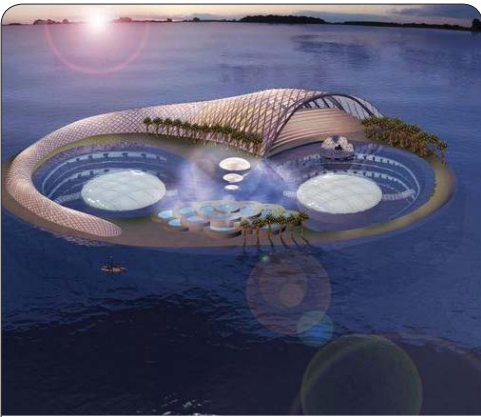

Ski Dubai

Kasım 2005'de Dubai Emirates Alışveriş Merkezi'nde açılan dünyanın üçüncü büyük kapalı kayak alanı olan Ski Dubai, 6.000 ton karla kaplı 400 metre alana sahiptir. Aynı zamanda Dubai'nin ilk kapalı kayak kompleksi olma özelliğini taşıyor.

Hydropolis (Su Şehri)

Dünyanın sualtındaki ilk lüks oteli olan Hydropolis su şehri anlamına geliyor. Suyun 66 fit altında yer alan otelin, 220 süiti bulunuyor. Çelik ve betonla güçlendirilen pleksiglas duvarları ve saydam kubbesi ile balıkları ve diğer deniz canlılarını görmeye imkan tanıyor.

Burj Dubai

Modern mimarinin öncülerinden Dubai'de inşa edilen, "Burj Dubai", dünyanın en yüksek binası unvanını elde etti. Gelecek yıl yapımı tamamlanacak olan gökdelende şu ana kadar 141 kat çıktı. Bina'nın yüksekliği 512 metreyi aştı. Yükseklik: 818 metre, En üst kat yüksekliği: 624.1, Kat alanı: 344.000 m², Proje için ayrılmış bütçe: 4 milyar dolar.

Palmiye Adası

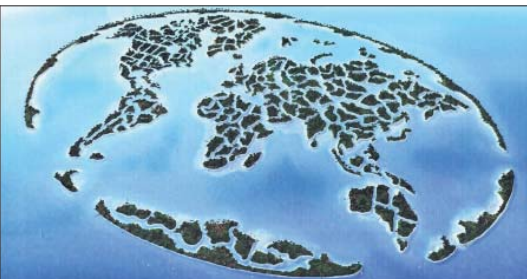
Palmiye şeklini oluşturan üç yapay adanın oluşturduğu bu ada dünyanın en büyük yapay adasıdır. Her bir ada, Dubai körfezinden çıkartılan 1 milyar metreküp kum ve kayayla inşa edilmiş ve dalgakıranlarla çevrilmiştir.

Dubai Sports City

Dünyanın ilk spor amaçlı spor şehri. Dünya çapında spor etkinliklerinin tüm düzeylerde gerçekleştirilebileceği bu kompleks 2007 sonunda tamamlandı. Sporun geleceğine evsahipliği yapacak Dubai Sport City içindeki stadyum Alman mimarlar von Gerkan, Marg & Partnerleri tarafından yapıldı.

The World

250 yapay adacıktan oluşan bu proje gökyüzünden bakıldığında dünya şeklini oluşturmaktadır. Adalar bireysel yatırım ve özel mülkiyet olarak alınabiliyor. Adalar arasındaki tek ulaşım bot ve yatlarla gerçekleşiyor.

BAE SpacePort

Muhammen bedeli 265 milyon doların üstünde olan, ziyaretçilere ve yerleşik halka açık, dünyanın ilk uzay limanı. Resmi açılış tarihi henüz netleşmeyen alanda kubbeli yolcu terminali ve uçgen uçak pisti gibi ilginç projeler yer alıyor.

**Gümrüksüz alışveriş sayesinde,
Dubai adeta bir alışveriş cenneti
haline geldi. Şimdi “Ortadoğu’nun
tüccarlar şehri” diye anılır oldu.**

ayırır. Nehrin etrafı, hem geleneksel ahşap gemilerle yapılan deniz ticareti, hem de pek çok ürünün satıldığı pazarlarla canlanıyor. Deira kıyısındaki baharat çarşısı görülmeye değer. Nehrin iki kıyısı arasında, geleneksel ulaşım aracı ‘abra’larla yapacağınız kısa bir yolculuk, eski ve yeninin, geleneksel ile modernin arasındaki farkları görmenizi sağlayabilir. Dik taş merdivenlerden, bir iki cambazlık numarasıyla inilip binilen bu taşıtlarda, yolculuk ederken, muhtemel bir çarpışmaya karşılık, sıkı sıkı tutunmak gerekebilir.

Nehrin karşı kıyısı Bur Dubai’deki tarihî Bastakiya bölgesi, 1900’lerde İranlı tüccarlar tarafından kurulmuş. Labirenti andıran daracık sokaklar, pastel kum renkli binalar ve binaların üstünde yükselen rüzgar kuleleri, şehrin silüetini oluşturuyor. Bu rüzgar kuleleri, dikdörtgenler prizması şeklinde tasarlanmış ve en hafif esintiyi dahi yakalayıp evi serinletmeye yarıyor. Görülmeye değer bir yer El-Fahidi müzesi. Vaktiyle, denizden gelen saldırılara mani olmak için inşa edilmiş. Müzede, yükünü boşaltan ahşap yük gemisi, gelin hazırlama, Arap çarşısında alışveriş yapanların canlandırılmaları görülebilir. Bu kıyıda, ipeklilerden pamuklulara kadar türlü kumaşların satıldığı Kumaş Pazarı, sonra meyve sebze ve balık pazarı yer alıyor. Bilhassa, Hindistan’dan gelerek buraya yerleşen göçmenler, bölgeye kendi kültür ve gelenekleriyle renk katıyorlar.

Birbirinden güzel, göz kamaştırıcı mücevherlerin sergilendiği Altın Çarşısı da meraklılarını bekliyor. Burayı gören kişi, Dubai’ye niçin Altın Şehir dendiğini az çok tahmin edebilir. Alışveriş Festivali ve Yaz Sürprizleri Festivali’nde altın fiyatları daha düşük tutuluyor, fakat illâ ki pazarlık yapmak lâzım. Modern alışveriş merkezleri, gökdelenler, lüks oteller, akıllı evlerden sonra, nehir kenarında geleneksel çarşı pazarlarda dolaşmak, Arap mutfağını keşfetmek de insana başka bir tat veriyor. Çarşıları gezdikten sonra, dilerseniz steril ve kilometrelerce uzunluktaki modern plajlarda güneşlenebilir, çölde safari heyecanına katılabilir, at ve deve yarışlarında kendinizi sınavabilirsiniz.

Birçok kişinin Dubai’ye vergisiz alışverişten dolayı geldiğini söylemiştik. Belki bunların içinde hanımlar sayıca daha fazladır, çünkü alışveriş deyince akla hemen kadınlar gelir. Fakat Dubai’de alışveriş sınır yok. Burada teknolojik-elektronik aletler de dünya standartlarından çok ucuza satılıyor. Bu da beylerin hoşuna giden kısım olsa gerek. Ayrıca Ortadoğu’nun spor başkenti olma vasfını da taşıyor Dubai. Dünya standartlarında golf merkezleri, tenis kortları, at yarışları, ralli araba yarışları, yelken, bu sporlardan sadece bir kısmı. Spordan yorgun düşüp de acıktığınız vakit, Çin, Arap, Thai, Japon ve Avrupa mutfaklarından pek çok alternatifi bulacağınız yerler mevcut. Dubai’de rüyalar ülkesindeymiş gibi vakit geçirmek mümkün. Bütün bunlardan sonra, deve üstündeki çöl bedevilerinin küçümsenmesi ne kadar yersiz ve asılsız kalıyor. ■

The Palm Trump

Uluslararası Palm Trump Otel ve Kulesi beş yıldızlı 600 milyon dolarlık bir otel. Dubai kıyılarında yer alan pal-miye şeklindeki yapay adada yer alan otel üst gelir grubuna hitap eden butik, restoran, yüzme havuzu ve spa ve sağlık kulübü gibi tesislere sahip.

TÜRK SOFRA ADABI

Bir toplumun estetik zevkinin ve yaşam kültürünün gelişmişliğinin en somut göstergelerinden biri olan yemek kültürü, beraberinde sofrada adabındaki gelişmeleri, hayatın her alanındaki adabı etkileyen/belirleyen bir süreci doğurmuştur.

Yazı: Aysema Berk

İnsanoğlu, doğa ile ilk buluşmasında iptidai hallerini koruyarak, doğada olanı aynen alıp kullanma yoluna gitmiştir. Ancak zaman içinde, eşyanın dönüşümünü gerçekleştirmiştir ve var olanı işlemeye, geliştirmeye başlamıştır. Gitgide, uyulması gereken bazı temel kurallar belirlenmişlerdir. Yazılı yasaların yanında, şifai kurallar olarak beslenmiş, büyümüş ve yer yer yazılı yasaları destekleyici bir yer edinmiştir. Özellikle sosyal ve kültürel hayat için oluşturulan ve yaşanan toplumun çehresinden hareket edilerek yapılandırılan bu kurallar sayesinde insanlar daha uyumlu hale gelmişlerdir.

Kültürel öğeler bir yaşam biçimidir. İnsanoğlu da yaşadığı coğrafyanın kültür yapısına bağlı olarak bu yaşam biçimlerine uygun davranmıştır. Bu öğelerden biri de yemek kültürüdür. Bir toplumdaki yiyecekler, içecekler ile bunların hazırlanması, sunulması, tüketilmesi ve damak zevki o toplumun yemek kültürünü oluşturur. Yemek kültürü içinde sadece yemek çeşitleri ve yapılışı

değil aynı zamanda hazırlanma sebepleri ve sofrada adabı da yer alır. Kültürel özellikler toplumdaki topluma hatta aynı toplum içinde yöreden yöreye değişiklik gösterir. Bu değişim yörenin yemek kültürünü de etkiler ve zenginleştirir.

Bir toplumun estetik zevkinin ve yaşam kültürünün gelişmişliğinin en somut göstergelerinden biri olan yemek kültürü, beraberinde sofrada adabındaki gelişmeleri, hayatın her alanındaki adabı etkileyen/belirleyen bir süreci doğurmuştur. Sofra adabı öylesine güçlü kültürel bir göstergedir ki; insanlar hayatlarının diğer alanlarındaki adaptasyonları sofrada adabından öğrendiklerine göre uyarlamışlardır.

Türkiye bu hususta en iyi örneklerden biridir. Hem Orta Asya topraklarındaki var oluşlarından, hem de Anadolu'ya gelerek zengin kültürel mozaik içinde kendilerine yer bulmaları vesilesiyle Türklerin, mutfakları kadar sofrada adabları da çeşitlilik gösterir. Türklerin Anadolu'ya gelişi ile birlikte mutfak anlayışlarında önemli değişiklikler olduğu birçok uzman tarafından kabul edilir.

Geleneksel Türk sofrada adabında sofraya oturmadan eller yıkanır, edebli bir şekilde oturulurdu. Başkalarıyla yenecek herkesin sofraya oturmasını beklenir. Başkalarını tiksindirecek söz ve davranışlardan kaçınılır. Açgözlü davranılmaz, yavaş yavaş ve güzelce çiğneyerek lokmalar yutulur, su içilirken de aynı ölçüye dikkat edilir. Yani yavaş

yavaş içilir. Aynı yeniliyorsa tabağa yenilecek kadar yemek koymak, müşterek bir tabaktan yeniliyorsa önünden yemek uygundur. Tıka basa karnı doyurmamak ve doyduktan hatta az daha iştah varken sofradan kalkmak esastır. Yemek bitince şükretmelidir. Sonra da elleri ve ağzı yıkamak alışkanlığı vardı.

Eskiden sofranın ortasına ise önce odanın ortasına, yere, geniş ve kalınca bir sofranın bezi yaydıktan sonra, onun da ortasına arkalıksız kahve iskemlesine benzeyen bir destek getirip, konulur. Bazı evlerde bu destekler dört veya altı köşeli, açılır kapanır ayaklardan ibarettir, yani portatifdir. Kaldırılınca, bastınız mı hemen yassılanıverir; arkasından kocaman siniyi yuvarlayarak getirirler, o desteğin üstüne yerleştirirler. Siniler kalaylı bakırdan yahut pirinçtendir. Çoğunun üzerinde selvi ağacını andıran resimler, bazen de sahibinin ismi ve tarih bulunur. Yere, her adam için incecik bir minder konurdu. Yemek ya toprak yahut da bakır sahanlarla ortadaki nihalenin üstüne konur ve kapak muhakkak sofrada, servis ya evin hanımı ya da evin genç kızları tarafından yapılırdı.

Herkesin kendi payına düşene razı olması, başkasının hakkına tecavüz etmemesi, ortada aynı kaptan birlikte yemek yediği başkalarını utandırmaması esaslı görgü kurallarındandı. Ayrıntılar, görgü kurallarının esas olan, "önce kendini değil, karşındakini düşün" esasına göre düzenlenmiş bulunmaktaydı.

Herkesin kendi payına düşene razı olması, başkasının hakkına tecavüz etmemesi, ortada aynı kaptan birlikte yemek yediği başkalarını utandırmaması esaslı görgü kurallarındandı.

***Yemekte ailenin bir araya
toplanması kaynaşma
ve birleştiricilik özelliği
açısından çok önemliydi.***

Özellikle burjuvazi anlayışının giderek etkili olmaya başlamasıyla beraber, şehir kültüründe sofraya yerini masaya, bakır çanaklar ise porselene bırakmıştır. Eski usul uygulama belli başlı değişikliklerle de olsa, en azından kırsal bölgelerde devam etmektedir.

Masa kültüründe ortak kaptan yemek yeme de yerini ayrı tabaklara bırakmıştır. Fakat bu kültürlerin şehirde yaşasalar dahi tamamen ortadan kalktığını söylemek de doğru olmaz. Yer yer hepimizin evlerinde, bu türden uygulamaları görmek mümkündür. Hızlı toplumsal değişme yaşam tarzını, giyim kuşamı özellikle Türk mutfağını ve sofrasını da etkilediği bir diğer yadsınamaz gerçektir. Konaklardan apartman dairelerine geçildi. Mutfaklar küçüldü, zaman daraldı.

Bir diğer önemli değişimde sofranın manasında olmuştur. Eskiden yemekte gerekmedikçe konuşulmaması sofrada adabından sayılırdı. Sofralardaki boş tabaklar alınırken sofradaki bütün tabakların boşalması beklenirdi. Sofraya getiriliş sırasına göre boş tabaklar toplanırdı. Sofradan kalkıldıktan sonra evin büyüklerine kahve ikram edilirdi. Yemekte ailenin bir araya toplanması kaynaşma ve birleştiricilik özelliği açısından çok önemliydi.

Ancak günümüzde yemek sofraları aile fertlerinin bir araya geldiği, sohbet ettiği ve sorunlarını paylaştığı ortamlar haline gelmiştir. Hatta yer yer hiç yemeğin pişmediği, hazır yemek kültürünün de, beslenme şeklimize dâhil olmasıyla beraber, sofraların kurulmadığı, dışarıdan söylenen yemeklerin dahi, kim nerede, ne zaman

yemek istiyorsa o zaman tüketildiği bir anlayışa dönüşmüştür.

Günümüzde yemek yemek iki zıt anlamı beraberinde taşımaktadır. Ya bir zaman kaybı olarak düşünülüp, hızlı tüketilen yemek anlayışı ile ayakta veya başka işlerle meşgul iken yemek ya da abartılı sofraya ve abartılı tüketimlerle boy göstermektedir. Yemek yemek en temel ihtiyaçtır. Ancak sofraya kültürünün birleştirici özelliği kalmamış ya da hemen hemen yok olmaktadır. Değişen yemek kültüründen ziyade en can yakıcı noktası sofraya kısmıdır. Büyük ile küçüğün belli olduğu, aile kavramının henüz çözülmediği bir anlayışın bozulmasıdır. Oysa samimi bir paylaşım olabilecek bir unsurun, anlamları ile beraber kaybolmasıdır.

Elbette günümüz dünyasının tüketime dayalı sistemleri ve usullerinin arkasında nice yitip giden, bozulmaması gerekirken "geleneksel" kelimesine yüklenen olumsuz anlamlar sebebiyle tepki duyulan pek çok bağlayıcı unsurun bozulmasıdır. Yoksa sinide yemek yemek ile masada yemek yemek arasında bir tercih meselesi değildir.

Sevdiklerinize, açların giderek çoğaldığı bir dünyada onların hakkının da pay edildiği, helal lokmalarla karnı doyurulan sofralarda bulunmanızı ümit ederim. Şimdiden "Afiyet olsun." ■

ÇÖP DAĞLARINDAN ÇIKAN İŞ KOLU ATIK YÖNETİMİ

1990'ların başında İstanbul'da belediyenin yetersiz kalması sonucu oluşan çöp dağları, Albayrak Grubu önderliğinde Türkiye'de yeni bir sektör doğmasına sebep oldu. Başlarda çöp toplama işi olarak başlayan çalışmalar artık sektörleşerek atık yönetimi sanayine dönüşmeye başlamıştır.

Atık yönetimi nedir? Önemi nereden kaynaklanmaktadır?

Evsel, endüstriyel, doğal yollardan tüketim veya üretim sonucunda ortaya çıkan atıkların; toplanarak, bertaraf edilmesi ve/veya geri dönüşümünün yapılması faaliyetleri atık yönetiminin konusunu teşkil etmektedir. Bu sebeple atık yönetimiyle yapılan faaliyetler sonucunda insan sağlığı ve çevre korunmakta, geri dönüşüm yoluyla da ekonomik değer oluşturulmakta ve ülke kaynaklarının verimli kullanılması sağlanmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde atık yönetimi nasıl uygulanmaktadır? Türkiye'deki uygulamalar ne aşamada?

Gelişmiş ülkelerde özellikle Avrupa Birliği'ne bağlı Batı Avrupa ülkelerinde atık yönetimi ekonomik değeri olan geri dönüşümü esas alan endüstriyel faaliyet haline gelmiştir. Üretim veya tüketim sonucunda ortaya çıkan atıklar geri dönüşüme tabi tutulmakta geri dönüşümü olmayan atıklar da yakılmak suretiyle enerji üretiminde kullanılarak ekonomiye artı değer sağlanmaktadır.

Ülkemizde ise bu süreç hizmet boyutunda kalmış, atıklar ülkemizin büyük bir kısmında evsel, tehlikeli, sanayi, tıbbi v.b ayrımına tabi tutulmadan toplanarak, düzenli veya açık çöp depolama sahalarında bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Şehirlerimizin içini temizlemeye çalışırken hemen dışında oluşturulan depolama sahaları ile çevreye ihanet edilmiştir.

Endüstriyel boyutu ve piyasası ise halen iptidai usullerle çalışan bir sektör konumundadır. Bu konuda düzenleyici yasal mevzuatın olmaması işin sanayileşmesinin önündeki en büyük engellerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Evsel ve sanayi atıkları sokaklardan veya depolama sahalarından hiçbir sosyal güvencesi olmayan, tamamen asgari geçim standartları için sokaklarda yaşayan insanların elleriyle karıştırarak topladığı atıkların hurdacı tabir edilen kişi ve/veya kuruluşlara satması sonucunda piyasa koşulları oluşmuştur. Yasal boşluk nedeniyle piyasada faaliyet gösteren hurdacıların büyük bir kısmı kayıt dışı çalışmaktadır.

Avrupa Birliği'ne ülkemizin yapmış olduğu adaylık başvurusu ile başlayan müzakerelerin başlıklarından birisi de çevrenin korunmasına ilişkin politikaların AB müktesebatına uyumlaştırılmasıdır. AB müktesebatının en önemli konu başlıklarından olan çevre, zor bir müzakere başlığı olarak ülkemizin önünde bulunmaktadır. Çünkü bu konuda 300'ün üzerinde yasal düzenleme ve çevre direktifi bulunmaktadır. AB çevre müktesebatı kendini yenileyen dinamik bir yapıya sahip olması; gelişen çevresel olaylara ilişkin sürekli yeni standartların konulması nedeniyle de bu süreci daha da zor kılmaktadır.

Ancak bu sürecin daha hızlı ve sorunsuz geçmesi durumunda ülkemizde hizmet boyutunda devam etmekte olan atık yönetimi işinin sanayileşmesinin de yolu açılmış olacaktır.

Albayrak Grubu ne zamandan beri atık yönetimi işinde yer alıyor? Bu işe yatırım yapma kararı neden alındı?

1990'lı yılların başında çöp toplama ve nakil işleri belediyele-
rin bünyesinde yapılmaktayken; grevler veya iş yavaşlatmaları
nedeniyle kent temizliği büyük bir sorun olmaya başlamıştı.
Çöp dağları şehrin ortasında yükselirken, günlük gazeteler
halka maske dağıtıyordu. Mevcut yerel yönetimlerin siyasi
sebeplerle kadrolaşması sonucu işin maliyeti de bütçelerini
zorlamaya başlamış ve yeni araç-ekipman alımını yapamaz
hale gelmişti. Devam eden grevler nedeniyle de sorunun kısa
bir zamanda çözümü de görünmüyordu. Kağıthane Belediye
Başkanı'nın ricası ile grev bitinceye kadar geçici bir süre için
bedelsiz olarak sadece halka hizmet amacıyla açık kasa ara-
çlar ve geçici işçiler ile şirketimizin yaptığı faaliyet sonucunda
ilçenin temizliği yapılmıştır. Yapılan çalışma bu işin özelleş-
tirilmesi fikrini ortaya çıkarmıştır. Yapılan ihale sonucunda
şirketimiz işi alarak o dönemde çöp toplama işine girmiştir.
Aynı zaman diliminde Bahçelievler, Güngören ve Bağcılar be-
lediye başkanlıkları da işi özelleştirmiş ve şirketimiz ihalele-
ri kazanarak bu ilçelerin de temizliğini yapmaya başlamıştır.
Özelleştirme ile işin başarılı olması sonucunda bugün atık
toplama ve nakil işi ülkenin tamamına yakın kısmında özel
sektör eliyle yapılmaktadır.

Kurumunuzun şimdiye kadar yaptığı çalışmaları kısaca anlatır mısınız?

1992 yılı sonunda 4 ilçenin çöp toplama ve nakil işi ile başla-
yan faaliyetler zamanla İstanbul'da bulunan 15 ilçenin kentsel

Baki Nugay
Atık Yönetimi Genel Müdürü

**Kağıthane Belediye
Başkanı'nın ricası ile grev
bitinceye kadar geçici bir süre
için bedelsiz olarak sadece
halka hizmet amacıyla açık
kasa araçlar ve geçici işçiler ile
şirketimizin yaptığı faaliyet
sonucunda ilçenin temizliği
yapılmıştır.**

***Atık Yönetimi Genel
Müdürlüğü'nün grubumuz
adına yürütmekte olduğu
faaliyetleri; 2500 personel
ve 650'ye yakın araç ve
ekipmanla yapmaktadır.***

temizliğini yapmaya kadar genişlemiştir. Bu arada ülkemizde ilk defa kurulan düzenli depolama işini de grubumuz yapmaya başlamıştır. Bu işle beraber daha önceden idarelerin elinde bulunan araçlar ve ekipmanla yürütülen faaliyetler şirketimizin almış olduğu araçlar da dâhil edilerek yapılmaya başlamış ve zamanla bu işe ait araç ve ekipmanın tamamı şirketimize ait araçlarla yürütülmesiyle sonuçlanmıştır.

Halen; Üsküdar, Sarıyer, Kağıthane, Beyoğlu, Esenyurt, Arnavutköy, Çorum, Edremit ve Gölbaşı Belediyelerinin çöp toplama ve nakil işi, İBB Anadolu Yakası transfer istasyonlarının işletilmesi ve katı atığın nakli işi, Maltepe ve Kartal Belediye Başkanlıklarının ambalaj atıklarının toplanması işlerini yürütmekteyiz.

Mevcut altyapı, ekipman ve personel durumunuzdan bahsedebilir misiniz?

Atık Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün grubumuz adına yürütmekte olduğu faaliyetleri; 2500 personel ve 650'ye yakın araç ve ekipmanla yapmaktadır.

Bu faaliyetlerin yürütülmesinde çalışan idari personel işin başlangıcından bugüne kadar oluşan bütün bilgi, deneyim ve tecrübeye sahip kişilerden oluşmaktadır. İşin yönetimi; bu işe 1993 yılında ekip başı görevinden başlayarak bütün ara kademelerde görev almış ve işin mutfağında yetişmiş personel

tarafından yapılmaktadır. Bu; şirketimizin haklı olarak gurur duyduğu ve bu sektörde faaliyet gösteren diğer firmalardan ayrı kılan en önemli özelliğidir.

Şirketimiz atık yönetimi faaliyetleri kapsamında Türkiye'nin en güçlü ve özellikli araç filosuna sahiptir. 15 yılda oluşan deneyimimizin bir sonucu olarak üretici firmalara yaptırdığımız kendi dizaynımız olan araç ve ekipmanlar ile hizmet kalitesini yükseltmekteyiz. Bizi sektördeki diğer firmalardan ayıran en belirgin özelliğimiz: araç filomuzun genç ve batıdaki gibi modern teknolojiye sahip olmasıdır.

Grubun bu alandaki yatırım ve projelerinden bahsedermisiniz?

Grubumuz hizmet sektörü alanında gerçekleştirmekte olduğu atık yönetimi faaliyetlerini önümüzdeki iki yıl içerisinde endüstriyel boyutu olan faaliyetlere dönüştürmeyi planlamaktadır. Bu kapsamda ambalaj atıklarının ayrıştırılması geri dönüşümü ve endüstriyel atıkların yakma yolu ile bertaraf edilmesi gibi faaliyetlere yönelik tesislerin kurulması öncelikli hedefimizdir. Birçok ilklere imza atan şirketimiz hizmet sektörü olarak yürütülmekte olan atık yönetimi faaliyetlerinin sanayileşmesinin öncülüğünü de yapacaktır. ■

15 yılda oluşan deneyimimizin bir sonucu olarak üretici firmalara yaptırdığımız kendi dizaynımız olan araç ve ekipman ile hizmet kalitesini yükseltmekteyiz.

TAŞIN SANATA DÖNÜŞTÜĞÜ YER: GAZİANTEP

*Tarihî mekanlarından zengin yemek kültürüne
el sanatlarından geniş çarşılarına kadar
her noktasında Doğu ile Batının
mezc olunduğu köklü bir me-
deniyet şehridir Gaziantep.*

Yazı: A. Fahri Çelik
Fotoğraflar: Hakan Özhan -
Tayfun Karadağ

Dünyanın en eski yerleşimlerinden biridir Gaziantep. Hatta dünyada hâlâ en eski kent olarak bilinen birçoğundan daha da yaşlıdır. Milattan önce 4000 yıllarına kadar dayandırılıyor tarihi. Geçiş bölgesi olduğundan geleni gideni çok olmuş, beğenip kalırları da. Gelen her misafirle daha bir renklenmiş kent. Bugün ise Türkiye'nin altıncı büyük kenti olarak kendi çapında bir şöhrete sahiptir. Antep yolunda dikkat çeken en kayda değer unsurlardan biri, yöreye özgü kırmızı topraktır. Her ne kadar söylendiği gibi yazılamıyorsa da bu toprağa yörede "falhen" adı verilir. Söylenen o ki, meşhur Antep fıstığı varlığını ve lezzetini bu toprağa borçlu. Sağımız ve solunuz bu kırmızı toprakla çevriliyken,

uzaklarda çok da yüksek olmayan dağları seyretmeyi de ihmal etmemeli. İşte tam buralarda "mor dağlar" benzetmesinin tecessüm etmiş halini doya doya seyredip kendinden geçmek mümkün. İnsan bir dağı seyrederken kendinden geçer mi demeyin, deneyin. Ancak yaşanabilir, tarifile olmaz. Olsa da kıvamı tutmaz.

Şehir, ne cihetten girerseniz girin sizi yeni yüzüyle karşılayacaktır. Eski olana; birikmiş ve tarihi olana ulaşmanız için şehri neredeyse boydan boya geçmeniz gerek. Maksadınız eskiyi görmekse tabii. Zira sanayisiyle hem de Türkiye'de devlet kredisi almadan büyümüş sanayisiyle övünen bu şehirde eski olan, bütün gelişmişliğin tam ortasında kalmış. Bilmeyenlere ya da biraz peşin yargıyla

Antep'in eski evleri yıllardan beri omuz omuza vermiş, güngörmüş adamlar gibi yan yana zamana direniyorlar hâlâ. Bu evlerin benzerlerine, aynı geçmişi ve mimari geleneği paylaştıklarından, Güneydoğu Anadolu ve bütün bir Mezopotamya ovasında rastlanabilir.

bakanlara karşı kıskanç, gizemini saklayan ve paylaşmayan bir yöredir Güney'in doğusu. Yüzyıllardır biriken efsaneleri, hayatı kavrayışları, giyimleri, yemekleri nesilden nesile aktararak gelmiştir bu zamana. İçinde bir tutam da efsun barındırarak elbette. Gaziantep işte böyle bir dünyanın cümle kapısıdır. Doğu ve Batı burada kaynaşır. Arayanlara samimi iseler eğer kendi şifrelerini kendi bizzat çözer. Batılı için doğuda, doğulu için batıda kalmış bir şehirdir Antep. Bu yönüyle biriktir. Geçiş bölgesidir evet, lakin diğer kavşaklardan ve geçiş bölgelerinden ayrıdır. Yöredeki benzerlerinin yaşadığını yaşamıştır. Aynı istilaları görmüş, aynı yıkımları yaşamış ve aynı bölgelerden göç almıştır. Doğru, fakat yine de adını koyamadığımız bir farklılığı hissedersiniz bu şehirde.

Gaziantep kültür olarak Güneydoğulu bilinir ama, "doğu şehirleri" deyince akla gelen mahrumiyet bölgesi imajı yoktur Antep'te. Aksine şehirleşmesiyle, sanayideki atılımlarıyla ve son zamanlarda kazandığı gelişmişlik ivmesiyle daha çok bir batı kentidir. Doğuda mahrumiyetin gadrine uğrayanların da ilk duraklarından birisidir aynı zamanda. Şehrin son on beş yılı şaşırtıcı değişimlerle dolu. Bir dünya kenti olma yolunda yapılması gereken ne varsa yapılmaya çalışılmış Antep'te. Örneğin, bir uçtan bir uca yeşil bir kuşakla sarılmış durumda şimdi Antep. Meşhur Alleben deresi kenarındaki birbirlerine yakın ağaçlık alanlar birleştirilerek, deyim yerindeyse, New York'taki Central Park benzeri bir atmosfer oluşturulmaya çalışılmış. İyi de olmuş. Lakin, "Antep'e deniz bile getiririz" inadı yüzünden mi yoksa başka bir gerekçeyle mi bilinmez- zaten önemli de değil- şehrin yanı başına yapılan suni Burç Göleti, Antep'in o

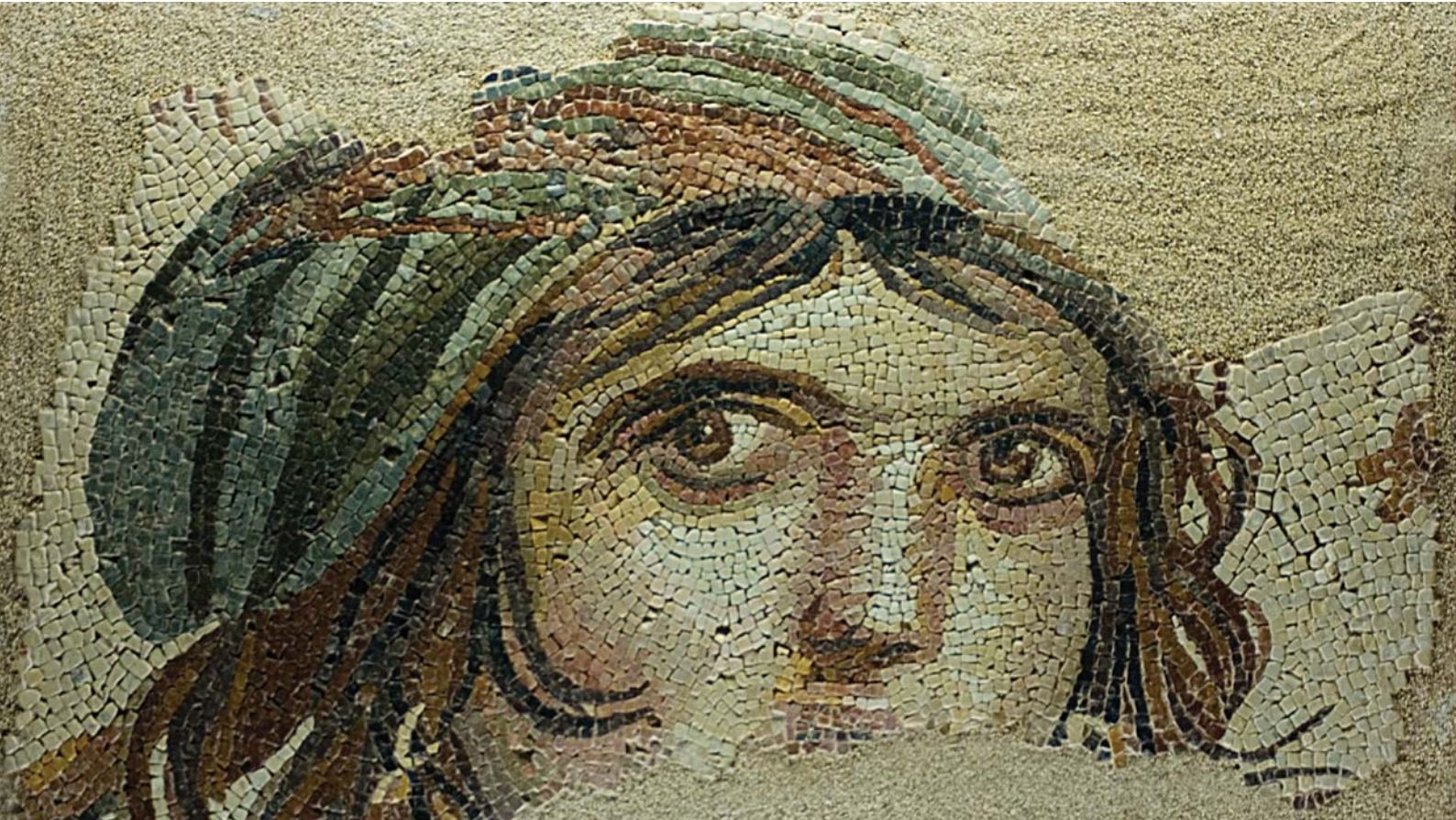
güzelim havasını epeyce bozmuş. Bir zamanlar havasının verimli hastalara iyi geldiği söylenen Antep'in şimdiki havası biraz nemli ve bunaltıcı. Bilinmez ki bu hangi hastalığın devasıdır.

Şehrin sanayisi almış başını yürümüş. Zanaatkarlıkta hep adından söz ettiren Gaziantep, bu birikimini ve üretkenliğini sanayisine de taşımayı başarmış. İrili ufaklı bir dizi organize sanayi bölgesiyle çevrili olan Gaziantep, şimdi dünyaya başta tekstil olmak üzere birçok sektörde ihracat yapan şehirlerimizden. Öte yandan; sanayi, teknoloji, atılım derken kültür ve tarih kısmı son zamanlara kadar ihmal edilmiş olan şehirde ecdattan kalan birikimlere gözle görülür bir dönüş de var. Bu bağlamda birçok tarihi eser yeniden gün yüzüne çıkarılırken, yerine yeni apartman yapmak için acımadan yıkılan eski Antep evlerinin kıymeti de yeni yerel yönetimin sanayi ve teknolojik yatırımların yanında kültürel birikimlere eğilmesiyle bilinmeye başlamış.

Sokaklar, evler yüksek olduğundan gölgelidir her daim. Bunun yanında günün herhangi bir saatinde güneşle gölgenin köşe kapmaca oynadığı da görülmemiş değildir. Sokakların gölgeli ve dar olması yazları yürürken aşırı sıcaktan korur ve ayrıca bu sokaklarda tembel tembel gezmenin keyfini daha bir arttırır. Bu şehrin labirent sokaklarında

dolaşırken üstünde ev bulunan kemerli köprülerle de karşılaşabilirsiniz. Biz köprü diyoruz, yoksa köprü değil bunlar. Bir kere bunların altından geçiliyor üstünden değil. Yörede "kabaltı" denilen bu yapı biçiminden artık sadece bir elin parmakları kadar kalmıştır. Görüntüsü oldukça gizemli.

Ve işte, Eski Antep evleri... Her ne kadar akranlarının çoğu, yerlerini nevezuhur beton apartmanlara terk etmiş olsa da Antep'in eski evleri yıllardan beri omuz omuza vermiş, güngörmüş adamlar gibi yan yana zamana direniyorlar hâlâ. Bu evlerin benzerlerine, aynı geçmişi ve mimari geleceği paylaştıklarından, Güneydoğu Anadolu ve bütün bir Mezopotamya ovasında rastlanabilir. Yine de Antep, kendi rengini bu evlere yansıtmayı başarmış ve kendine özgü bir Antep evi tipi üretmiştir. Evler; istisnaları saymazsak, en fazla iki katlı ve iç içedir. Taşın işlenmesi zor ve uzun süre aldığından, ekonomi olsun, diye evler ortak duvar kullanılarak bitişik yapılırlar çoğunlukla. Bu arada taş deyip geçmemeli öyle. Taşın sanata dönüştüğü yerdir Antep. Antep evlerinin esas malzemesi yörede "havara" ya da "keymih" diye söylenen yumuşak kalkerli kesme taştır. Bu taş, ocaklardan ilk çıkarıldığında yumuşaktır. Üzerinden rüzgar, su ve de zaman geçtikçe sertleşir, sağlamlaşır cinstendir. Güzel ve özel bir taş cinsidir. Yazın serin, kışın sıcak tutmasıyla meşhurdur.

Kommagene Krallığı döneminde bölgedeki 4 önemli şehirden, Roma İmparatorluğu döneminde ise Fırat'ın kontrol altında tutulduğu 4 büyük askeri garnizondan biri olan Zeugma Antik Kenti'nin, su altında kalan bölümlerinden çıkarılan mozaiklerin yalnızca bir bölümü, Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde sergileniyor.

Gaziantep Arkeoloji Müzesi bitişiğinde kültür merkezi olarak projelendirilen ve yapımına başlanan bina, Zeugma Antik Kenti'nden kurtarılan mozaik, duvar resimleri ve diğer eserlerin sergilenmesi amacıyla müzeye dönüştürüldü.

Türbeleri, yatırları ve evliyaları da Antep'in önemli bir kavşak noktası olduğunu gösteriyor.

Pencereler sokağa değil, avluya açılır. Ve çoğu avluludur bu evlerin. Hayat diye de söylenen bu avlular yüksek duvarlıdır. Çünkü burada mahremiyet esastır. Adı hayattır ve hayat verir gerçekten de. Ev hayatının neredeyse büyük bir kısmı hep bu avluda geçer. Hava güzelse yemekler burada pişer, çamaşırlar burada "yunur". Bir de "kuş tağası" denilen bir ayrıntı vardır pencerelerin üzerinde. Mazgala benzer biraz; ev içinin havalandırılması içindir. Evleri için ne kadar yazılsa az, Antep'in. Lakin, bizim artık bu ev mevzusundan çıkıp, şimdi bir müze olan başka bir Antep evine uğrayarak gezimize kaldığımız yerden devam etmemiz gerek.

Eski şehrin içinden önemli bir nokta daha seçip devam edelim gezimize. Ve gele gele vardık, Gaziantep'in tanıtım broşürlerindeki meşhur sembolü ve şehir silüetinin en etkileyici parçası olan Kaleye. Kudret Kayası derler uçta bir tepenin üzerine kurulmuş Gaziantep Kalesi. Kayıtlar, Hititler'e kadar dayandığını kökenini. Surları daire biçiminde olan kalenin 26 adet de kulesi var. Memlük döneminde yapıldığı yazıtlarından anlaşılan batı burçlarının dışında Kuzey burçlarından birinin de Roma devrine ait olduğu sanılıyor. Kale köprüsünün yanındaki, iki kulenin ise Kanuni döneminde yapıldığı kitabelerinden belli.

Burçların altındaki tonozlu koridor kaleyi oldukça ilginç kılıyor. Bu koridordaki kapılar kalenin iç bölümlerine açılıyordu. Denedim ama hâlâ açılıyor sanırım. Kalenin içinde bulunan hatırı sayılır bir mahalle büyüklüğündeki yapılar topluluğu ise yıpranmış hatta harap durumdaydı. Son dönemde yeniden ilgi görmeye başlayan kalenin içi ve çevresi onarım ve düzenlemelerle bu çağda yeniden görücüye çıkacak gibi. Öte yandan Kale tabanındaki gizli yolun bir ucunun ta Dülük'teki eski kente kadar uzandığı söylentisini de buraya not düşelim.

Türbeleri, yatırları ve evliyaları da Antep'in önemli bir kavşak noktası olduğunu gösteriyor. Hz. Musa'nın akrabası olduğu rivayet edilen Hz. Yuşa ve Pir Sefa Hazretlerine ait iki türbe tek katlı bir binayı paylaşıyorlar. Pir Sefa'nın kim olduğu pek bilinmiyor ama Antepililer hürmette kusur etmiyorlar. Bunların dışında; Hacıbaba, Ökkeşiye, Şeyh Fettullah, Bedrüddin Ayni ve Antep ile Maraş'ta sıkça duyulan Ökkeş isminin esin kaynağı; sahâbeden Ukkâşe hazretlerinin türbeleri de görülmeye değer yerlerden.

Taş evlerin arasında yarım bırakılmış izlenimi veren minareleriyle Gaziantep Camileri de gezilmeyi fazlasıyla hak eden tarihi unsurların başında geliyor. Memlük, Beylikler dönemi ve Selçuklu mimari geleneğinden izler taşıyan bu camilere de kendi kültürel boyasını katabilmiştir Antep. Özellikle Raylı minberi ile Boyacı Camii; bir rivayete göre Hz. Ömer'e başka bir rivayete göre ise Emevi Halifelerinden

Ömer Bin Abdülaziz'e atfedilen Ömeriye Camii, Eyüboğlu Camii, Şeyh Fethullah Camii ve Kurtuluş Camilerinin yanında irili ufaklı özgünlüğünü kısmen koruyan camiler gerçekten ilgiyi hak ediyorlar. Elbette, türkülere konu olmuş; bu gün ara sokaklarda taş binaların arasına sıkışmış ve asırlardır halkını ak pak eden "Antep'in hamamları" da unutulmamalı.

Eski ticaret yapıları da ilginçtir Gaziantep'in. Uzunca bir süre şehrin reel ekonomisini sırtında taşıdıktan sonra emeklilik döneminde daha çok, yöresel ürünlerin satıldığı bu hanların bazıları hâlâ eski günlerdeki canlılığını koruyor. Anadolu Hanı, Güven Hanı, Tuz Hanı, Millet Hanı, Belediye Hanı, Zincirli Bedesten, Kendirli Bedesten bu cümleden sayılabilecek hanların başında gelir. Yeni eski demeden pasajları da anmadan geçmemek gerek burada. Zira bir dönem Suriye'den kaçak olarak gelen mallar, bu pasajlardan iç piyasaya uygun fiyata yayılırdı. Şimdi, buralarda daha çok Çin mallarının satılıp sergilendiği görülüyor. Ama yine de haksızlık etmeyelim. Büyük Pasaj, Söylemez Pasajı, Halep Pasajı gibi pasajlar hâlâ şöhretlerini koruyorlar ve buralarda elektronik eşya, giyim, züccaciye, yöresel el işi ürünlerinin güzel örneklerini rahatlıkla bulabilirsiniz.

Gaziantep yöresine has el sanatları da ustaları birer birer

aramızdan ayrılıyor olmasına rağmen direnmekte. İsmi belki de sadece bu yörede duyabileceğiniz zenaatlerdendir. bakırcılık, kutnuculuk, yemenicilik, abacılık, sedefçilik, gümüşçülük, zurnacılık bu sanatlardan bazılarıdır. Yeri gelmişken Antep'te gelinlik kızların ceyiz hayallerini süsleyen "antep işi" el emeği göz nuru ve bir o kadar da pahalı örtülere de değinelim. İpek beyaz veya fildişi rengindeki kumaşın gergef denilen nakış tezgahlarına gerilip altından iplikleri tek tek sökülen bir nakış biçimidir bu.

Gitmek istenirse Antep şehir merkezinin dışında da gezip görülecek yerin haddi hesabı yok. Örneğin, Yavuzeli'nin Kasaba köyünde Fırat ile Merzimen Çayı'nın birleştiği yerdeki sarp kayaların üzerindeki heybetli Rum Kalesi... Eskiden sarp bir tepe üzerinde arz-ı endameden kale baraj suları nedeniyle şimdi bir adaya dönüşmüş. Hıristiyanlık tarihinde önemli bir yere sahip olan Hz İsa'nın havarilerinden Yuhanna'nın (Johannes) Roma döneminde Rumkalé'yi merkez yaptığı ve dini faaliyetlerini buradan yürüttüğü söylenir.

Velhasıl, hakkı da olsa "Antep" denildiğinde akla gelen baklavası, kebabı, fıstığının ötesinde bağrında birçok zenginliği barındıran bir şehirdir burası. Ve hakkı verilerek gezilip görülmeli, hatta mümkünse bir dönem yaşanmalıdır. ■

ALLAH'İ ZİKRENDEN DUA TANELERİ ve OSMANLI'DA TESPIHZENLİK

Türk el sanatları içerisinde önemli bir yere sahip olan tespihzenlik, 17. yüzyılda başlayarak gelişti ve 19. yüzyılda doruk noktasına ulaştı. Osmanlı Padişahları, yakut, zümrüt, elmas gibi değerli taşlardan yapılmış tespihler kullanmışlardır.

Yazı: Erol Çağlar

Fotoğraflar: O. Metehan Kurt

Gam, kasvet ve kederden kurtulmak ve can sıkıntısını gidermede eğlence aracı olarak da kullanılan tespih ilk defa M.Ö. 800'lerde kullanıldığı bilinmektedir. Tespihin sadece Müslümanlar için değil, Budizm, hatta Hinduizm ve Brahmanizm gibi eski Uzakdoğu dinlerinde de önemlidir. Avrupa'da katolik rahip ve rahibelerin kullandığı 64 taneli, çarımha gerilmiş İsa tasvirli tespihler ise dini kıyafetlerin tamamlayıcısıdır Brahmanlar tespihe "dua tacı" demektedirler.

Tespihlerin en güzelleri İstanbul'da yapılırdı. Tespih meraklısı insanlar yüzyıllar boyunca en güzel tespihleri hep İstanbullu ustalardan edindiler. Altın, gümüş, denizkaplumbağası kabuğu denilen bağa, fildişi, sedef, kehribar, boynuz, abanoz ve ödağacı gibi onlarca tespih hammaddesi Afrika gibi uzak diyarlardan getirilerek İstanbullu ustaların elinde birer değerli zikir tanesine dönüştü ve her habbesinde Allah anıldı.

Türk el sanatları içerisinde önemli bir yere sahip olan tespihzenlik, 17. yüzyılda başlayarak gelişti ve 19. yüzyılda doruk noktasına ulaştı. Osmanlı Padişahları, yakut, zümrüt, elmas gibi değerli taşlardan yapılmış tespihler kullanmışlardır. Bunlardan III. Selim'in zümrüt ve inciden yapılmış tespihi ile Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın elmas tespihi meşhurdur.

Tespih yapımında kullanılan malzemeler beş gruba

ayırılır: Zümrüt, yakut, elmas, nefes, firuze, lacivert-taş, zeberced, yeşim, akik, altın, gümüş gibi değerli taş ve madenler; fildişi, suaygırı dişi, balina dişi, bağa (denizkaplumbağası kabuğu), deniz fili, boğa, bufalo, gergedan boynuzu ve deve kemiği ve dişi gibi hayvansal maddeler; inci, mercan, sedef, yüsrü, suaygırı, köpek ve testere balığı dişi gibi deniz kökenli maddeler; kehribar, lületaşı gibi fosiller. Ağaç çeşitleri ise: Yılan ağacı, abanoz, ödağacı, sandal ağacı, maverd, kan ağacı, zeytin, pelesenk, gül, demirhindi, lale ağacı, saten, şeker, tik, kokobolo, mor ağaç ve kalenbek gibi envayi çeşit ağaç. Bu ağaçların birçoğu Hindistan, Mısır, Madagaskar, Güney Amerika'dan getirilmiştir. Sert, kahverengi bir ceviz türü olan ve Seylan, Endonezya, Hindistan gibi ülkelerde yetişen kuka, bir tür hindistancevizi olan narçıl, sırçalı kuka, zeytin ve hurma çekirdeği gibi malzemelerden de tespih yapılmaktadır.

Son dönemlerin tespihzenlerinden olan Necmedin Okyay aynı zamanda bir ebruzen ve yay ustası yani kemankeştir. Yeğeni Ahmet Düzgünman'a da bu sanatı öğretmiş ve dönemin ünlü tespih sanatkarı Galip Başsaka'dan tespihzenlik sanatını öğrenmesi için onu teşvik etmiştir. Tespih yapabilmek için el ve göz hassasiyetine sahip olmak lazım. Son devrin en makbul ve yetenekli ustalarını sıralıyacak olursak: Beylerbeyli Galip Usta, Topuzun Halil, Sahhaf Nuri,

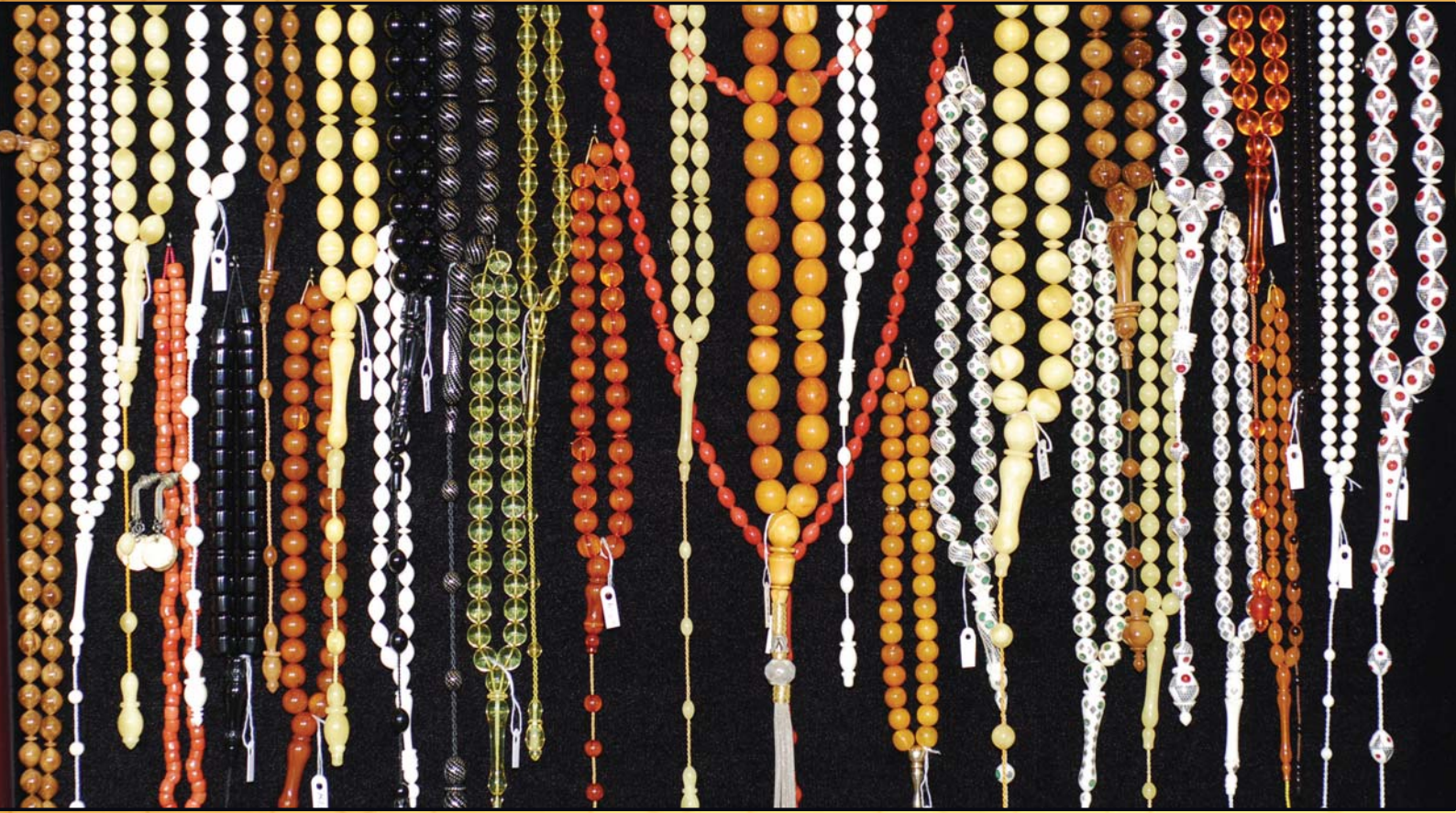

Tophaneli İsmet, Mevlanakapılı Mahmut, Fildişici Burhan, Topkapılı Sadık, Börekçi Mahmud, Beşiktaşlı Sağır Rifat, Kalemdar Hayri, Kehribarcıbaşı Ali Bey, Horozun Salih, Kalafatçı Hasan gibi ustalardır. Ahmet Düzgünman usta, "Horozun Salih öyle ustaydı ki... Ondan tespih alanlar "Tespihin deliğinden iki ibrişim geçerse almayız hal" diyerek takılırlarmış." Bu olay aslında tespihin ince zevk unsuru bir sanat olduğunu ve tespih meraklılarının estetik hassasiyetini göstermesi bakımından manidar bir hadisedir.

Son devir büyük ustaların kullandığı tespih tezgâhını Necip Sarıcı, "Dua Taneleri" kitabındaki yazısında şöyle anlatıyor: "Çıkırık kemâne adı verilen el tezgâhı beş bölümden oluşurdu: Tay denilen iki ayağı tutan alt ağaç; ortasında ayar delikleri olan delikli peşme; 'kubbe'yi tutan kelebek; dönen yuvarlak bölüm, yani kubbe; ustanın ayağını dayadığı tezgâh takozu. Çok basit ama milimetrik hassasiyette olması gereken tespih tezgâhını, ustanın kendisi imal ederdi. 50 x 100 santimetre boyutlarında bir tablada, iki demir punto arasına ince delinerek kalıba geçirilmiş taneyi sol eliyle çektiği kemâne ile döndürür, sağ elinde tuttuğu rende ve arda ile de malzemeyi suyuna ve kendi

***Tespihlerin en güzelleri
İstanbul'da yapılırdı. Tespih
meraklısı insanlar yüzyıllar
boyunca en güzel
tespihleri hep İstanbullu
ustalardan edindiler.***

sinin zevkine göre tıraşlayıp "habb"ları, yâni taneleri, armudî, beyzî, kürevî, şalgamî veya fasetalı olarak biçimlendirirdi." 99'luk bir tespih için yaklaşık 110-120 arasında tane üretilir, içlerinden de birbirlerine en uyumluları seçilir. Artan diğer taneler de 33'lük tespihler için saklanır. Taneler tamamlandıktan sonra sıra takımı oluşturan durak (nişâne), pul, düğüm yuvası, imâme, ara taneler ve tepelik grubunun yapılmasına gelir. Bütün bu tamamlayıcı parçaların, tanelerin özellikleriyle uyumlu olması gerekir. İyi bir tespihte parçalardaki uyumun yanı sıra, iplerin geçirildiği deliklerin çok ince olması bir kalite göstergesi olarak kabul edilir. Tespihte en son olarak da imame şekillendirilir. Üzerlerine halkalar, sikkeler giydirilir. İmal edilen bu tespih taneleri üzerine altın ve gümüş çivilerle bezemeler ve yazılar da yazılmıştır. Tanelerin hepsi aynı boyuta gelince sıra cilalamağa gelir. Erzurum toprağı denilen yumuşak bir taş hafifçe rendelenerek toz haline getirilip, iyi kalite zeytinyağı ve gliserin ile karıştırılıp elde edilen cila bir bezle tanelere sürülür.

Halkalı pul, vidalı tepelik, imameye gizli düğüm yuvası

ve kamçı takıldıktan sonra tespih müşteriye veya koleksiyona hazır hale gelir. Bilhassa kokulu ağaçlardan yapılan tespihler kapalı kutularda saklanır ki, kokusu kaybolmasın. Fosil malzemelerden olan kehribardan şeffaf, ateşi, sarı ve yeşil renkli olanlarından yapılan tespihler kullanılırken ve yaz aylarında güzel bir koku yayar çünkü fosilin içeriğinde çam reçinesi vardır.

Osmanlı zamanında yaz mevsiminde ele serinlik verdiği için nefec denilen kaya kristalinden yapılmış tespih kullanılmıştır. Her tanesi ışıpta yedi rengi ayıran ışıltılı, ucu gümüş kamçılı tespihleri taşımak ise bir ayrıcalıkmış. "Tespihlerin makbul olanı büyüklük ve şekil bakımından taneleri aynı olanı. Denk getirilememişse bile en büyük taneden başlayarak küçüğe doğru dizilir ve buna servi dizimi denir. Bu tip tespihler ikinci kalitedir. Tespihler, ibrişim denilen ipekten iplere dizilirdi, fakat artık boyanarak istenen renge getirilen naylon iplere diziliyor" diyor Günlük hayatta kullanılan 33'lük veya 99'luk tespihlerden başka tekelerde kullanılan daha çok taneli tespihler de imal edilmiştir. Bu tespihler iri tanelidir ve tane sayısına göre beş yüzlük veya binlik şeklinde isimlendirilirler.

Geleneksel tespihçilik bugün sadece birkaç meraklı tarafından amatör olarak sürdürülüyor. Fabrikalarda plastik veya diğer sentetik maddelerden seri olarak üretilen incik boncukları saymazsak tabii... ■

Sıkma

Trabzon El Örmesi Kazaz

Silindir Kesim Osmanlı Ateşi Baga

Mercimek Kesim Halkalı İmame Ve Kamçı Kaplumbağa Kabuğu

Oltu Taşı Altın İşlemeli

İri Habbeli Yussuri Tesbih

Renksüzmesi Şeffaf Su Damlası Kehribarı

Gümüş İle Allah'ın 99 İsmi Yazılmış Yüssuri

Gül Ağacı Üzerine Kemik İşleme

Kuka

Yılan Ağacı

Pembe Okyanus Mercanı

BİR BOĞAZIÇI KLASİĞİ; OBA

Gözümüzün bebeği Boğaziçi'nde, sıcaklığı sadeliğinden, lezzeti de bol çeşitliliğinden alan, bilindik bir mekan Oba Restaurant. Nam-ı diğer Oba Sultan Cafe. Burada, Boğaz ve Rumelihisarı'nı seyir zevki, seçkin lezzetlerle birlikte yaşıyor.

Doğal güzelliğin bir insan yerleşimine katacağı güzelliğin dünyadaki eşsiz örneklerinden biri Boğaziçi. Boğaz'ın kendine has 'ruh hali' neresinde olursanız olun sizi sarmalar. İşte bu 'ruh hali'ni keyfince yaşamak istediğinizde, aklınıza gelmesi gereken mekanların başında Baltalimanı'ndaki Oba Restaurant veya nam-ı diğer Oba Sultan Cafe geliyor.

Boğaz'ın keyfini çıkartmak istediğinizde, şüphesiz sayısız mekan akla gelir fakat bizce Oba'yı diğerlerinden ayıran en önemli özelliği, İstanbul Boğazı'nın yalnız doğal bir güzellik olarak değil, bir medeniyet güzelliği olarak algılanmış olması ve çizgisini o medeniyete göre

belirlemiş olması. Oba'ya adım attığınızda hissettiğiniz insani bir sıcaklık oluyor. Boğaz'ın asırlık temasıyla bağdaşmayan devşirme ambianslardan uzak, sade, sıcak ve huzurlu bir ortamı işletmeciler başarıyla sağlamışlar.

Öte yandan Boğaz ile Hisar'ı birlikte seyir zevki, Oba Sultan Cafe'ye özgü cazibelerden bir başkası. Tabii güzelliğe tarihi bir değerini eşlik etmesi 'manzara' seçkinliği açısından mekanı ön plana çıkartıyor. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün azametinin kattığı büyüleyici aroma da, Oba'nın Boğaz manzarasının kendine has bir tadı.

İşletmeciler, belli ve sınırlı bir mutfak çizgisi yerine, müşterilerine bol seçenekle hizmet verme yolunu seçmişler. Osmanlı mutfağının seçkin örneklerinden İtalyan mutfağına kadar çeşitlendirilmiş menü, hemen hemen her türlü damak zevkine hitap ediyor.

Oba Restaurant, yalnız başınıza yediğiniz lezzetli bir yemeğin ya da içtiğiniz bir kahvenin rahat mekanı olmanın yanında, arkadaş gruplarınız veya daha büyük toplantılarınız için de her türlü olanağa sahip. Düğün, nişan, doğum günü gibi özel anları da yüzlerce davetli ile birlikte en güzel şekilde burada paylaşabilirsiniz. 400-500 kişi kapasiteli restaurant, iş toplantıları için oldukça ideal.

Oba'nın, dikkate değer bir başka yanı da mutfak zenginliği. İşletmeciler, belli ve sınırlı bir mutfak çizgisi yerine, müşterilerine bol seçenekle hizmet verme yolunu seçmişler. Osmanlı mutfağının seçkin örneklerinden İtalyan mutfağına kadar çeşitlendirilmiş menü, hemen hemen her türlü damak zevkine hitap ediyor. Yengeç Salatası'ndan Külbastı'ya, Pesto Manzo'dan Somon Füme'ye kadar, değişik yemekler en lezzetli şekilde hazırlanıyor, en cezbedici biçimde servis ediliyor.

Burada ayrıca bir aile geleneği de sürdürülüyor. 1975 yılında, Süleyman Demircan tarafından kurulan müessesesi şu anda Murat Demircan tarafından işletiliyor. O günden beri içkisiz Boğaz lokantası kimliğinden ödün vermeyen işletmenin müdavimleri çok.

Nargile Kafe, bize özgü bu keyfi yine kendisi kadar ayrıcalıklı bir ortamda yaşama imkanı sunuyor. Öte yandan VIP Salonu, seçkin davet ve toplantılar için özel olarak ayrılmış.

Her haftasonu açık büfe brunch, bol seçenekleri ile, keyifli bir güne başlamanın en güzel yollarından biri olabilir. Ailenizle sıcak bir ortamda geçireceğiniz hafta sonu sabahları için Oba Restaurant yerinde bir seçim. Pırl pırl sularına karşı, Boğaz'ın esintisini, damak tadıyla yaşamak isteyenler için... ■

KIRMIZI
BEYAZ

65

mekan

SPORTMENLERİN SPORU: GOLF

Profesyonel golf, sportmenliğe değer verenlerin ödüllendirildiği bir spordur. Çünkü golf, iki temel esasa dayanır: oyuncuya ve sahaya saygı. Yani golf sporunda geçer akçe "saygı"dır.

Yazı: Tuğrul Yılmaz

Özel olarak yapılmış bir sahada, küçük sert bir top ve golf sopalarıyla oynanan bir oyundur. Dünyada özellikle İngiltere ve ABD'de hızlı bir gelişme gösteren golf, tüm Avrupa ülkelerinde yaygın bir spordur. Bu Avrupa ülkelerinin başında, İspanya, İsveç, Fransa ve İtalya gelmektedir. Dünya da golfün başlangıç tarihi 1860'lar olarak gösterilir. O yılların ilk şampiyonu Wille Park'dır. Paul Lawrie, Tiger Woods da diğer efsane oyuncularından ikisidir. Türkiye'ye gelince: golf, 1895 senesinde, İstanbul Golf Kulübü'nün kurulmasıyla beraber, oynanmaya başlamıştır. İlk golf sahası, İngiliz Büyükelçisi tarafından padişahın izin alınarak açılmıştır. Batılılaşma sürecine giren Devlet-i Âliye, Batı'da yaygın olan spor dallarını tanımayla başlamıştır. O dönemde, İstanbul'da, daha çok şehrin ileri gelen zenginleriyle Levanterler oynamışlardır golfü. Bu süre, uzun bir geçmiş kabul edilebilir fakat buna rağmen golf, yakın zamana kadar, diğer ülkelerdeki gibi bir gelişme göstermemiş ve pek büyümemiştir. Fakat şimdilerde durum değişmiştir ve bugün ülkemizde, Türkiye Golf Federasyonu adı altında bir kurum yer almaktadır.

Golf sporunun yaygınlaşmaya başlamasının ardından, golfle ilgili filmler yapılarak, daha büyük kitle-

lere ulaşılmıştır. Golfe merak saranlar, bu filmleri izleyerek ön bilgi edinebilirler. Mesela, dünya golf tarihinin gelmiş geçmiş en büyük amatör golfçüsü olarak kabul edilen Bobby Jones'un hayatının anlatıldığı film, bütün amatör sporculara ya da golf severlere tavsiye edilebilir. Bundan başka, golf ile Hint felsefesini bağdaştıran 'Bagger Vance' adlı film de öğretici olmakla birlikte ilginçtir. Golf sporuyla ilgili diğer filmler, 'A Gentlemen's Game', 'Happy Gilmore', 'The Greatest Game Ever Played', 'Caddyshack', 'Tin Cup' şeklinde sıralanabilir.

Golf sporunda amaç, golf topuna en az sayıda vuruş yaparak, sahada belirlenmiş olan on sekiz parkuru ya da çukuru tamamlamaktır. Golf sporu, her sahanın golfün başlıca prensipleri dikkate alınarak, birbirinden farklı bir tasarımla yapılmış olmasıyla, diğer spor dallarından ayrılır. Dünyada birbirinin tıpatıp aynısı hiçbir golf sahası yoktur. Her çukurun mesafesi de birbirinden farklıdır. Mesela birinci çukur 110 metre, on yedinci çukur 270 metre gibi. Çukurların mesafesi böyleyken, golf sahasının büyüklüğü, 5400metreyle 7000metre arasında değişebilir.

Golf oyununda rakip, aslında diğer oyuncular olsa da, sahanın zorlayıcılığı sebebiyle, kişi kendini ve

Golf Kuralları

- Arabayı Tee'in ve Green'in, Bunker'ların üzerinde, ya da Vor-Green üzerinde kullanmayınız.
- Bir önceki oyuncular görüş alanının dışına çıkmadan oyuna başlanmaz.
- Arabalar oyuncuların karşısına ve bir sonraki Tee'nin yönüne park edilir.
- Golf oynarken çıkan çimen parçalarını tekrar yerine yerleştirilir.
- Her oyuncunun yanında Pitch çatalı taşınması gerekir
- Hiç bir Putt- Line'nın üzerine basmayın.
- Bunker'da, topa vurduktan sonra her zaman ayak izleri tırmıkla düzeltilmez.
- Bayraklar dikkatli ve düz bir şekilde deliklere yerleştirilir
- Oyun sahasında sessiz ve soğuk kanlı olunur.
- Diğer oyuncular atış yaparken konsantrasyon için sesiz olunur, arabanızı durdurulur.
- Green'de ayaklar çimleri zedelemeyecek şekilde kaldırılır.
- Oyuncular Green'i her oyun bitiminde çabuk terk etmelidirler.
- Oyuncular oyun esnasında tehlikeli bir durumda görülürse, diğer oyuncular "Fore" diye yüksek sesle bağırma hakkına sahiptirler.
- Score Kartları bir sonraki Tee'de doldurulmalıdır.
- Sahada hızlı oynanılır ve gerekirse arkada daha hızlı oynayan grubun öndeki grubun kendi önlerine geçmesine izin verilmelidir.
- Nezaket en büyük yasadır
- Sahada ıslık çalınmaz
- Blue - Jean ile kulübe girilmez
- Polo T - Shirt ile geliniz, yuvarlak yaka T - Shirt ile Kulübe girmeyiniz
- Soft spike kullanılır
- Cep telefonu kullanılmaz

sahayı rakip olarak görür. Buradan hareketle, profesyonel golf, sportmenliğe değer verenlerin ödüllendirildiği bir spordur. Çünkü golf, iki temel esasa dayanır: oyuncuya ve sahaya saygı. Yani golf sporunda geçer akçe "saygı"dır. Söz konusu prensiplere bağlılık, bu sporun bu kadar yaygınlaşmasında rol oynamıştır ve bugün golf, ilgi çeken milyarlarca dolar değerinde bir endüstri haline gelmiştir.

Golfta dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bir golf oyuncusu, vuruş hazırlığına başladıktan sonra, vuruşu bitene kadar hareket etmemeli ve konuşmamalıdır. Vuruş hazırlığı, oyuncunun vuruş yapacağı sopasını çantasından almasıyla birlikte başlar. Vuruşu yapmadan önce her oyuncunun izlediği bir ritüel söz konusudur. Bu süreç, yaklaşık 30-40 saniye sürebilir. Söz konusu süre, konsantrasyon açısından çok önemli olduğu için, etraftaki oyuncular ya da seyirciler arasında konuşmalara son verilmelidir, yoksa oyuncu, konsantrasyonunu kaybedebilir. Bu nedenle vuruş gerçekleşirken, oyuncunun arkasında ya da onu rahatsız edecek bir yakınlıkta durmamak gerekir. En doğru yer, kişinin tam hizası ya da karşısıdır. Ayrıca, her insanın kendince bir "mahrem alan", bir güvenli alanı vardır. Kişi, sizin bu alana girdiğinizi, bu alanda sizin varlığınızı hissettiği anda, konsantrasyonu tehlikeye girer.

Oyuna katılan her oyuncu sırayla başlangıç vuruşunu yapar. Sahanın çukura kadar olan bölümünde, fair-way adı verilen sahanın esas oyun alanına topu atmak hedefdir. Bu alan diğer alanlara göre daha düzgün ve kısa kesilmiş çimlerden oluşur, bu bakımdan vuruş yapmaya daha elverişlidir. Yaklaşık 30 ile 90 metre genişliğinde olabilir. Burada marifet, topu sahanın düzgün çimli alanlarına atabilmektir. Bu alanın iki yanında 'rough' (kaba çim) adı verilen bölge yer alır. Bu bölgede uzun otlar, ağaçlar, çalılıklar, kumlu ya da topraklı bölgeler bulunabilir. Buralarda vuruş yapabilmek için özel teknikleri bilmek gerekir. Eğer bu tür engeller, doğal olarak, yani kendiliğinden yer almıyorsa, o zaman mimarî olarak bir şeyler yapılır. Sahanın mimarı tarafından, sahaya yapay engeller yerleştirilir: kum havuzları, küçük göller gibi... Maksat, 'green' adı verilen, bayrak direğiyle özel olarak işaretlenmiş çukurlara topu atmaktır. En az vuruşla on sekiz parkuru tamamlayan oyuncu, oyunu kazanır. Golf, daha önce denildiği gibi, sportmenlerin sporu olduğu için, nezaket en önemli kuraldır. Sahada ıslık çalmamak gerekir. Golf kulübüne giderken, jeans tercih edilmez ve cep telefonunu da kullanmamak lazımdır.

Golf oynamak niyetinde olan kişinin, bilmesi gereken pek çok terim mevcuttur. Bunlar, belki de golf sporu bize Batı'dan geldiği için, daha çok yabancı dildedir. Mesela, ace (topun deliğe bir vuruşta sokulması), fore (oyuncu tehlikeli bir durumda görüldüğünde söylenir), apron, backspin, caddy, club (green dışındaki topa vurmaya için kullanılan golf sopası), divot (sopanın çimden kopardığı parça), honour (oyuna başlama şerefi), iron, marker, mulligan, nassau, open face, par, rabbit (golfe ilk başlayana verilen ad).

Golf Nasıl Oynanır

Oyuna katılan her oyuncu sırayla başlangıç vuruşlarını yaparlar. Sahanın çukura kadar olan bölümünde fair-way adı verilen sahanın esas oyun alanına topu atmak amaçlanır. Bu alan diğer alanlara göre daha düzgün ve kısa kesilmiş çimlerden oluşur ve yaklaşık 30 ila 90 metre genişliğinde olabilir; vuruş yapmaya daha elverişlidir. Marifet topu sahanın düzgün çimli alanlarına atabilmektedir.

Bu alanın iki yanında rough (kaba Çim) adı verilen bölge yer alır. Bu bölgede uzun otlar, çalılıklar, ağaçlar veya kumlu-topraklı bölgeler yer alabilir. Buralardan golfçünün vuruş yapabilmesi için özel teknikler gereklidir. Doğal olarak bu tür engellerin olmadığı sahalarda yapay engeller golf sahası mimarı tarafından sahaya yerleştirilebilir. Kum havuzları, küçük göller vs. Oyuncular isabetli atışlarla green adı verilen, bayrak direğiyle özel olarak işaretlenmiş çukura topu atmaya hedeflerler. En az vuruşla topu çukura atabilmek oyunun amacıdır. Oyun 18 parkurda tamamlandıktan sonra biter. En az vuruşu yapan oyuncu kazanır. Daha sonra putting green adı verilen pata alanıyla çukur sona erer. Pata alanı çok kaliteli çimle kaplı ve sürekli kısa kesilerek pata yapmaya uygun hale getirilmiş, ortasında veya kenarında bayrakla işaretlenmiş çukura verilen addır.

Alanın düzgün olmasının yanı sıra yine mimarın yeteneğine bağlı olarak çeşitli seviyeler ve eğimler oluşturularak pata atışlarının güçleştirilmesi sağlanabilir. Greenler topun en iyi şekilde yuvarlanması için bakımı son derece titizlikle yapılan özel çimlerden yapılır. Green de atış yapılırken bayrak çıkartılır.

Malzemeler nereden alınır?

Golf türkiyede yeni yeni ilgilenilen bir spor olduğu ve henüz çok sayıda golfçü bulunmadığı için ülkemizde pek golf mağazası yok. Golf malzemelerini daha çok golf kulüplerinin kendi proshoplarında bulabilirsiniz. Golfun daha yaygın oynandığı ülkelerde sadece golf üzerine iş yapan mağazalar bulunuyor. Amaç en iyi malzemeyi en ucuza almak. En uygun fiyata alınabilecek ülke Amerika. Uzak Doğu'da da bu alanda mağazalar bulmak mümkün. Yeni başlayanlar büyük bir yatırım yapıp malzemeleri almak yerine ders alırken golf kulüplerinden malzeme kiralayabilirler. ■

CEP TELEFONU, BİLGİSAYAR VE ELEKTRONİK EŞYALARA DİKKAT EDİN...

Teknolojik ürünler hastalık saçıyor. Özellikle elektromanyetik dalgalar yayan cep telefonları, bilgisayarlar, televizyonlar ve mikrodalga fırınlar gibi elektronik ürünler başta kanser olmak üzere birçok hastalık riskini artırıyor.

Yazı: Özgür Çetin

Radio, televizyon, telsiz verici istasyonları, antenler, televizyon ve bilgisayar monitörleri, enerji nakil hatları, akım taşıyan kablolar, mikrodalga fırınlar, radar sistemleri, radyo, mobil ve uydu iletişim sistemlerinin elektromanyetik ışınlar yaydığı ifade eden uzmanlar, REFLEX isimli Avrupa Birliği projesinde, cep telefonlarının yaydığı elektromanyetik ışınların, hücre DNA ipliklerinde kopmalara ve diğer genotoksik oluşumlara neden olduğunun tespit edildiğini belirtiyorlar. Dünya Sağlık Örgütü destekli INTERPHONE Projesinde de bu ışınların beyin, duyma siniri, lenfatik doku ve kulak altı tükürük bezlerinde tümör oluşumlarına yol açabildiğinin görüldüğü belirtildi.

Cep'teki Tehlikeden Korunun

Cep telefonlarının, yaydığı elektromanyetik enerji nedeniyle insanda beyin tümörü, kısırlık, hipertansiyon ve kansere yol açabildiğini belirterek, bu etkilerden korunmak için günlük yaşamda kulaklık takma, harici antenli cep telefonları kullanma gibi bazı pratik yollara başvurulabileceğini bildirdi. Ayrıca bilim adamları ve doktorlar, cep telefonlarının kısa vadede kalp pilinde bozulma, dikkatin azalması, geçici işitme bozuklukları, görüş alanında daralma, kulak çınlaması ile kulaklarda ısınma, yorgunluk, baş ağrısı ve sersemlik hissine yol açtığını anlattı.

Kalp rahatsızlıkları, kalıcı işitme bozuklukları, hafıza kaybı, beyin tümörü riski, kan-beyin bariyerinin zedelenmesi, bağışıklık sistemi hasarları, sinir sistemi bozuklukları, karmaşık rüyaların görülmesi, kısırlık ve düşük yapma riskinde artış, genetik yapının bozulması, çeşitli kanserler, hipertansiyon ve kusurlu embriyo gelişimini de cep telefonlarının uzun vadeli etkileri arasında sayılıyor.

Korunmak İçin Pratik Yollar

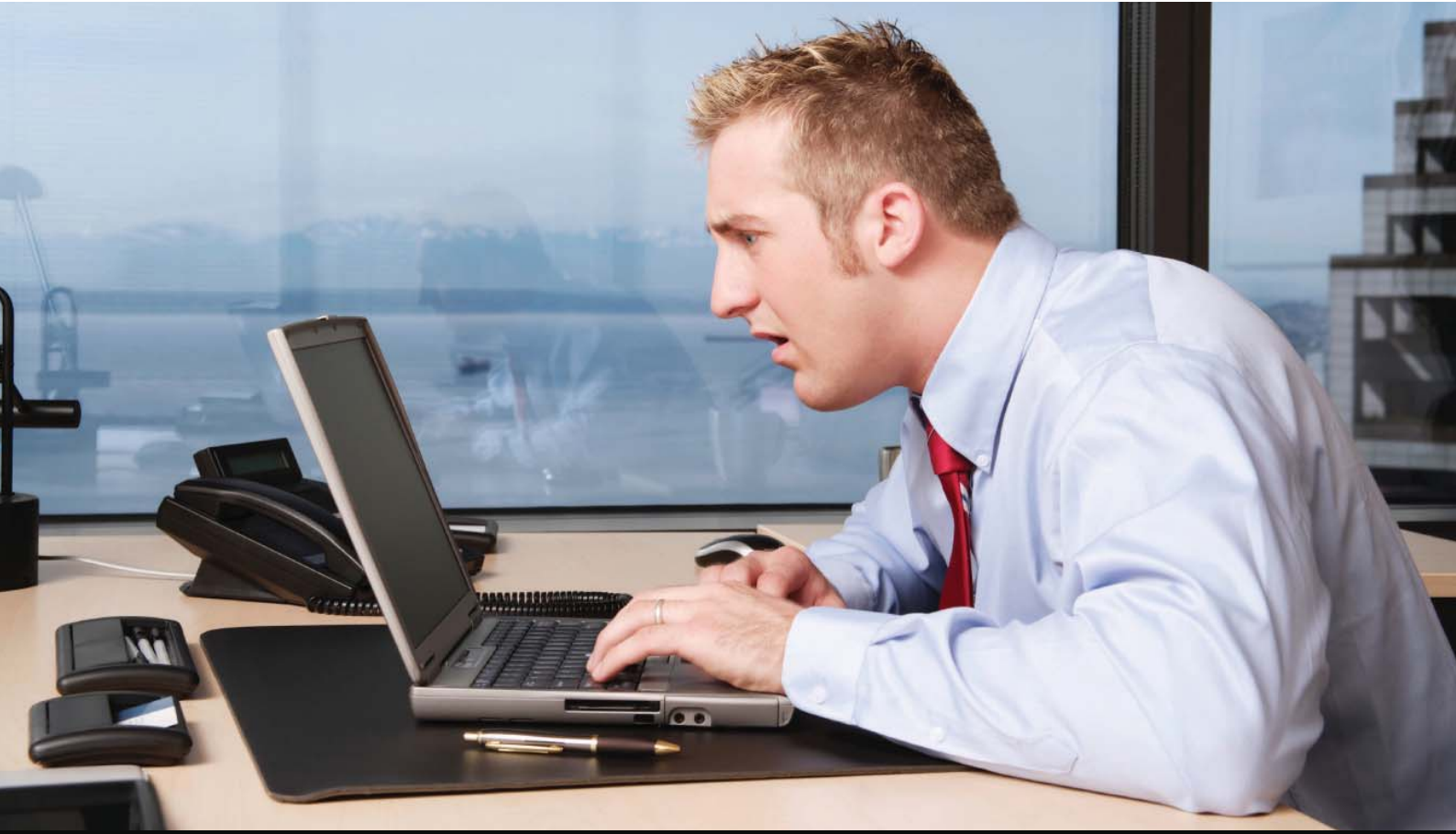
Cep telefonunun yaydığı elektromanyetik etkilerden korunmak için günlük hayatta bazı pratik yollara da başvurulabilir. Bu yollardan bazıları, kulaklık kullanmak, cep telefonunu kalp, beyin ve diğer yaşamsal organlardan uzak tutmak, harici antenli cep telefonları ile SAR (özgül emilme oranı) değeri düşük cihazları tercih etmek ve numara çevrildikten hat bağlanana kadar geçen sürede telefonu vücuttan uzak tutmak olarak sayılabilir. Ayrıca otomobil, asansör gibi dar ve kapalı alanlarda veya bodrum katı gibi erişimin zayıf olduğu alanlarda da telefon görüşmesi yapmamak gerekiyor.

Uzmanlar acil durumlar dışında hamilelikte cep telefonu kullanılmaması gerektiğini de vurgulayarak, cep telefonunu, bebekler ve çocukların yakınında kullanmamak gerektiği, acil durumlar dışında da çocukların kullanmamasında yarar olduğunu ifade ediyorlar.

Bilgisayarların yaydığı elektromanyetik dalgaların en çok gözlerde olmak üzere tüm sinir sistemi ve vücut üzerinde olumsuz etkileri olduğunu dile getiren Sorucuoğlu, "Ekranla en az 120 cm mesafe mutlaka sağlanarak çalışılmalıdır. Doğru pozisyonda oturmak da çok önemli bir önlem olacaktır" dedi. Uzmanlar planlı bir şekilde bilgisayar kullanılması gerektiğini belirterek "Bir saat çalışmadan sonra mutlaka en az 15 dakika ara verilmeli böylece hem gözlerin hem kas iskelet sisteminin rahatlaması sağlanmalıdır" uyarısını yapıyorlar.

Elektronik cihazlarda kullanılan PVC, Kurşun, Cıva, Kadmiyum, Fosfor, Plastikler, klorlu solventler hem çevreye hemde insan sağlığına ciddi zarar veriyor. Örneğin, 56 ekran bir TV tüpünde 2- 4 kg kurşun bulunuyor. Türkiye'de elektronik atıkların çevreye ve insan sağlığına verdiği zararlar konusunda bilinç oluşturulamadı.

Elektronik atık türleri ve zararları:

Kurşun: İnsan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri iyi bilinmektedir. Çocuklarda beyin hasarı ve üreme bozukluklarına sebep olduğu için çocuklar için üretilen malzemelerde Kurşun kullanılması yasaklanmıştır.

Cıva: Anne sütüyle bile çocuklara geçebilen cıva en düşük dozlarda bile zehirlidir, beyin ve böbreklere zarar verir.

Kadmiyum: İnsan vücudunda böbrekte biriken Kadmiyum kırılğan kemiklere etkisi olduğu gibi zehirleyicidir.

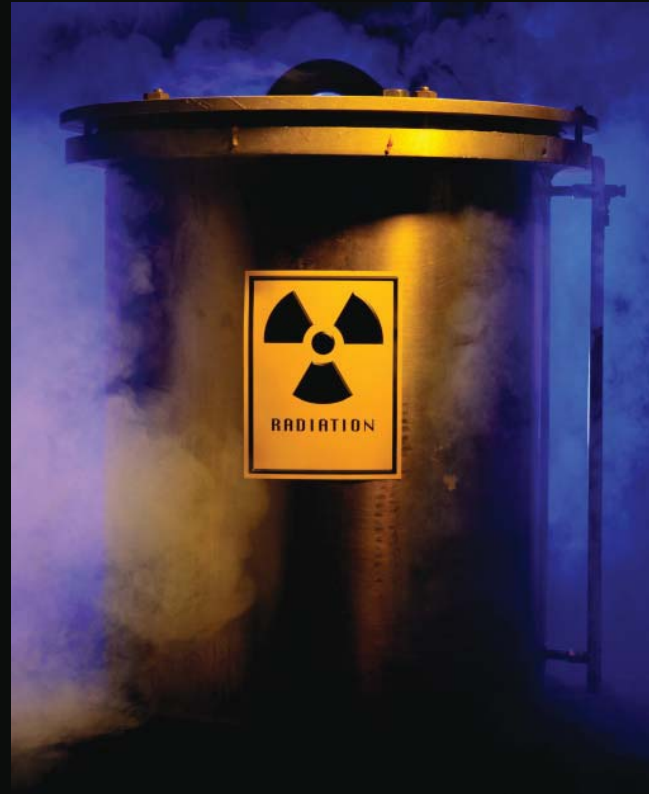
Bromlu Alev Geciktiriciler: Bu madde işyerlerindeki bilgisayarlar üzerindeki tozlarda bulunmaktadır. ABD ve İsveç'te anne sütünde çok fazla miktarda rastlanan geciktiriciler hormonal fonksiyonları önemli ölçüde etkiler.

Baryum: Kısa süreli de olsa Baryuma maruz kalan insanlarda kas zayıflığına, kalp ve karaciğer hastalığına sebep olmaktadır.

Beliryum: Kansorejen maddeler arasına alınmıştır.

Hava kirliliğine yol açan gazların insan sağlığını nasıl etkilediği yıllardır araştırılan bir konu. Hava kirliliğinde en çok açığa çıkan gazlardan biri olan sülfürdioksit, solunum yolu problemlerine yol açıyor; üstelik akciğer dokusunu da zedeliyor. Monoksit, sinir sisteminin çalışmasını etkiliyor. Kurşun ise çocuklarda beyin zararlarına yol açıyor. Yine bol miktarda bulunan nitrojendioksit, nefes almayı güçleştirirken astıma da neden oluyor.

Yüksek gerilim hatları yakınındaki evlerde yaşayan çocuklarda çocukluk çağı kanserlerindeki artışın epidemiyolojik olarak gösterilmesi ile tüm bu konudaki araştırmalar US National Academy of Sciences (Amerikan Bilimler Akademisi) tarafından tekrar incelenmiş ve 1996 yılında yüksek gerilim hatları yakınında yaşayan çocuklarda lösemi görülme riskinin diğerlerine göre 1.5 katı fazla olduğu Amerikan Bilimler Akademisi tarafından kabul edilmiştir. ■

YARARLARI VE ZARARLARIYLA GEN BİLİMİ

Gen bilimi, bilim adamlarının son yıllarda üzerinde en çok çalıştıkları, en çok bütçe ayrılan bilim dalı. Hastalıkların azaltılması hatta yok edilmesi, hayvan ve bitkilerdeki verimin artırılması gibi hedeflerinin yanı sıra, yeni hastalıkların oluşması, tabiatın aşırı derecede kirlenmesi, sosyo-ekonomik problemler gibi birçok sorunu da beraberinde getiren bir konu. Türkiye'nin de ilk kopya koyunu üretmesi ve tarımda genetiği değiştirilmiş ürünlerin yıllardır İsrail'den alınması gibi sebeplerle ilgilendiği bu konu şimdilik çok fark edemesek de önümüzdeki yıllarda dünyadaki en önemli konu olmaya aday.

Kaynak: Türk Tabipler Birliği

İnsan genlerinin sıralanması ile ilgili bilgiler ışığında, bilim adamlarının insan biyolojisi ile ilgili yeni bir başlangıç oluşturduğu ve yeni tedavi uygulamalarının, devrim yaratacak ilaçlarla gündeme geleceği bildirildi. Şimdiye kadar insan ile ilgili olarak düzenlerle DNA kodlarının her bir varyasyonunun kromozomlar için bir belirleyici olduğu ve bu sayede, genlerin taşıdığı mikroskopik yapının incelenebileceği belirtildi. Bilgisayarın genlerin araştırılması konusunda bir hız kazandırdığına değinen bilim adamları, insan vücudunda incelenecek DNA'ların, bilgisayar ortamında çabuk araştırılarak sonuçlandırılabilirdiğini kaydediyor.

Bilgisayar yardımı ile hastalıklı genlere benzeyen bilinmeyen genlerin de hızlı bir şekilde analiz edilebileceği, bu şekilde DNA'ların tek başına araştırılmasına gerek kalmayacağı bildiriliyor. Böylece DNA'ların analizine harcanan yıllar sürecektir araştırmaların kısa bir zamana sığdırılabileceği kaydediliyor.

İnsanın biyolojik yapısının sıralarını ortaya koyan gen sıralamasının öncelikle kalp hastalıkları, kanser, sinir sistemi bozuklukları, enfeksiyonlar ve çevresel etkenlerin yol açtığı hastalıklar ile mücadelede kullanılacağına dikkat çeken bilim adamları, önümüzdeki yıllarda bu konularda, insanlara büyük müjdelere verilebileceğini ve insan ömrünün giderek uzayabileceğini ileri sürüyor. Gen haritası ile ilgili yapılan son araştırmalar, bugüne kadar insanın biyolojik yapısı ile ilgili olarak tıp dünyasının çok az bilgilere sahip olduğunu da ortaya koymuş oldu.

Öte yandan, ABD'deki birtakım sivil toplum kuruluşları, insanların gen yapılarının bilinmesiyle, meydana gelecek hastalıkların önceden belirlenebileceğini ve bunun da insanlar arasında ayrımların doğmasına neden olacağını

kaydediyor. İnsanların sağlık durumlarıyla ilgili bilgilerin gizli olmaması durumunda, gelecekteki sağlık durumları saptanabilen insanların, iş bulma konusunda zorluklarla karşılaşabileceği ve eleman alacak firmaların bu bilgileri kullanarak, insanlar arasında ayrıma gidebileceği öne sürülüyor.

Gen haritasının çıkarılmasından elde edilecek en büyük fayda ise ilaçların geliştirilmesinde olacağı benziyor. Kişinin genetik özellikleri belirlendiğinde, kişiye özel ilaç üretimi gündeme gelebilecek. Ayrıca hastalığın erken teşhisi de sağlanacak. Halen 500'ün altında hastalık için ilaç mevcutken, bilim adamları genetik alanında kaydedilecek gelişmelerden sonra bu sayının binlerle ifade edileceğini ifade ediyor.

İnsan gen haritası projesi son zamanlarda çok ilerledi ve bilim adamları pek çok boşluğu doldurmayı başardı. Ancak dizilimin tamamlanması için henüz çok iş olduğu belirtiliyor.

Projenin başarıya ulaşması için dünyanın her tarafında binlerce bilim adamının emek sarfettiği belirtilirken, konunun ciddi yasal, etik ve sosyal tartışmalar gündeme getireceği de ekleniyor. Uzmanların ortak görüşüne göre, bu çalışmanın faydalarını dünyaya yaymak ve eşit şekilde paylaşmak için anlayış ve erdem gerekecek.

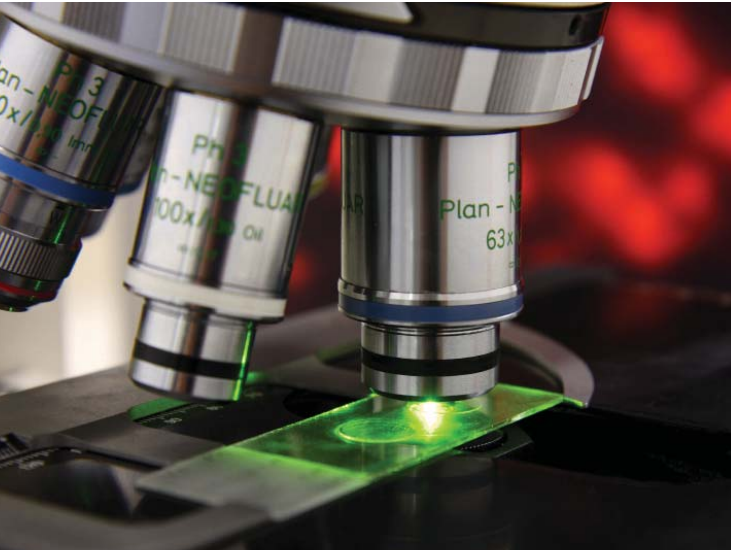

Türkiye'de ilk kopya koyun: 'Oyalı'

Devlet Planlama Teşkilatı ve TÜBİTAK destekli projeler kapsamında yer alan "Kopya Koyun Projesi" Türkiye'nin ilk klon projesi olarak bilim tarihine geçti. Veterinerlik Fakültesi bünyesinde uzman bir ekip tarafından 3 yıldır sürdürülen çalışmaların ilk meyvelerini vermeye başladığı kaydedildi. Kasım 2007'de gerçekleşen sezaryen doğumla dünyaya gelen koyuna "Oyalı" adı verilmiş. Bu proje ile Türkiye'nin mezbaha materyalinden elde edilmiş yumurta hücreleri ile çalışan 4. ülke durumunda olduğu dile getiriliyor.

İnsan gen haritası projesi son zamanlarda çok ilerledi ve bilim adamları pek çok boşluğu doldurmayı başardı. Ancak dizilimin tamamlanması için henüz çok iş olduğu belirtiliyor.

Madalyonun Öteki Yüzü: Genetiği Değiştirilmiş Ürünlerin Zararları

Genetik Mühendislik ürünleri teknolojisi, yaşayan organizmaların genetik ana yapısını değiştirmeyi ve elde edilen yeni ürünleri kâr amaçlı olarak satmayı hedefleyen bir çalışma koludur. Bu teknoloji bazı milletler arası “yaşam bilimi” firmaları tarafından sürdürülmektedir. Bu firmalar çalışmalarının dünyadaki açlığı azaltacağını, hastalıkları tedavi edeceğini, insan sağlığını olumlu etkileyeceğini, tarımda sürekliliğin sağlanabileceğini iddia etmektedirler. Oysa, gerçekte yapılan çalışmalara bakıldığında esas amacın dünyadaki tohum, gıda, tıbbi ürünler, lifli besinler sektörlerini kontrol altına almak ve monopol oluşturmak olduğu görülmektedir.

Bu mühendislik dalı halen gelişme aşamasındadır. Sözkonusu teknoloji o kadar güçlüdür ki sadece türler arasındaki değil insanlar, hayvanlar ve bitkiler arasındaki genetik koruma duvarlarını dahi yıkabilir. Çeşitli virüsleri, antibiyotige dirençli genleri, bakterileri vektör, işaretleyici ve promoter olarak kullanarak genetik kodları kalıcı olarak değiştirir ve daha sonra genleri değiştirilmiş organizmalar bu genetik değişimleri kendilerinden sonraki nesillere kalıtım yoluyla aktarırlar.

Dünya üzerindeki bütün genetik mühendisleri genetik malzeme ilaveler yapmak, yeniden düzenlemek, düzeltmek, programlamak gibi işlerle meşgul olmaktadır. Bitki, balık ve bazı hayvanların kromozomlarına hayvan genleri ve hatta insan genleri enjekte edilerek hayal edilemeyecek transgenic (farklı canlıların genleri arasında yapılan transferlerden) yaşam biçimleri elde etmektedirler. Tarih boyunca ilk defa uluslararası bioteknoloji şirketleri yaşamın mimarları ve sahibi konumuna gelmişlerdir.

Kanuni kısıtlamalar ve kurallar, isimlendirme şartları veya bilimsel protokoller çok az olduğu için biyomühendisler yüzlerce yeni “franken foods” (yapay, farklı türler arası birleştirilmiş genlerden oluşan besinler) ve tahıl türleri yetiştirmeye başladılar. Bunlar insana ve çevreye zarar verici niteliktedir ve ayrıca dünyadaki milyarlarca çiftçi ve köylü için de negatif sosyo-ekonomik etkileri vardır.

Gün geçtikçe artan sayıda bilim adamı kullanılan gen ayırma teknolojilerininin tam gelişmemiş, yanlış ve sonuçlarının öngörülemediğini söyleyerek ikazda bulunmaktadır. Ancak, ABD'nin liderliğindeki bioteknoloji taraftarı hükümetler ve düzenleyici kurumlar tüm Genetik Mühendisliği ürünü yiyeceklerin geleneksel yiyeceklerle aynı olduğunu ve özel bir şekilde etiketlenmesine veya pazarlama öncesi bir zararı olup olmadığını anlaşılabilirliği için bir teste tâbi tutulmalarına gerek olmadığını söylemektedir. Süpermarketlerdeki besinlerin çoğunda genetik katkı maddeleri vardır ve testler de bunu doğrulamaktadır. Buna ek olarak düzinelere genetiği değişmiş tarım ürünü geliştirilmektedir ve bunlarda kısa bir zaman sonra piyasaya sürülmüş olacaktırlar. Gelecek 5-10 yıl içinde ABD'deki besin ve lifli gıdaların tamamının genetiği değiştirilmiş olacaktır. Bunların arasında soya fasulyesi, mısır, patates, canola yağı, pamuk tohumu yağı, papaya, domates ve süt ürünleri sayılabilir.

Genetiği Bozulmuş Besin Maddelerinin Başlıca Zararları:

Toksinler ve Zehirler

Genetik mühendisliği uygulanmış ürünler potansiyel olarak toksik olup insan sağlığını tehdit edici bir konumdur. 1989 yılında L-tryptophan isimli çok bilinen bir maddenin genetik mühendisliği uygulanmış bir türü 37 Amerikalı'nın ölümüne ve 5000 kişininde sakatlanıp ölümcül ve ızdıraplı bir kan hastalığına yalananmasına (eosinophilia myalgia syndrome "EMS") sebep olmuştur.

Japonya'nın üçüncü büyük kimyasal şirketi olan Showa-Denko ilk defa 1988-89 yıllarında serbestçe satılan bileşimde genetik mühendisliği uygulanmış bakteriler kullanmıştır. Düşünülen odur ki DNA nakli işleminde bakteriler bir şekilde kirlenmiş ve de bu insanların hastalanmasına neden olmuştur. Bu yüzden Showa Denko şirketi ilaçdan zarar görüp EMS hastağına yakalanan kişilere 2 milyar dolar tazminat ödemiştir.

Bütün bunlara rağmen yeterli denetim olmadığı için tü-

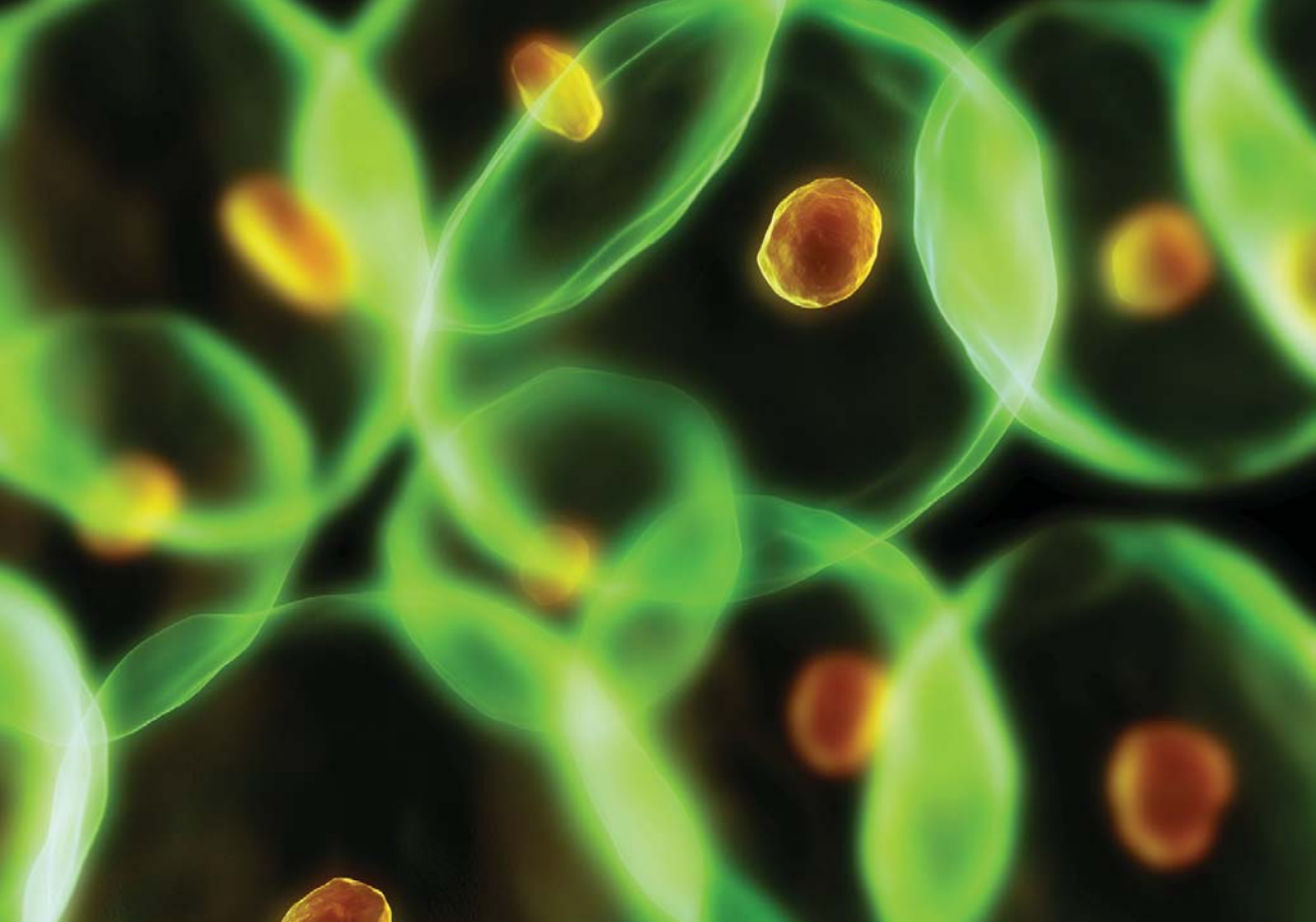
keticiler kobay olarak kullanılmak durumundadırlar.

Artan kanser riski

1994 yılında FDA, bir firmanın Büyüme Hormonu satmasını ve süt veren ineklere bu hormonun enjekte edilmesini bilim adamlarının tüm itirazlarına rağmen onaylamıştır. Bu ineklerin sütünden elde edilen besinleri tüketen insanlarda göğüs, prostat ve kolon kanserine yakalanma riski oldukça fazladır.

Yiyecek alerjileri

Yiyecek alerjisi olan kişiler de (ki Amerikalı çocukların %8 inde bu sorun vardır) semptomlar hafif huzursuzluktan ani ölüme kadar değişkenlik gösterir. Dolayısıyla bu kişiler günlük besin maddelerine eklenen yabancı proteinlerden zarar görebilirler, çünkü söz konusu proteinler insanlar tarafından şimdiye kadar hiç tüketilmemişlerdir. Gelecekte olası bir kamu sağlığı felaketini önleyebilmek için pazarlama aşamasından önce hayvanlarda ve gönüllü insanlarda uzun dönemli testler yapılması gereklidir. ■

DÜNYANIN İLK SPORTİF AKTİVİTE COUPE'Sİ: BMW X6

BMW X ailesinin son üyesi X6 SAC (Sports Activity Coupe) segmentinde, SAV'ın konfor ve cömertliğiyle büyük bir coupe'nin dinamizmini birleştiriyor.

Yazı: Melike Bace

Sports Activity Coupe segmentinde bulunan X6, spor otomobilin etkileyici performansına, SAV'ın rahatlığını, konforunu ve büyük bir coupe'nin atletikliğini ekleyen bir tasarıma sahip.

BMW'nin dinamik tasarım anlayışının son göstergesi olan X6 hangi açıdan bakılırsa bakılsın kendisini izleyenleri büyülüyor. BMW X6'ya yandan bakıldığında tipik zarif bir coupe'nin özellikleri dikkatleri çekiyor. Tavan çizgisi bagaja doğru yumuşak bir geçişe sahip ve bu geçişle birlikte X6'nın silüeti daha etkileyici bir çizgiye kavuşuyor.

Dinamik Performans Kontrolü

BMW X6'nın farklılıkları sadece tasarımla sınırlı değil. Dinamizmi ve çevikliği X6'nın yadsınamaz ve rakipsiz artılarını oluşturuyor. X6'nın sürüş dinamiklerinin kaynağı da BMW'nin yeni geliştirmiş olduğu yürüyen aksam sistemi. X6 standart olarak Dinamik Performans Kontrolü'nü sunuyor.

Yeni BMW X6 ile sürüş keyfini ve çevikliği bugüne kadar görülmemiş bir boyuta taşıyan, yeni yürüyen aksam sisteminin ilk otomobil üreticisi olarak BMW; bu boyutlardaki bir araçta standart olarak Dinamik Performans Kontrolü sunuyor. X6'nın kullanımını kolaylaştıran Dinamik Performans Kontrolü'nde kuvvet arka aksta kademeleri olarak iki lastik arasında dengeleniyor ve bu özellik X6'nın viraj içlerindeki performansını ve yol tutuş dinamiklerini artırıyor.

Geniş İç Mekan

Coupe keyfine ve sürüş özelliklerine bütünüyle sahip olan X6 klasik coupelerin bir adım önüne geçiyor. Gerek iç mekanı gerekse lüks donanımlarıyla ra-

kipsiz bir coupe olan X6, özellikle arka koltukta oturan yolcuların sürüşten maksimum keyif almalarını sağlayacak bir oturma düzenine sahip. Arkada bulunan sportif koltuklar ile yolcuların yoldan sürücü kadar keyif alması amaçlanıyor.

Yine arka koltuklarda geniş diz ve baş mesafeleri BMW X6 ile uzun yolları keyifli yolculuklara dönüştürüyor. Oldukça geniş bir iç mekana sahip olan X6'nın bir diğer özelliği de konforlu iç mekana paralel olarak 570 litrelik bir bagaj hacmi sunuyor olması.

Yenilikçi Motor

Dünyanın en performanslı ve dinamik güç makinelerini üreten BMW, verimli ve yenilikçi motorlarla öncülüğünü gösteriyor. BMW X6'da kullandığı yeni 4.4 litrelik V8 motorla teknolojiye yeni bir sayfa açıyor. Bu yeni teknoloji V8 motorda Yüksek Hassasiyetli Enjeksiyon ile Twin Turbo teknolojisi ilk kez birlikte kullanılıyor. Bu iki teknolojinin harmanlanmasından oluşan maksimum sürüş keyfine 407 bg güç ve 1.750 ile 4.500 d/d arasında 600 NM'lik tork değerleri ekleniyor. Bunun yanı sıra dönme direnci azaltılmış lastikler, fren enerji desteği ve hava kapakçığı kumandası gibi BMW EfficientDynamics önlemleri sayesinde BMW X6, düşük yakıt tüketimi ve CO2 emisyon değerleriyle hayranlık uyandırıyor.

X6 xDrive50i yüksek performansı ve boyutlarına göre 12.5lt /100 km'lik yakıt tüketim oranlarıyla tutumluluğunu gösteriyor

ve sınıfının en başarılı Coupe'si unvanını alıyor. BMW X6'nın bir diğer seçeneği olan 3,0 lt'lik sıralı altı silindirdi benzinli xDrive 35i modeli, Yüksek Hassasiyetli Enjeksiyon ve Twin Turbo teknolojisiyle BMW'nin "Verimli Dinamizm" felsefesinin en iyi örneklerinden birini oluşturuyor. 306 bg güç üreten altı silindirdi motoruyla xDrive 35i , sınıfının en kuvvetlisi durumunda. Yüksek verim ve dinamizminin karşısında 10.9 lt/100 km'lik yakıt tüketim değerleri X6'nın başarısının anahtarı.

Dizel Ve Benzinli Motor Seçenekleri

BMW X6'nın dizel motor seçenekli versiyonlarından biri olan X6 xDrive 35d'de yenilikçi değişken Twin Turbo teknolojisi kullanılıyor. 3.0 litrelik motoruyla 100 km'de ortalama 8.3 lt yakıtı ihtiyaç duyan xDrive 35d'nin 0-100 km sprinti için sadece 6.9 saniye yeterli oluyor.

Dizel motor seçenekli X6 modelleri arasında başlangıç seviyesini oluşturan 3.0 litrelik X6 xDrive 30d Common Rail Enjeksiyon teknolojisi ve turboşarj ile 235 bg güç ve 520 NM'lik tork ürettiyor. xDrive 30d'nin 8.2 lt/100 km'lik yakıt tüketim oranları da dizelin düşük yakıt tüketimiyle BMW motorlarının performansının buluşmasını oluşturuyor. X6 modellerinin ortalama CO2 emisyon oranları 217-299 gr/km olarak değişiyor. ■

DR. HAKAN GÜRSU'NUN TASARIM HARİKASI: VOLİTAN

Gürsu, 13 Ekim'de New York'ta Uluslararası Tasarım Ödülü'nü alır. (IDA 2007) Üstelik iki dalda: hem deniz araçları hem de tüm ulaşım araçları dalında. Yani 1438 projenin içinde iki kez birinci seçilir!

Yazı: Seda Yeşildal

Dr. Hakan Gürsu

1959 İstanbul doğumlu olan Hakan Gürsu, 1984 senesinde ODTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümünü birincilik ile bitirdikten sonra 1987'de Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilim dalında master yapar. 1988 senesinde başladığı doktora çalışmasına, 1991'de Japonya'da gerçekleştirdiği proje çalışmalarıyla devam eder ve 1996'da doktorasını tamamlar. Mezun olduğu seneden itibaren katıldığı ulusal ve uluslararası yarışmalarda, yaptığı mekân ve ürün tasarımlarıyla çeşitli ödüllere layık görülür. Moskova ve Tokyo'da iç mimarlık, şehircilik ve ürün tasarımı alanlarında değişik projelerde çalışır. Tokyo Metrosu için geliştirdiği kentsel mobilya projesi, ona, Japon Endüstri Tasarımcıları Derneği ile Japon hükümeti tarafından her yıl bir yabancı tasarımcıya verilen "Pioneer of Design" ödülü-

nü kazandırır. Üniversite ve sanayi arasındaki işbirliği çerçevesinde, adına kayıtlı endüstriyel ürün tescili olan birçok ürünün meydana getirilmesinde katkıda bulunur. Gürsu, halen ODTÜ'deki görevine devam ediyor ve Designnobis'teki çalışmalarını da sürdürüyor. Gürsu'nun, uluslararası platformlarda ses getiren son çalışması Volitan ise Uluslararası Tasarım Ödülü 2007 (IDA 2007)'yi aldı.

Peki nedir Dr. Hakan Gürsu'ya o kadar kişinin arasından sıyrılmasını sağlayarak birinciliği getiren icat? Gürsu, önce bir tekne düşler. Öyle bir tekne ki, yakıtı olmadan da gidebilsin, yelkeni olsun ama rüzgâr esmediğinde bile yüzsün. Ve Gürsu, bu rüyasını gerçeğe çevirir, düşlediği tekneyi gerçekten yapar. Hem de

Çevreciliğin kurallarından biri de dayanıklı tüketim malı yapmak: Volitan'ın ömrü seksen yıl. Bunlara ilaveten, Volitan, rahatına düşkünlere, ehl-i keyiflere de hitap ediyor; çünkü on iki kişinin çok rahat yaşayabileceği lüks yat ayarında bir konfora sahip.

KIRMIZI
BEYAZ

79

başarı portreleri

2022

Volitan nasıl bir tekne? Biraz daha yakından tanıyalım. Volitan'ın en üstün özelliği çok çevreci oluşu. Hiçbir petrol ürünü yakıt kullanmıyor. Asla karbondioksit atığı üretmiyor. Herhangi bir limana girip yakıt almasına gerek olmadığı için, Volitan'la hiç durmaksızın dünya turu yapmanız mümkün. İçme suyu almanıza da gerek yok; çünkü tekne, bir yandan giderken bir yandan deniz suyunu tatlı suya çeviriyor. Volitan, bir yelkenli olmakla birlikte, rüzgâr esmediği zaman da gidiyor.

öyle eşsiz bir teknedir ki bu, dünyanın diğer bütün dehalarını kendine hayran bırakır. Gürsu, 13 Ekim'de New York'ta Uluslararası Tasarım Ödülü'nü alır. (IDA 2007) Üstelik iki dalda: hem deniz araçları hem de tüm ulaşım araçları dalında. Yani 1438 projenin içinde iki kez birinci seçilir! Hatta ona birincilerin birincisi demek daha yerinde olur. Çünkü bu yarışma, "kazananların", daha önce birincilik almış tasarımların müsabakasıdır.

Latince'de 'hızlı yol alan' anlamına gelen Volitan, Akdeniz sahillerinde görülen bir uçanbalığın da adı aynı zamanda. Bu balığın enteresan bir performansı var. Suyun üzerinde 200 m kadar gidebiliyor. Balığın da, kelimenin Latince anlamını da çok seven Hakan Gürsu, tasarladığı ürüne bu adı verir. Gürsu'nun kendi ifadesiyle, bu tür uluslararası yarışmalarda menşeyinizi belirtecek her şeyden, hem stratejik hem de etik açıdan kaçınmak gerekiyor.

Gürsu'ya göre, uluslararası camiada gerçekleştirilen yarışmalarda, bir Müslüman ve -Batı'nın tabiriyle- Ortadoğulu olmak bazen engel teşkil edebiliyor. Söz konusu ödülü Zaha Hadid dışında kazanan tek Müslüman Hakan Gürsu. Bazı yarışmalarda bu durumun kendilerine 'off the record' olarak söylendiğini de belirtiyor Gürsu: "Katılmayın, size ödül vermezler!" Buna "handikap puanı" deniyor. Yani birinci torbadan değil, üçüncü torbadan geliyorsunuz. O yüzden de mükemmelin de

mükemmeli yapmanız gerekiyor. Ve en mükemmeli yapmak, neredeyse bir önyargıyı kırmaktan daha kolay... Hakan Gürsu, bu Ortadoğulu olmak hususunda şunları söylüyor: "ABD'de çok saygın, önemsenen bir internet sitesi var: Pure Contemporary Behind the Curtain. Orada kalemi kuvvetli ve çok etkin bir kadın yazar, Diane Burley, bizim tasarımlarımız hakkında, daha biz ödül almadan önce bir makale yazmış ve 'Bu ekibe dikkat, bunlar bir şey yapacak.' demiş. Ama asıl önemlisi, bizi tanıtırken 'Ortadoğu' dememiş de, 'Doğu Avrupalı' demiş. Çok şaşırdım. Kendimi hiç Doğu Avrupalı diye düşünmemiştim ama onlar beni orada görmüş." Bunun sebebini ise şöyle açıklıyor: "O ürünleri Ortadoğu'ya yedirmek istemiyorlar. Belli kalitede bir ürün yaparsanız, 'Bu Ortadoğu değil, olsa olsa Doğu Avrupa'dır.' diyorlar. Ve bir şekilde sizi Avrupalı diye koduyorlar."

Hakan Gürsu'nun kazandığı bu ödül için "Tasarımın Oscar'ı", "Orhan Pamuk'un Nobel'inden sonra en büyük ödül" gibi tanımlamalar da kullanılıyor. Ödül bu kadar önemli olmasına önemli fakat maalesef kazanılan bu ödülün pek kimsenin haberi yok. Bir tek Deniz Kuvvetleri'nden gelip tebrik etmişler, projeyi inceleyip bir briefing istemişler. Bundan başka da bir teşekkür ya da tebrik gelmemiş Gürsu'ya! Bizdeki bu ilgi eksikliğine karşın, dünya her şeyin farkında. Hatta daha da farkında olacaklar, çünkü bu yarışmada ödül yerine, bir yıllık teminatını üstleniyorlar. En saygın müzelerde Volitan sergilenecek. Bu konuda hazırlanan kitap, 100.000 basılacak.

Peki Volitan nasıl bir tekne? Biraz daha yakından tanıyalım. Volitan'ın en üstün özelliği çok çevreci oluşu. Hiçbir petrol ürünü yakıt kullanmıyor. Asla karbondioksit atığı üretmiyor. Herhangi bir limana girip yakıt almasına gerek olmadığı için, Volitan'la hiç durmaksızın dünya turu yapmanız mümkün. İçme suyu almanıza da gerek yok; çünkü tekne, bir yandan giderken bir yandan deniz suyunu tatlı suya çeviriyor. Volitan, bir yelkenli olmakla birlikte, rüzgâr esmediği zaman da gidiyor. Çünkü üzerindeki iki katı yelkenin aynı anda iki işlevi var:

Rüzgâr varsa, yelken vazifesi görüp tekneyi yüzdürüyor; rüzgâr yoksa, tekneyi güneş götürüyor. Güneşle tekne gider mi? Volitan gidiyor; çünkü güneş enerjisiyle çalışan iki adet elektrikli motor var. Peki güneş bat-

tığında? Güneş varken, o tepedeki iki panel sayesinde şarj oluyor ve rüzgâr çıkmasa da, güneş batsa da tekneyi götürüyor. Hemen belirtelim, motorun aküsü de öyle kurşun pil falan değil; o da çevreci, yani jel akü.

Volitan'ın hareket kabiliyeti inanılmaz. Olduğu yerde nokta dönüşü yapabilen ilk deniz aracı... Volitan'ın bir başka özelliği ise kapanabiliyor olması. Üstte paneller, altta kanatları görünce, "Ben geldim, boşaltın bu limanı!" havasına hiç bakmayın siz, çünkü sudaki kanatlarını teknenin altına toplayıp yukarıdaki panellerini de tek parça haline getirebiliyor.

Deyim yerindeyse on parmağında on marifet olan Volitan'ın, onu bir tasarım harikası yapan özellikleri bunlarla da sınırlı değil. Volitan'ın çevreye duyarlı pek çok özelliğinden bahsettik. Çevreciliğin kurallarından biri de dayanıklı tüketim malı yapmak: Volitan'ın ömrü seksen yıl. Bunlara ilaveten, Volitan, rahatına düşkünlere, ehl-i keyiflere de hitap ediyor; çünkü on iki kişinin çok rahat yaşayabileceği lüks yat ayarında bir konfora sahip. ■

HAYATI KOLAYLAŞTIRAN YENİ ÜRÜNLER

Hazırlayan: Özgür Çetin

Sony 12 Megapiksel sınırını aştı

Sony, yeni kompakt dijital fotoğraf makinesi W300 ile bu alanda sınır olan 12 Megapiksel çözünürlüğü aşmayı başardı.

13.6 Megapiksel çözünürlüğü bulunan Cyber-shot ailesinin yeni üyesi W300, optik imaj sabitleme teknolojisi, 3X optik zoom, 2.7 inç LCD ekran, HDTV bağlantı yuvası ve firmanın Smile Shutter adını verdiği fotoğrafı çekilen kişi gülümsediği anda çekim yapma gibi özelliklere sahip.

Önümüzdeki aylarda ABD'de satışa sunulması beklenen ürünün tahmini fiyatı 350 dolar olacak.

Su Tasarrufuna Teknolojik Destek: Isave

Suyun yetersiz olduğu günümüzde suyu tasarruf etmenin ne kadar önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Fakat kullanılan suyun miktarını kullanım esnasında ölçebilmek de mümkün olmadığı için tasarruflar etkili boyutlara ulaşamıyor. İşte Isave adlı bu cihaz sayesinde kullandığımız su miktarını doğrudan kullanım esnasında öğrenebilme imkanına sahip oluyoruz. Banyo ve mutfaktaki muslukların başına monte edilebilen Isave ile su faturanızı hafifletmenin yanı sıra dünyanın ve çevrenin geleceği için de kişisel bir katkıda bulunabilirsiniz.

Elektronik cihazlarınızın şarjı bitmesin

Satışa sunulan yeni bir ürün olan ISSUN S3300n, enerjiye acil ihtiyaç duyduğunuz durumlarda birçok elektronik cihaz için şarj imkanı sunuyor.

ISSUN S3300n, cep telefonları, akıllı (Smart) telefonlar, Mp3-Mp4 çalarlar, iPod'lar, CD-DVD çalarlar, dijital fotoğraf makineleri, Sony PSP, Nintendo DS gibi oyun konsolları ile Bluetooth ürünler gibi el tipi cihazlara yedek güç sağlayabiliyor.

Ürün, her yerden kolayca satın alabileceğiniz AA Alkaline piller (kalem pil) ile ya da şarj edilebilir pilleri kullanarak çalışıyor. Yanınızda her cihazınız için ayrı şarj aleti taşıma derdine de son veren ürün elektrikli uzak olduğu veya hiç bulunmadığı ortamlarda örneğin; dağa çıkarken, sahilde, trekking veya spor yaparken cihazlarınızı şarj etme sıkıntısını da ortadan kaldırıyor.

Nokia N95 güncellendi: N96

Bir önceki model N95'in gelişmiş versiyonu olan ve Video/TV için optimize edilen N96, 2.8 inçlik geniş ekranı, 5 Megapiksel kamerası, kablosuz ağlara bağlanabilme özelliği 16 GB dahili belleği ve çok çeşitli formatlarda yüksek kaliteli video desteği ile, mobil iletişimde yeni bir sayfa açıyor. Nokia N96 cep telefonunu, bu yılın üçüncü çeyreğinde dünya genelinde piyasaya sunulması bekleniyor.

Teknik Özellikler

- GSM 850 / 900 / 1800 / 1900, 3G desteği • 240x320 piksel LCD ekran
- 16 GB dahili bellek • Wi-Fi özelliği • Symbian işletim sistemi • USB bağlantısı
- Bluetooth • 5 Megapiksel kamera • Dahili navigasyon fonksiyonu • FM Radyo

BABAM VE OĞLUM

DARBEYE, SİNEMAYA VE BABAYA DAİR

Yönetmen: Çağan Irmak

Oyuncular: Çetin Tekindor, Fikret Kuşkan, Hümeira, Şerif Sezer, Yetkin Dikinciler, Binnur Kaya

Yapım: Türkiye

İlk hafta 70 bin küsur izleyici çeken film, sonraki haftada beklentilerin aksine izleyici sayısını artırınca, sonradan kopya sayısı çoğaltılır. Sonuç ise 3,5 milyon izleyiciye ve yüzlerce ödüle boğulan bir film olarak Türk Sinema tarihine geçer.

Türk Sineması'nın 90'ların başından itibaren başlayan yükselişinde Babam ve Oğlum önemli bir dönüm noktası teşkil ediyor. Öncesinde büyük gişe başarısı yakalayan Eşkya'dan farklı olarak Babam ve Oğlum sürpriz başarısı ile dikkatleri çeken, duygusal yoğunluğu ve psikolojik alt metinleri ve politik söylemi ile izleyici nezdinde itibar gördü.

Bilinen hikâye, dağıtımçı firma başlangıçta filme fazla prim vermez ve sadece 56 kopya ile sinemaya çıkarılır. İlk hafta 70 bin küsur izleyici çeken film, sonraki haftada beklentilerin aksine izleyici sayısını artırınca, sonradan kopya sayısı çoğaltılır. Sonuç ise 3,5 milyon izleyiciye ve yüzlerce ödüle boğulan bir film olarak Türk Sinema tarihine geçer.

Yazı: Ercüment Dursun

Çağan Irmak bir şekilde kendisiyle, babasıyla, ailesiyle, tarihle bu şekilde hesaplaşıyor, yüzleşiyor ve seyirci de bu yüzleşmede kendinden bir şeyler buluyor.

Babam ve Oğlum'un izleyiciden bu denli ilgi görmesinin nedenleri çok tartışıldı. Kimi yönetmeni olan Çağan Irmak'ın kişiliğine, popülerliğine, kimi filmi izleyenlerin salya-sümük gözyaşı dökmesine, kimi oyuncuların performansına vs. bağladı bu başarıyı. Hepsinin doğruluk payı var elbet. Şurası bir gerçek ki, Türk sinema izleyicisi melodram ve komedi filmlerine ilgi gösteriyor. Son on yılda vizyona giren filmlere bir göz atıldığında bu net bir şekilde görülebilir. Bunun tek istisnası Kurtlar Vadisi: Irak'tır. Melodram filmleri kategorisinde ise Babam ve Oğlum'un kimyasının iyi tutturulduğunu söylemeliyiz. Dram, komedi ve trajedi tam dozunda ayarlanmış. Üstüne oyuncuların performansı da eklenince, yaşanan sonuç kaçınılmaz.

Babam ve Oğlum'un birkaç farklı anlam katmanı var. Şunu söylemek gerek ki, film politik bir film. Ama bugüne kadar seyrettiğimiz başıra başıra politik propaganda yapan türde bir politik sinema örneği değil. Türk filmlerinin geleneksel sıkıntısı olan tekdüze öykü anlatımına yaslanan, ya politik söylemi ile ya da oyuncu istismarı ile seyirciyi ajite etmeye çalışmıyor. Film başlangıç sahneleri ile politik söylemini vurguluyor. Gelişen olaylar gayet insani ve dramatik olaylar. 12 Eylül kazazedesi bir baba, baba hapisteyken büyüyen bir çocuk, politik tercihleri nedeniyle arası açılan bir baba-oğul daha. Egzantirik karakterlerden oluşan bir kasaba ailesi. İnatçı ve sinirli bir dede, dünyalar tatlısı bir babaanne, yarım akıllı bir amca, çenesi hiç durmayan bir yengeden oluşan ataerkil bir Anadolu ailesi. Büyükşehirde doğmuş, balkondan küçük dünyasında çizgi romanlarla büyümüş küçük bir çocuk için burası şaşırtıcı ama bir o kadar da ilgi çekici bir deneyim.

Baba takıntılı bir film
Babam ve Oğlum.

Çağan Irmak, çocukluk döneminin ikonlarını filme almayı seviyor. Pencereden Kar Geliyor da öyle bir film. Orada teyze takıntısı var, burada baba. Ama, bu kişisel bir takıntıdan ziyade toplumsal bir baba figürü olarak da okunabilir. Babalarımızla aramız hep mesafeli değil midir. Erkeklik ve otorite adına, çocuklarına sevgi göstermeyen babaların çocuklarını çoğumuz. Ama biliriz ki yüreklerinin en derin bir yerinde bizi ölesiye severler. Öte yandan, toplumsal roller, ataerkil aile gelenekleri, otorite vs. yüzünden sert olmak, sert durmak zorundadır babalar. Filmin en büyük babası Çetin Tekindor, sonunda bu açmazı kırıyor, oğluna açamadığı yüreğini torununa açıyor.

İlk katman politik arkaplan ise, ikinci ve en büyük anlam katmanı sinema aşkı. Küçük çocuğun sürekli gördüğü hayaller ve filmin finalinde bağlanan söylem, hikâye anlatma, sinemayla kurulan gönül ilişkisi, yönetmenin kişisel deneyimleri ile ilgili besbelli. Hikaye anlatma güdüsü bir anlamda bizim, yaşadığımız gerçekliği yorumlama veyahut da bu gerçeklikten kaçma yöntemimiz değil mi? Ya da, dile getiremediklerimizi anlatma ihtiyacıyla sığındığımız bir yol. Çağan Irmak bir şekilde kendisiyle, babasıyla, ailesiyle, tarihle bu şekilde hesaplaşıyor, yüzleşiyor ve seyirci de bu yüzleşmede kendinden bir şeyler buluyor. ■

KÜLTÜR-SANAT AJANDA:

Farklı Kültürler Aynı Güzelin İzinde

5 il ve 7 farklı müzeden "Farklı kültürlerde Güzeli Arayış" konseptiyle bir araya getirilen toplam 700 eser, Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde sergilenmeye başlandı. Sergi Anadolu topraklarındaki birbirinden değerli tarihi eserleri bir araya getiriyor. Sergilenecek tüm eserlerin ortak özelliği "Güzeli Arayış" serüveninin simgeleri olmaları. Hazırlık aşamasının yaklaşık 2 yıl sürdüğü sergide taş, mermer, toprak, bronz, altın, gümüş, değerli taşlar, elyazması, cam, ahşap, kumaş, deri, sedef, halı, kilim, çini, seramikler yer alıyor. 700'e yakın seçme eser, müzenin 4 bin metrekare kapalı salonlarında izleyiciye sunuluyor.

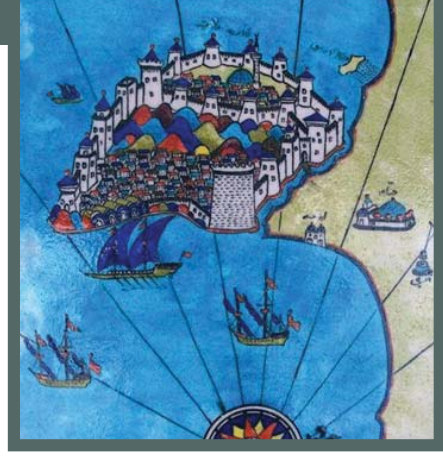
Farklı Kültürlerde Güzeli Arayış Sergisi'nin simgelerin olağanüstü yorumunu gündeme ilk getiren sergi olma özelliğini taşıdığını belirten Proje Danışmanı Gürol Sözen "Farklı Kültürler ve Anadolu Topraklarında Güzeli Arayış Anadolu topraklarında binlerce yıldan beri hüküm sürmüş olan kültürlerin, simgeler dünyasındaki izidir. Bir anlamda on bin yılın öyküsü; diğer bir deyişle de uygarlığın büyük bir serüvenidir. Çizgilerin öncülüğünde noktalar, daireler, kareler, çaprazlar, dalgalı ve kesikli çizgiler, üçgenler, kare içinde çapraklar, gamalı haçlar, spiraller, çarkifelekler ve niceleri. Hayat ağaçları, rozet çiçekleri, kartallar, grifonlar, ejderler, kuşlar, aslanlar, kalpler, eller, gözlerle bezeli sonsuz bir arayış, yani hayatın kendisi. Bu simgelerin her biri, günümüzde de sürüyor. Gelecek çağlarda da süreceğine kuşkusuz yok. Bu sergi bir başka anlamda farklı kültürlerin kendiliğinden uzlaşmasıdır. Kuşkusuz, bu büyük serüvenin tanığı, Anadolu toprağı ve çevre kültürleridir. Bu sergi görücüye ulaşabilmişse Arkeoloji Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi, Ayasofya Müzesi başta olmak üzere Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Antalya Müzesi, Afyon Müzesi, Malatya Müzesi'ne de çok şey borçluyuz. Eserleri ile bize büyük katkıda bulundular. Çünkü bu büyük serüven, hepimizin ortak malıydı" diyor.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi 16 Mayıs - 17 Ağustos

Sıtkı Olçar'ın Sırlı Gemileri

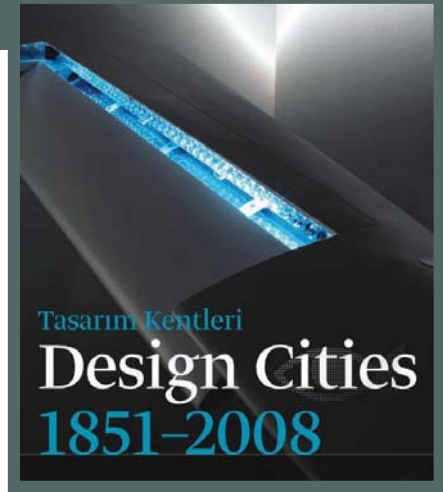
İznik çiniciliğinin, sırrı 300 yıldır çözölemeyen Mercan kırmızısını bulmayı amaç edindi Sıtkı Usta. Çanakkale seramiklerini de yeni bir yorumla ele aldı. İlki 1980 yılında olmak üzere, yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda kişisel sergi açtı ve büyük sayıda hayran kitlesi edindi. 1986 yılında Yunanistan'ın Volos kentinde düzenlenen V. Balkan Ülkeleri El Sanatları Sergisi'nde ülkemizi temsil eden Sıtkı Usta'nın yapıtları özel koleksiyon ve müzelerde bulunmaktadır. Geçmişe ait olanı, tarihin damıttıklarını kendi yaratı sürecinde bambaşka bir bakış açısıyla yeniden değerlendiren Usta, bugün uluslararası anlamda kabul gören yapıtlarını sadece 'Sıtkı' olarak imzalıyor.

Çırağan Palace Kempinski Sanat Galerisi 29 Nisan-17 Haziran

Tasarım Kentleri

İstanbul Modern'in Londra Tasarım Müzesi ile işbirliği içinde gerçekleştirdiği ve küratörlüğünü Londra Tasarım Müzesi Müdürü Deyan Sudjic'in üstlendiği 'Tasarım Kentleri', 23 Nisan - 29 Haziran 2008 tarihleri arasında İstanbul Modern'de izleyicilerle buluşacak. Sergi, 05 Eylül 2008 - 14 Ocak 2009 tarihleri arasında da Londra Tasarım Müzesi'nde yer alacak. Sergi, önemli tasarımcıların kentsel merkezlerle ilişkilerine odaklanırken, bu tasarımların günümüze değin dünya genelinde nasıl yaygınlık kazandıklarını inceliyor ve modern tasarımın ustalarının yapıtlarını, eskizleri, çizimleri, desenleri, modellemeleri, malzemeleri ve tasarlayıp ürettikleri tasarım nesnelere aracılığıyla tanıma fırsatı sunuyor. Modern tasarım, 19. yüzyıl tasarım reformcularının, özellikle de, teoriyi pratikle birleştirmeyi deneyen William Morris'in çabalarıyla gelişti. Ama tam anlamıyla ortaya çıkması için, 20. yüzyılın başlarında, tasarım teorisini yeni endüstriyel üretim araçlarını kullanarak pratikle birleştiren Walter Gropius gibi birtakım bireylerin ortaya çıkması gerekiyordu.

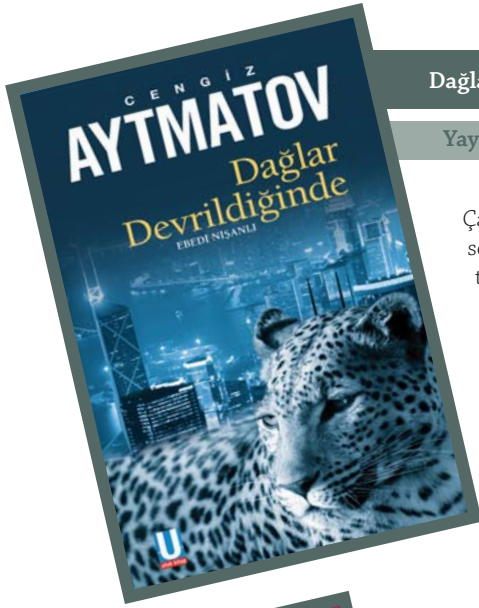

Beyin: Gizemli Yolculuk

Doğa'nın en gelişmiş tasarımını konu alan, yenilikçi, etkileyici, interaktif bir sergi olan "Beyin: Gizemli Yolculuk", Rahmi M. Koç Müzesi'nde beynimizin sırlarını keşfetmek isteyenleri bekliyor.

The Partners'ın proje koordinasyonu ve Türkiye temsilciliğini yaptığı LEO-NARDO: Evrensel Deha ve Yüzyılın Dehası olarak kabul edilen EINSTEIN Sergileri'nin ardından doğanın en gelişmiş tasarımını konu alan "Beyin: Gizemli Yolculuk" Sergisi, 30 Haziran 2008'e kadar Rahmi M. Koç Müzesi'nde ziyaretçilerini bekliyor. 2004 yılında Danimarka Experimentarium Bilim Merkezi tarafından oluşturulan yenilikçi, etkileyici ve interaktif bir sergi olan "Beyin: Gizemli Yolculuk", İlk olarak 2004 yılında Danimarka'da sergilendi. 2005 yılında Macaristan, 2006 yılında Polonya, 2007 yılında Fransa, Aralık 2007 - Mart 2008 tarihleri arasında ise Yunanistan olmak üzere toplam 5 ülkede 1.000.000'dan fazla ziyaretçi ile buluştu.

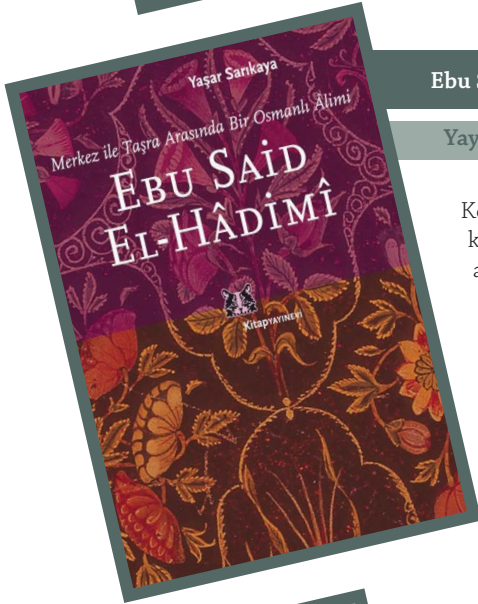

Dağlar Devrildiğinde | Cengiz Aytmatov

Yayınevi: **Ufuk Kitap**

Çağımızın klasik yazarlarından Cengiz Aytmatov'un son romanı, küresel çağın bütün paradigmatları altüst eden gerçekliğinin romanı olarak tanımlanabilecek bir başyapıt. Zaman ve mekân bildiğimiz kalıplarda değil. Bugünle dün, bura ile ora iç içe. İnsan ruhu, iyilik ve kötülük savaşında, bir yandan kadere rıza gösterip bir yandan insanî olandan taviz vermeyen bir duruş edinerek yılları hatta asırları aşarak doğru bildiğinin mücadelesini vermeye devam ediyor. Doğruluk ve iyilik kadar Aşk da sıradan olanı aşmak ve olağanüstü olana ulaşmak için bir yol romanda. Hem yaşayan hem de ölenlerin ruhları, Aşk'ın ve iyiliğin yolunda başka tarz bir iletişimle birbirlerine bağlı. Okudukça kendini açan çok katmanlı bir roman Dağlar Devrildiğinde.

Ebu Said El-Hâdimî | Yaşar Sarıkaya

Yayınevi: **Kitap Yayınevi**

Konyalı Muhammed Hâdimî'nin önemli bir 18. yüzyıl âlimi olduğundan kuşku yoktur. Menkıbeleri, bilhassa Konya ve civarında nesilden nesle aktarılmış ve birçoğu günümüze kadar gelmiştir. Yapıtları pek bilinmemese de, tasavvuf çevrelerinde önemli bir şahsiyet olarak hâlâ saygıyla anılmaktadır.

Hâdimî'nin nüfuz alanı ve şöhreti Osmanlı sınırlarını aşmış Afrika'dan Rusya'ya uzanan geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Elimizdeki kitap, bu başarı öyküsünü ayrıntılı bir biçimde ele alıyor. Hâdimî'nin şahsında bir Osmanlı taşra bilgininin nasıl yetişip yükselbildiğini, nasıl merkez ulema ile boy ölçüşebilecek bir otorite olabildiğini ortaya koyuyor. Aynı zamanda, 18. yüzyıl Anadolu'sunda bilim anlayışı, din ve tasavvuf eğitimi, toplumsal yaşam, kültür ve edebiyat gibi konulara da ışık tutuyor.

Kurtlar Sofrasındaki Osmanlı | Prof. Dr. Vahdettin Engin

Yayınevi: **Yeditepe Yayınları**

Osmanlı Devleti XIX. yüzyıl boyunca Avrupa ülkelerinin yoğun saldırılarına karşısında ayakta kalma mücadelesi verdi. Bu mücadele çok zahmetli ve yıpratıcı oldu. Avrupalılar Osmanlı Devleti'ne yönelik saldırılarını bizzat hayata geçirdikleri gibi, devletin tebaası olan gayrimüslim unsurları da bu saldırılarda koz olarak kullandılar. Bu ise ayakta kalma mücadelesinin hem iç hem de dış karşı yapılması mecburiyetini doğurdu. Bu arada kısır iç siyaset çekişmeleri de olumsuz etkisini hissettiriyordu. Bütün bu handikaplara rağmen Osmanlı Devleti ayakta kalmayı başarabildi. Ayakta kalabilme süresi uzadıkça da sonraki nesillerin direniş gücü arttı. Elimizdeki kitapta, sözü edilen iç ve dış gailelerden ve bunlardan ne şekilde sıyrılmaya çalışıldığından örnekler bulacaksınız.